This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

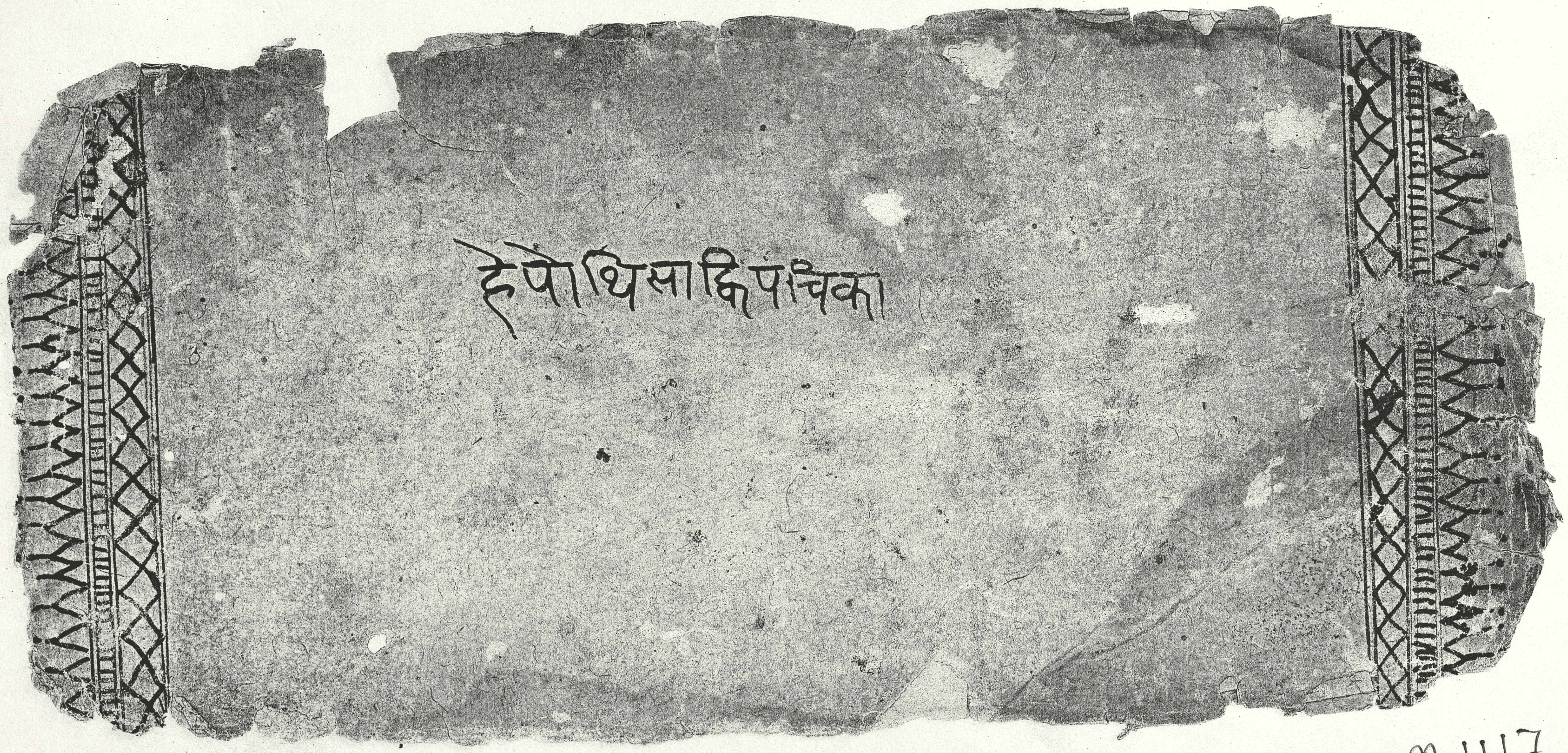

हैपोथिसाद्धिपंचिका

Acc. No: ~~574~~ M 1117.
Title:- ऐतरेय ब्राह्मण.
Subject:- ब्राह्मण.
पत्रे, (88)

KKSU LIBRARY
RAMTEK
441 106
M 1117
Dist Nagpur

Checked 2012

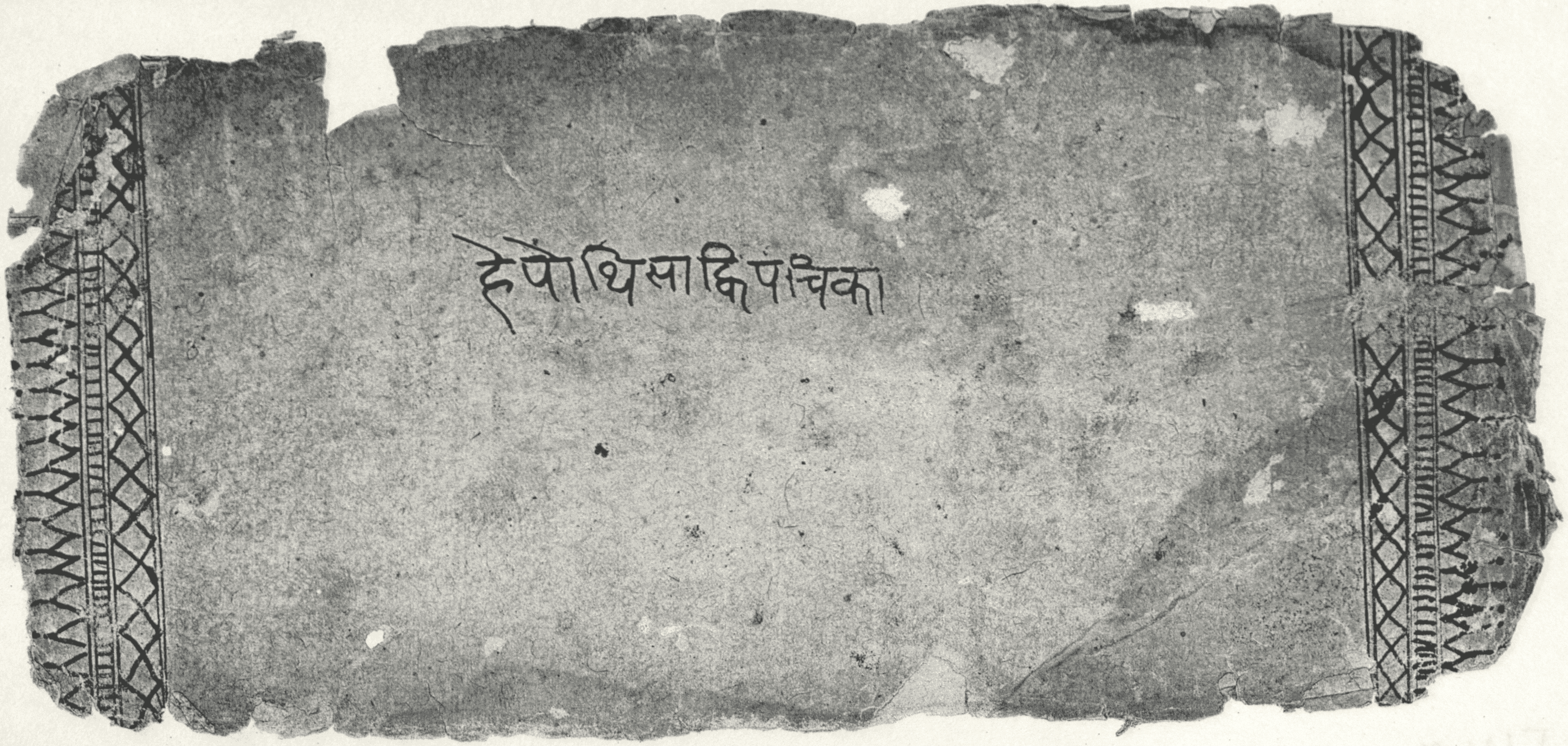

हेपोंथिसाद्धिपंचिका

②

Checked 2012

चतुरक्षराणी:३ पङ्क्ती:२ अर्द्धर्चशा:२ ऋक्शा:३ इति तद्यद्व्यक्तानं तद्व कल्पते वाय
स्पष्टो नाऽएव तदवकल्पते य यदक्षरशः श्चतुरक्षरशो विमेणा छंदांसि लुप्ये
द्धं नितथाक्षराणि पिहरन्न र्द्धर्चशऽएवा त्रिष्टुप्यास्त्र तिष्ठायाऽएवाद्वि प्रतिष्ठाते पुरु
षश्चतुष्पादः पशवो यजमानमेवतद्द्विप्रतिष्ठं चतुष्पात्सु पशुषु प्रतिष्ठापय
ति तस्मादर्द्धर्चशऽएवाऽत्रिष्टुप्यात्तद्दाहुर्यन्माध्यंदिने माध्यंदिनऽएव ग्रावाणोऽभि
ष्टुतिर्नैमस्यतरयोः सवनयोरभिष्टुतं भवतीति यदेव गायत्रीमभिराभिष्टोतिग
ऽयं वै प्रातःसवनं तेन प्रातःसवने यंपजगतीमभिष्टौभिजागतं वै तृतीयसवनं
तेन तृतीयसवनऽएवमुहास्य माध्यंदिने माध्यंदिनऽएव ग्रावाणोऽभिष्टुवंतः सर्वे
षु सवनेषु भिष्टुतं भवति यऽएवं वेद तदाहुर्यद्ध्रुवं रेवान्यानार्त्विजः संप्रेष्य
से ध कस्मादेषऽएतामसंप्रेषितः प्रतिपद्यतऽइति मनो वै ग्रावस्तोत्रीयासंप्रेति

नप्र तःसवनेथय जगतीमभिष्टौभिजागतं वै तृतीयसवनं तेन तृतीय
[illegible] नऽएवमुहास्य माध्यंदिने माध्यंदिनऽएव ग्रावाणोभिष्टुवंतः सर्वेषु सवनेषु
[illegible] ष्टुतं भवती यऽएवं वेद तदाहुर्यद्ध्रुवं रेवान्यान् त्विजः संप्रेष्य
स्मादेषऽएतामसंप्रेषितः प्रतिपद्यतऽइति मनो वै ग्रावस्तोत्रीयासंप्रे
वाइदं मनस्तस्मादेषऽएतामसंप्रेषितः प्रतिपद्यते ॥२॥ वाग्वै सुब्रह्मण्याल
स्यै सोमो राजा वत्सः सोमे राजन्यभिक्रीते सुब्रह्मण्यामाकरयंति यथा धेनुं
[illegible] यत्तेन वत्सेन यजमानाय सर्वान्कामान्दुहे सर्वान्ह वास्मै कामान्याऽदु
ऽएवं वेद तदाहुः किं सुब्रह्मण्यायै सुब्रह्मण्यात्वमिति वागेव [illegible]
[illegible] ब्रह्मन [illegible] ति तदाहु [illegible] य कस्मादेनं पुमांसं संतं स्त्रीमिवा [illegible]
स्थियाः [illegible] यदि [illegible] रस्त्रं हि [illegible]

ज्यंकुर्वंति [illegible] सुब्रह्मण्याकथमस्यांतर्वैद्याह्वे [illegible]
तिवेदेर्वाउत्करमुत्करे निपदेवोत्करे तिष्ठन्नाह्वयतीतिब्रूयात्ने गेत
तदाहुरथकस्मादुत्करेतिष्ठन्सुब्रह्मण्यामाह्वयतीत्यृष [illegible]
॥३॥ प्रासततेषांयोवर्षिष्ठ आसीत्तमब्रुवन्सुब्रह्मण्याह्वयत्वंन्नोनेदिष्ठा
द्देवान्ह्वयिष्यसीतिवर्षिष्ठमेवैनंतत्कुर्वंत्यथोब्रवेदिमेवतत्सर्वांप्रा ॥
णातितदाहुःकस्मादस्मात्ऋषभंदक्षिणामभ्याजंतीति [illegible]
ऋषभोयोषासुब्रह्मण्यातन्मिथुनंतस्यमिथुनस्यप्रजात्या इ
पांसुपात्नीवतस्याग्नीध्रोयजतिरेतोवैपात्नीवतउपांशुवैरे

तःसिक्तिर्नानुवषट्करोतिसंस्थावाएकपाय [illegible] ष्ट्करोमे
द्रेतःसंस्थापयानीत्संस्थितंवैरेतःसःसमृद्धंतस्मान्नानुव
ष्ट्करोतिनेष्टुरुपस्थआसीनाविक्षयतिपत्नीप्रजननंवैने प्र
[illegible]नःपात्नीषुरेतोदधातिप्रजात्याअग्निनेवतेस्यात्नीषुरेतोदधा
प्रजात्यैप्रजायतेप्रजयापशुभिर्यएवंवेददक्षिणाअनुउत्
रतासीसैतिष्ठतेवागेवसुब्रह्मण्यान्नंदक्षिणान्नाद्यएवतद्वाचि
[illegible] प्रतिष्ठापयतिप्रतिष्ठापयति॥३॥इतिषष्ठमपंचिकायां
[illegible] इममनन्वतनास्मन्वानानसुराअप्प

⑤

यन्यइवेत्रासमेषीवरिष्यामइतितांदक्षिणतउपायन्यतरपांशुश्
स्यतनिछमगमन्यंततेदेवाःप्रतिबुध्यमित्रावरुणौदक्षिणतःपर्यौ
हस्तेमित्रावरुणाभ्यामेवदक्षिणतःप्रातःसवनेसुररक्षांस्यपाघ्न
तथैवैतद्यजमानोमित्रावरुणाभ्यामेवदक्षिणतःप्रातःसवने
।४।। सुररक्षांस्यपघ्नतेतस्मान्मैत्रावरुणीमैत्रावरुणःप्रातःसवने ।।४।।
दतिमित्रावरुणाभ्यांप्रचीहिदेवादक्षिणतःप्रातःसवनेसुरर
क्षांस्यपाघ्नततेवैदक्षिणतोपहताअसुरामध्यतोयज्ञंप्राधिषं
देवाःप्रतिबुध्येंद्रंमध्यतोदधुस्तइंद्रेणैवमध्यतःप्रातःसवनेसुर
रक्षांस्यपाघ्नंस्तथैवैतद्यजमानो [illegible] मध्यतःप्रातःसवनेसु

ररक्षांस्यपघ्नतेतस्मादैंद्रोब्राह्मणाछंसीप्रातःसवनेशंसतींद्रेणहिदेवा
मध्यतःप्रातःसवनेसुररक्षांस्यपाघ्नंस्तेवैमध्यतोपहताअसुराउत्तरतो
यज्ञंप्राधिषांस्तेदेवाःप्रतिबुध्याग्नीउत्तरतःपर्यौहंस्तेइंद्राग्निभ्यामेवो
त्तरतःप्रातःसवनेसुररक्षांस्यपाघ्नंस्तथैवैतद्यजमानाइंद्राग्निभ्यामेवो
त्तरतःप्रातःसवनेसुररक्षांस्यपघ्नतेतस्मादैंद्राग्नमच्छावाकःप्रातः
सवनेशंसतींद्राग्निभ्यांहिदेवाउत्तरतःप्रातःसवनेसुररक्षांस्यपाघ्नत
स्तेवाउत्तरतोपहताअसुराःपुरस्तात्पर्यइवन्समनीकतस्तेदेवाःप्रति
बुध्याग्निंपुरस्तात्प्रातःसवनेपर्यौहंस्तेग्निनेवपुरस्तात्प्रातःसवनेसुररक्षां
स्यपाघ्नंस्तथैवैतद्यजमानोग्निनेवपुरस्तात्प्रातःसवनेसुररक्षांस्यप

घ्नतेतस्मादाग्नेयंप्रातःसवनमपपाप्मानंहतेयएवंवेदतेवैपुरस्तादपह
ताअसुराःपश्चात्परीत्यप्राविशंस्तेदेवाःप्रतिबुध्यविश्वान्देवानात्मानं
पश्चात्तृतीयसवनेपर्यौहंतविश्वैरेवदेवैरात्मभिःपश्चात्तृतीयसवने
सुररक्षांस्यपाघ्नततथैवैतद्यजमानाविश्वैरेवदेवैरात्मभिःपश्चात्तृती
यसवनेसुररक्षांस्यपाघ्नतेतस्माद्वैश्वदेवंतृतीयसवनमपपाप्मानंह
तेयएवंवेदतेवैदेवाअसुरानेवमपाघ्नतसर्वस्माद्देवयज्ञात्ततोवैदेवा
अभवन्परासुराभवत्यात्मनापरास्यद्विषन्पाप्माभ्रातृव्योभवतियएवं
वेदतेदेवाएवंक्लृप्तेनयज्ञेनापासुरान्पाप्मानमघ्नताजयन्स्वर्गंलोकमप

हवैद्विषंतंपाप्मानंभ्रातृव्यंहतेनजयतिस्वर्गंलोकंयएवंवेदयश्चैवंविद्वांसवनानि
कल्पयति॥४॥१॥स्तोत्रियंस्तोत्रियस्यानुरूपंकुर्वंतिप्रातःसवनेहरेवतदह्नोनुरूपंकुर्वं
त्यवरेणैवतदह्नापरमहरभ्यारभंतेथतथानमध्यंदिनेस्त्रीवैपृष्ठानितानितस्मैनत
र्वान्यानियत्स्तोत्रियंस्तोत्रियस्यानुरूपंकुर्युस्तयैवविभक्त्यातृतीयसवनेनस्तोत्रिय
स्तोत्रियस्या रूपंकुर्वंति॥५॥२॥अथातआरंभणीयाएवऋजुनीतीनोवरुणइति
येहानि मैत्रावरुणस्यमित्रोनयतुप्रणेतावाएषहोत्रकाणांयन्मैत्रावरुणस्तस्मादे
षाप्रणेतृमतीभवतीन्द्रंवोविश्वतस्परीतिब्राह्मणाच्छंसिनोहवामहेजनेभ्य
इतीन्द्रमेवैतयाहरहर्निह्वयंतेनहैषांविहवेन्यइन्द्रंवृंक्तेयत्रैवंविद्वान्ब्राह्म
णाच्छंस्येतामहरहःशंसतियत्सोमआसुतेनरइत्यच्छावाकस्येंद्राग्नी
आजोहवीतिनइंद्राग्नीएवैतयाहरहर्निह्वयंतेनहैषांविहवेन्यइंद्राग्नी

हस्नेयचैवंविद्वानछावाकएतामहरहःशंसतितावाएताःस्वर्गस्यलोक
स्यनावःसंपारिण्यःस्वर्गमेवैनाभिर्लोकमभिसंतरंति॥६॥३॥अथा
तःपरिधानीयाएवतेस्याममदेववरुणेतिमैत्रावरुणःस्येषंस्वश्चधीमहीत्य
यंवैलोकइषमित्यसौलोकःस्वरित्युभावेवैतयार्लोकावारभतेव्यतारिक्षमुनिर
दाबोब्राह्मणाछंसिनोविवत्वंस्वर्गमेवैभ्यएतयार्लोकंविदंतिमदेसोमस्यरोच
नाइन्द्रोयदभिनद्वलमितिसिषासवोवाएतेयद्दीक्षितास्तस्मादेषावलवती
गाआजदंगिरोभ्यआविष्कृण्वन्गुहासतीः॥अर्वांचंनुनुदेवलमितिस ॥५॥
निमेवैभ्यएतयार्लो~~कंनानेटाने~~मइन्द्रेणरोचनादिवइतिःस्वर्गोवैलोकइं
णारोचनादिवोदृह्ळानिदृंहितानिच॥स्थिराणिनपराणुदइतिस्वर्गएवै

वरंयर

तयालोकेहरहःप्रतितिष्ठंतोयंत्यहंसरस्वतीवतोरित्यछावाकस्यवाग्वैसरस्वतीवा
ग्वतोरितिहैतदाहेन्द्राग्न्योरवोवृणइतियेतद्वाइन्द्राग्न्योःप्रियंधाममयद्धागमि
ष्येरोगैवैनौतद्धाम्नासमर्द्धयतिप्रियेणधाम्नासमृध्यतेयएवंवेद॥
त्रयाःपरिधानीयाभवंतिहोत्रकाणांप्रातःसवनेचमाध्यंदिनेचाहीनाश्चैकाहिका
श्चैकाहिकाभिरेवमैत्रावरुणःपरिदधातितेनास्माल्लोकान्नप्रच्यवतेहीनाभिरछावा
स्वर्गस्यलोकस्याप्त्याउभयीभिर्ब्राह्मणाछंसीतेनोसउभौव्यन्वारभमाणाएतौ
नामुंचलोकमथोमैत्रावरुणंचाछावाकंचाथोअहीनंचैकाहंचाथोसंवत्सरंचाग्निष्टो
वैवमुभसंउभौअन्वारभमाणाएत्यथतत्रएकाहिकाएवहोतीयसवनेहोत्रकाणांप
रिधानीयाभवंतिप्रतिष्ठावाएकाहःप्रतिष्ठायामेवतद्यज्ञमंततःप्रतिष्ठापयंत्य

त्वानेप्रातःसवनेयजेहैकीदेनस्तोमानिरीसेनद्यथामि[illegible]नेपिपा:
गच्छेत्तात्स्कृद्याक्षिप्रंदेवेभ्योन्नाद्यंसोमपीथंप्रयच्छानीतिक्षिप्रंहास्मिंल्लोकेप्र
[illegible]निष्टस्यपरिमिताभिरुत्तरयोःसवनयोरपरिमितोवैस्वर्गोलोकःस्वर्गस्यलो
कस्याप्त्यैकामंतद्धोताशंसेयद्धोत्रकाःपूर्वैःशंसेयुर्यद्वाहोतानहोत्रकाःप्राणो
वैहोताङ्गानिहोत्रकाःसमानोवाऽअयंप्राणोऽङ्गान्यनुसंचरतितस्मात्कामंहो
२७॥ तानुशंसेयहोत्रकाःपूर्वैःशंसेयुर्यद्वाहोतानहोत्रकाःसूक्तान्तैर्होतापरिदधे
तित्र्यथसमान्यएवतृतीयसवनेहोत्रकाणांपरिधानीयाभवंत्यात्मावैहोता ॥७
ङ्गानिहोत्रकाःसमानावाइमेङ्गानामंतास्तस्मात्समान्यएवतृतीयसवनेहोत्र
काणांपरिधानीयाभवंतिभवंति॥८॥इतिषष्ठपंचिकायांद्वितीयोध्या
यः॥२॥आत्वावहंतुहरयइतिप्रातःसवनउन्नीयमानेभ्योन्वाहवृषण्व

तीःपीतवतीःसुतवतीर्मद्वतीरूपसमृद्धाएताइडीरन्वा[illegible]वैयज्ञोगायत्रीरन्वा
हगायत्रंवैप्रातःसवनंनवन्यूनाःप्रातःसवनेन्वाहन्यूनेवैरेतःसिच्यतेद
शमध्यंदिनेन्वाहन्यूनेवैरेतःसिक्तंमध्यंस्त्रियैप्राप्यस्थविष्ठंभवतिनव
न्यूनास्तृतीयसवनेन्वाहन्यूनाद्वैप्रजाःप्रजायंतेतद्यदेतानिकेवलस
क्तान्यन्वाहयजमानमेवत[illegible]प्रजनयतियज्ञाद्देवयोन्यैतेहैकेस
प्तसप्तान्वाहुःसप्तप्रातःसवनेसप्तमाध्यंदिनेसप्ततृतीयसवनेयावत्यो
वैपुरोनुवाक्यास्तावत्योयाज्याःसप्तवैप्राञ्चोयजंतिसप्तवषट्कुर्वंतिता
सामेताःपुरोनुवाक्याइतिवदंतस्तत्तथानकुर्याद्यजमानस्यहतेसोधि
लुंपंतियजमानमेवयजमानोतिरिक्तंनवभिर्वीर्यंतस्मैमावरुंधते[illegible]
लोकाद्दन्तरिक्षलोकमभि[illegible]तिदेवानिर[illegible]कादमुष्माच्चमध्यं

तरिक्षलोकोहिज्येष्ठानवभिरमुष्माल्लोकात्स्वर्गाल्लोकमभिजिनहयैतेय
जमानंस्वर्गंल्लोकमभिवोढुमर्हंतियेसएतस्सस्तोत्र्याहुःतस्मात्केवलत्रा
एवस्तक्रान्यनुब्रूयात्॥१०॥१॥अथाहयदैन्द्रोवैयज्ञोऽथकस्माद्द्वावेवप्रा
तःसवनेप्रस्थितानांप्रत्यक्षादैन्द्रीभ्यांयजतोहोतावैवब्राह्मणाछंसीचे ॥८॥
दंतेरगोम्यमधामिनिहोतायजतीन्द्रत्वावृषभंवयमितिब्राह्मणाछं
सीन।नानादेवत्याभिरितरेकथंतेषामैन्द्रियोयाज्यावंतीतिमित्रंवयंहवाम ॥८॥
हेइतिमैत्रावरुणोयजतिवरुणंसोमपीतयइतियद्वैकिंचपीतवत्तदैन
द्रंरूपंतेनेन्द्रंप्रीणातिमरुतोयस्यहिक्षयइतिपोतायजतिससुगोपा
तमोजनइतीन्द्रोवैगोपास्तदैन्द्रंरूपंतेनेन्द्रंप्रीणात्यग्नेपत्नीरिहावहेति

नेष्टायजतित्वष्टारंसोमपीतयइतीन्द्रोवैत्वष्टातदैन्द्रंरूपंतेनेन्द्रंप्रीणा
त्युक्षान्नायवशान्नायेत्याग्नीध्रोयजतिसोमपृष्ठायवेधसइती
न्द्रोवैवेधास्तदैन्द्ररूपंतेनेन्द्रंप्रीणातिप्रातर्यावभिरागतंदेवेभिर्जेन्या
वसूइन्द्राग्नीसोमपीतयइतिस्वयंसमृद्धाछावाकस्यैवमुहैता
ऐन्द्र्यःसर्वावंतियन्नानादेवत्यास्तेनान्यादेवताःप्रीणातियद्गायत्र्य
स्तेनाग्नेय्यःएतदुहैताभिस्त्रयमुपाप्नोति॥७॥२॥असाविदेवंगो
ऋजीकमंधइतिमध्यंदिनउन्नीयमानेभ्योन्वाहवृषण्वतीपीत
वतीसुतवतीर्मद्वतीरूपसमृद्धाऐन्द्रीरन्वाहैन्द्रोवैयज्ञस्त्रिष्टुभोन्वा

९

त्रैष्टुभं वै माध्यंदिनं सवनं [illegible] सवनस्यैव रूपे समृद्ध
थ कस्मान्मध्यंदिने महतीरनुवाह यजति वाक्षित [illegible] माध्यं
दिने मध्यंदिने देवताः समतृप्ती सवने मादयंते तस्मा[illegible]
दिनारनुवाह यजंति वाक्षितस्तै वै खलु सर्व एव माध्यंदिने [illegible]
[illegible]ना प्रस्थाद्ऐंद्रीस्त्रियजंत्यभिवृषण्वतीस्त्रिरेके पिबा सोमम
[illegible]पमुयमन्द इति होता यजति स ई पाहि य ऋजीषी तरु[illegible]
त्रावरुणो यजति ते वा पाहि प्रत्नथा मंदतु त्वेति ब्राह्मणा[illegible]
जत्यर्वाङेहि सोमकामं त्वाहुरिति पोता यजति नवाय[illegible]

[illegible] तिन[illegible] जतीमायच्छोनाः अग्निर्वो [illegible] स्य[illegible] वाके
[illegible] स्यां सनो अस्य वक्ल[illegible] स्वाहे स्याग्नीध्रो यजति तासाम
ता भक्षि[illegible] ष्णवस्योक्ष्णवृतीं० इन्द्रो वै प्रातःसवनेन व्यजयत[illegible]
[illegible] माध्यंदिने सवने भक्ष्य वृषणाघदक्ष्यत्[illegible] तस्मा द्वता अ
भिवृषण्वत्योक्षवैति॥११॥२॥ होपयात्त्रावसोनपात इत्ति त्वनी
य सवन उन्नीयमानेभ्योन्वाह वृषण्वतीः पीतवतीः सुतवतीर्म
द्वती रूपसमृद्धास्ता ऐंद्रार्भव्योक्षवैतीति तदाहुर्यन्नाम्नं [illegible]
[illegible] कस्मादार्भवः पवमान इत्याचक्षत इति [illegible] पन

10

श्र॥
॥१५०॥

ऋभून्मर्त्यान्सतो सोमस्येन्द्रस्यात्तृतीयसवन आभजत्तस्मान्नार्भ
वीषु स्तुवतेथार्भवः पवमान इत्याचक्षते थाहुर्यद्यथाछंदसं स
नीयोः सवनयोरन्वाह गायत्रीं प्रातःसवने त्रिष्टुभं माध्यंदिनेऽथ
कस्माज्जगतेन सतीं तृतीयसवने त्रिष्टुभोऽन्वाहेति धीतरसं वै
तृतीयसवनमथैतद्धीतरसं शुक्रियं छंदो यत्त्रिष्टुप्सरसता
या इति ब्रूयाद्यो इंद्र मे वेतत्सवनेऽन्वाह जगतीं यथा ह यदैंद्रार्भ
वं वै तृतीयसवनमथ कस्मादेक एव तृतीयसवने प्रस्थिता ना
नां प्रत्यक्षादैंद्रार्भव्या यजतीतींद्र ऋभुभिर्वाजवद्भिः समुक्षितमि

श्रि॥
॥१५॥

३

तिहोतैव नानादेवस्याभिरत एकः प्रैषैः एषामैंद्रार्भव्यो भवतीतीं
द्रावरुणा सुतपाविमं सुतमिति मैत्रावरुणाय यजति युवोरथो अ
ध्वरं देववीतय इति बहूनि वाहतमृभूणां रूपमिंद्रश्च सोमं पि
[illegible] इति ब्राह्मणाच्छंसी यजत्या वो विश्वीत्यिं दवस्वा
सुव इति बहूनि वाहतमृभ्वं रूपमा वो वहंतु सप्तयो रघुष्यद
इति पोता यजति रघुप×णां×त्वानः प्रजिगात बाहुभिरि
ति बहूनि वाहतमृभूणां रूपममेव नः सुहवा आ हि गंतनेति
नेष्टा यजति गंतनेति बहूनि वाहतमृभूणां रूपमिंद्राविष्णू पिब

तंमध्वो अस्येतिं स छावाको यजत्या वामिंद्राग्निमंदिराण्य गमीनि
तिबहूनि वा हत्त हक्षणो रूपमिमं स्तोममर्हते जातवेदस इत्य
ग्नीध्रो यजति रूपमिव समहेमामनीषयेति बहूनि वा हत्त हक्षे
णो रूपमेव सुहे तारे ब्राम्यो भवतीति यन्नानादेवत्यो स्तेनान्या देवता:
नी लाति यदु जगत्यास्वाहा जागतं वै तृतीयसवनं तृतीसे यवन स्ये
[illegible] मध्ये ॥१४॥४॥ अथाह यदुक्थिन्यो न्या होत्रा अनुक्था अन्याः
[illegible] थमस्येता उक्थिन्यः सर्वाः समाः समृद्धाः भवन्तीति यद्धवै नाः संप्र
गीर्यहोत्रा इस्यावक्षतैतेन समा यदुक्थिन्योन्या होत्रा अनुक्था
अन्यास्तेनो विषमा एवमु हास्यैता उक्थिन्यः सर्वाः समाः सम्

श्रिया ।
।११६॥

॥श्रि
॥११।

सा भवंत्यथाहत्रां संतिप्रातःसवने त्रां संतिमाध्यंदिने होत्रकाः कथमे
जां तृतीयसवने त्रीस्तं भवतीति यदेव माध्यंदिने द्वे स्त्क्ते शंसंतीति
[illegible] नैनात्यथाहयद्धक्थ्या होता कथं होत्रकाद्धक्थ्या भवंतीति यद
दं देवस्यापि यजंतीति ब्रूयात्तेनेति ॥२३॥८॥ अथाह यदेनास्ति
स्व उक्थिन्यो होत्राः कथमितरा उक्थिन्यो भवंतीत्याज्यमेवाग्नीध्री
याया उक्थं मरुत्वतीयं पोत्रीयायै वैश्वदेवं नेष्ट्रीयायै सा वा एता
होत्रा एवं न्यंगा एवक्तवंत्यथाहयदेक प्रेषा अन्ये होत्रका अ
थ कस्माद्द्विप्रैषः पोता द्विप्रैषो नेष्टेति यत्रादो गायत्री सुपर्णी भू

श्रा
६८

त्यासोममाहरंस्ते देवा सीहोत्राणामिद्धुक्थ्यानि परिखेलुप्य
होत्रेप्रदद्धोयूयमाप्स्यज्ञयध्यैयूयमस्यावेदिष्टेति तेहस्बुर्देवा
वावमहोत्रेप्रभावयामेति तस्मात्तेद्विप्रेषेभवनत्रः र वाग्नीध्री
यांप्रभावयांचकुरुस्तस्मात्तस्यैकयवौष्टयस्योयाज्यासिवंत्यथ
स्यहोतायक्षद्धोतायक्षदिति मैत्रावरुणोहोत्रेप्रेष्यत्यथकस्मा
दे[illegible]ष्यःस्य इच्छोहोत्रारौसिप्यो होतायक्षद्धोतायक्षदिति
[illegible]तीति प्राणोवैहोताप्राणः सर्वत्र ऋत्विजः प्राणो यक्षत्प्राणो
यक्षदित्येव तदाहाथाहास्मुत्रात्मणां प्रैषः २नो ३ इति ॥ अस्तीति
ब्रूयाघदेवैतच्छ्रस्ताजपंजीपित्वास्त्व घमित्याहसरषपिबेथाह

गिरु
॥१२

स्यछावाकस्यप्रवराः २नो ३ इति ॥ अस्तीतिब्रूयाघदेवैन मध्य
पुराहाछावाकवदस्वयत्तेवाघमित्येषास्यप्रवरोथाह यौवै
[illegible]रतीमैत्रावरुणः स्तृतीयसवनेऽग्रांसत्यथकस्मादस्यौ[illegible]
स्तोत्रीयानुरूपौपसवतइत्याग्निनावैमुखेनदेवाअसुरानुन्द्य
निर्जघ्नुस्तस्मादस्याग्नेयौस्तोत्रियानुरूपौप्सवतोथा[illegible]
बार्हस्पत्यंब्राह्मणाच्छंसीतृतीयसवनेऽग्रांसत्यैंद्रावैरूपमच्छावाकः
कघमेनयोरैंद्रास्तोत्र्यानुरूपावस्वतीतीद्रोहस्मवाअसुरानुवस्य
दस्यैः प्रजिगायसोऽब्रवीत्कस्त्वाहमस्मीत्यहं वाहं वेतिहस्मदेवत्ताअ
न्ववयंतिसयदिंद्रः सर्वैःप्राजिगाय तस्मादैंनेवो[illegible]द्रास्तोत्रियानुरूपौ

पवतिय दहेवाह नेति ह[illegible] देव [illegible] मन्त्र ब्रुयुस्त स्मान्नानादेवत्
मित्रांसन:॥१॥२॥६॥अथाहयद्देववे[illegible]नीय[illegible]सवनमथ[illegible]
तीयेंशनिजागतानि सूक्तानि स्तृतीयसवन आ[illegible]जागतानि
शस्यंत इतीडमेवैतैरारभ्ययंतीतिब्रुयाद्यथोयज्ञागतंयेरना
यसवनं तज्जागतकाम्येवतघस्किंवात ऊधँधिंद[illegible]स्यते तद्धसर्वं
[illegible]सयनि[illegible]येता निवै[illegible]णि स्[illegible]क्तानि स्तृतीयसवन आरंभ
[illegible]पानि शस्यंते येतत्रैष्टुभं[illegible]न[illegible]तत:शंसति सर्वा[illegible]मी
[illegible]देवपनाय्यकर्मेहेतत् विस्[illegible]तिसमि[illegible]स्म्नंवाह्यपा[illegible]
प[illegible]छयो उरिष्टेन:[illegible]पारयंती[illegible]स्वस्तिताय

॥८

एवैतदहरह:शंसत्यप्याहयज्जागतवस्तनीसवनैमपंकस्मादेषां
त्रिष्टुभ:परिधानीयाभवंतीतिवीर्यंवैत्रिष्टुप्वीर्यएवतदंतत:प्र
तितिष्ठंतोयंतीयमिंद्रवरुणमष्टमेगीरितिमैत्रावरुणस्यबृह
स्पतिर्न:परिपातुपश्चादितिब्राह्मणाच्छंसीनउभाजिग्यथुरि
त्यच्छावाकस्याप्यौहितौ जिग्यतुर्नपराजयेथेनपराजिग्ये
तिनहितयो:कतरश्चनपराजिग्यइंद्राश्चविष्णोयदपस्
र्धांत्रेधासहस्रंवितदैरयेथामितीइंद्रश्चहवैविष्णुश्चासुरैर्यु
युधातेतान्हस्मजित्वानतु:कल्यामहाइतितेहतथेत्य[illegible]
सौब्रवीदिंद्रोयावद्वेवायंविष्णुस्त्रिर्विक्रमतेतावदस्माकमथयु

१५

शके 1874

छंदाः पंचदशो माध्यंदिनः पवमानोनुष्टुप्स्तोमो भवति य एवं वेद ॥१३॥
धाय्याः शंसति धाय्याभिर्वै प्रजापतिरिमांल्लोकानधयद्यं यं कामम
कामयत तथैवैतद्यजमानो धाय्याभिरेवेमांलोकांधयति यं यं का
मं कामयते य एवं वेद यद्देव धाय्याः ॥१॥ यत्र यत्र वै देवा यज्ञस्य छिद्र
निरजानंस्तद्धाय्याभिरपिदधुस्तद्धाय्यानां धाय्यात्वमच्छिद्रेणा
स्य यज्ञेनेष्टं भवति य एवं वेद यद्देव धाय्याः २ स्वमहैतद्गृहास्स्वध
धाय्यास्तद्यथा स्वमावासः संदधाति यादेवमेवैताभिर्यज्ञस्य छि
द्रं संदधाति य एवं वेद यद्देव धाय्याः ३ तान्युवा एतान्युपसदाम
वो रूपाणि यद्धाय्या अग्निर्नेतेति साग्नेयी प्रथमोपसत्तस्या एतद्रूपं
त्वं सोम क्रतुभिरिति सौम्या द्वितीयोपसत्तस्या एतद्रूपं पिन्व
त्यप इति वैष्णवी तृतीयोपसत्तस्या एतद्रूपं यावंते ह वै सो

प२

होता बृहतीषु स्तोत्रियेणैव प्रतिपद्यते प्राणा वै बृहत्यः प्राणानेव
प्रतिपद्यते तत्तृतीयपवमाने सीदसोनुष्टुभा वैश्वदेवं प्रयन्ति तस्मिन्सो
वत सर्वं कामस्ते यज्ञायज्ञीये सीदन्त्सवैश्वानरीयेणाग्निमारुते भस्य पु
य तस्मिन्समेव तत्सर्वकामदुग्धो वै वैश्वानरीयं प्रतिष्ठापद्माय यीयं वज्ञे
णो वतत्प्रतिष्ठायामसंतुदतेस सर्वान्प्राणान्सर्वान्स्वरूपान्स्तरोरतिन्सु
यः स्वस्स्वेबोदनुच्यतस्स्वस्य वहानोनस्तु त्यतेस वर्धिषुः सर्वायुषाप्युस्स व
नासुरेति य एवं वेद ॥१४॥ इंद्रो वै वृत्रं हत्वा नास्तृषीति मन्यमानः पराः
परावतो गच्छत्स परमामेव परावतमगच्छदनुष्टुब्वै परमा परावद्वाग्वा
अनुष्टुप्सर्वा वै प्रविश्य वाचाप्यन्ततस्स वर्गं लोकं तानि विभज्यान्वैच्छस्तंप ॥९॥
॥८॥ र्यधुः पितरोविदन्नुत्तरमनदेवास्तस्मात्स वैयधुः पितृभ्यस्त्रियमत्तउत्त
रमद्देवान्यजंते भस्तु वै नक्तिषु एवानेवतस्थावाबन आशिष्टमाग

ह२

(36)

15

नन२

पशवो वा प्रगाथः पशूनामवरुध्यै जनिष्ठा उग्रः सहसे तुरायेति सू
क्तं शंसति तद्वा एतद्यजमानजमेव सूक्तं यजमानं ह वा एतेन यज्ञा
ज द्देवयोन्यै प्रजनयति तत्संजय्यं भवति सं वै जयति वि वै जयति एतज्जौ
रिवीतिर्गौरिवीतिर्द्वै शाक्त्यो नेदिष्ठं स्वर्गस्य लोकस्यागच्छत्स एतत्सू
क्तमपश्यत्तेन स्वर्गं लोकमजयत्तथैवैतद्यजमान एतेन सूक्तेन स्व
र्गं लोकं जयति तस्याहुः शंसत्याहुः पारिक्षिष्ठमध्ये निविदं दधाति
स्वर्गस्य हैव लोकस्य रोहो यन्निवित्स्वर्गस्य हैनं लोकस्याक्रमणं
य निधितामाक्रममाणा इव सर्पेदुपैव यजमानं निगृह्णीतो योऽस्य प्रि
यस्यादिति नु स्वर्गकामस्याथाभिचरतो यः कामयेत क्षत्रेण विशं हन्या
मिति त्रिस्तृहि निविदा सूक्तं विशंसेत्क्षत्रं वै निविद्विट्सूक्तं क्षत्रेणैव
विशं हन्ति यः कामयेत विशा क्षत्रं हन्यामिति त्रिस्तृह सूक्तेन नि

नाधरे सोऽह्वा लोकं जयति तमन्तरवैकयोपसदा जयति य एवं वे
श्चैवं विद्वान्धाय्याः शंसति तद्धैक आहुः स्तान्योमह इति शंसेदेतो
वा ववर्य भरन्तेषु शस्यमानो मभिव्यजानीमह इति वदस्तो नेतं ना
हर्षी यदेतां शंसेदीश्वरः पर्जन्योऽवर्ष्टोः पिन्वन्त्यप इत्येव शंसेद्वृष्टि
वनि पदं मरुत इति मारुतमस्यैनमभि देविनयन्तीति विनीतवद्वि
नीतवच्चाद्विक्रान्तवद्यद्विक्रान्तवत्तद्वैष्णवं वाजिनमितीन्द्रो वै वाजी
तस्यां वा एतस्यां चत्वारि पदानि वृष्टिवनि मारुतं वैष्णवमैन्द्रं सा
वा एषा तृतीयसवनभाजना सती मध्यंदिने शस्यते तस्मादिदं पश
ग्री॥११॥ तागापशवः सायं गोष्ठाः सन्तो मध्यंदिने संगविनीमायन्ति सो ॥११॥ग्र
जगती जागता हि पशव आत्मा यजमानस्य मध्यंदिनस्तद्यज
माने पशून्दधाति ॥१८॥ मरुत्वतीयं प्रगाथं शंसति पशवो वै मरुतः
ती१

35

16

हुः प्रहर भगवो जहि वीरयस्वेत्येवैनमेते वाचं वदंत उपातिष्ठंस्तदेतदृ
षिः पश्यन्नभ्यनूवाच वृत्रस्य त्वा श्वसथादीषमाणा विश्वे देवा अजहुर्ये स
खायः। मरुद्भिरिंद्र सख्यं ते अस्त्वथेमा विश्वाः पृतना जयासीति सोऽवे
दिमे वै किल मे सचिवा इमे माकामयंत हंतेमानस्मिन्नुक्थ आभजा इ
ता ५ ति तानेतस्मिन्नुक्थ आभजदथ हैते तर्ह्युभे एव निष्केवल्ये उक्थे आसतु
र्मरुत्वतीयस्य ग्रहं गृह्णाति मरुत्वतीयं प्रगाथं शंसति मरुत्वतीयं सूक्तं शं
सति मरुत्वतीयां निविदं दधाति मरुतां सा भक्तिर्मरुत्वतीयमुक्थं शस्त्वा
मरुत्वतीयया यजति यथाभागं तद्देवताः प्रीणाति ये त्वाहिहत्ये मघ
वन्नवर्धन्ये शांबरे हरिवो ये गविष्टौ। ये त्वा नूनमनुमदंति विप्राः पि
बेंद्र सोमं सगणो मरुद्भिरिति यत्र यत्रैवैभिर्व्यजयत यत्र वीर्यमक
रोत्तदेवैतत्समनुवेद्येंद्र एनान्सोमपीथान्करोति ॥२०॥ इंद्रो वै वृ

विद्वांसे क्षत्रं वै निविद्विट्सूक्तं विश्येव तत्क्षत्रं हंति य उ कामयेतोभय
तं विशः पर्यवछिनदानीत्युभयतस्तस्य निविदं दध्यादुभयत
वैनं तद्विशः पर्यवछिनत्तीति यदभिचरत इतरथा त्वेव स्वर्गकामस्य
वयः सुपर्णा उपसेदुरिंद्रं प्रियमेधा ऋषयो नाधमानाः। अप ध्वांत
मूर्णुहीति येन तमसा प्रावृतो मन्येत तं मनसा गच्छेदप हैवास्मात्तल्लु
प्यते पूर्धि चक्षुरिति चक्षुषी मरीमृज्येताजरसं ह चक्षुष्मान्भवति
य एवं वेद मुमुग्ध्यस्मान्निधयेव बद्धानिति पाशा वै निधा मुमुग्ध्यस्मा
न्पाशादेव बद्धानित्येवैतदाह ॥१९॥ इंद्रो वै वृत्रं हनिष्यन्सर्वा देव ॥१२॥श्री
ा॥१२॥ ता अब्रवीदनु मोपतिष्ठध्वमुपमाह्वयध्वमिति तथेति तं हनिष्यंत आ
द्रवन्सोऽवेन्मां वै हनिष्यंत आद्रवंति हंतेमान्भीषया इति तानभिप्रा
श्वसीत्तस्य श्वसथादीषमाणा विश्वे देवा अद्रवन् ॥ मरुतो हैनं नाज

श्री १

34

17

त २

नीत्वातर्वः प्रतिवचक्तास्मीतितस्मात्स्त्रियः पसाविश्रुतेनतस्मादुस्या
रात्रंपसाविश्रुतेनोप्रातरु॥येऽसेदेवः प्रसपद्यत यह्वावानपुरुनमी
रापाळादत्रेदेंद्रोनामान्यप्राः॥अचेतिप्रासदृस्पतिस्त्व विश्वानित
द्रोवैप्रासहस्पतिस्त्वा॥ श्वान्यदीन्तुत्र्मसिकर्तवे करत्वादितिपद्वैन
देवोवामाकरत्नदिसे वेन चदब्रवीत्तेदेवाअब्रुवन्प्यास्याइहास्त्वया
ते॥स्मिंनवैकमविदश्चितिनयन्तित्तस्याजप्वत्राकुर्वन्तास्मादेवात्र॥पेवा
तेयह्वावानपुरुतमेपुराबाळ्ळितिसेनावाइ इस्यप्रियाजायावावानाम
सरूनामकोनामप्रजापतिः श्वशुरः स्वघास्यकामेसेनाजयेत्तस्याअह्वी
त्तिष्ठस्त एतमुभयतः परिश्रियेन रांसेनामप्यास्येस्मासहकेस्वापरस्य
नीतितघ्येवाघस्तुषाश्वशुराल्लज्जमानानि लीयमानीयसेवमेवसा
नाभज्जमानानि लीयमानेनित यत्रैवैद्वि द्वौस्त एतमुभयतः परिश्रि

यासर्वाविजितीविजिस्याब्रवीत्प्रजापतेमहन्मैनदसानियत्वमहम
सानीतिसप्रजापतेरब्रवीदस्यकोदृमितितपदवैतदवोचइत्यब्रवीत्ततोवै
कोनामप्रजापतिरभवत्कोवैनामप्रजापतिर्यन्महानिंद्रोत्तवत्तन्म
हेंद्रस्यमहेंद्रत्वंसमहान्भूत्वादेवता अब्रवीदुद्धारंमउद्धतेतियथाय्ये २४
तहेच्छतियोवैभवतियः श्रेष्ठतामश्नुते समहान्भवतितदेवाअब्रु
स्वयमेव ब्रूषयन्ते भवाब्युतोतिसएतंमाहेंद्रंग्रहमब्रूतमाध्यंदिनेसव
नानोनिश्चेवेल्यमुक्ष्यानो त्रिष्टुप छंदसीद्दस्सामत्नीनेमस्माउद्धारमु
र हरन्तुदस्माउद्धारंरातियएवंवेदतदेवाअंवोच्चयाअपिनोत्रा
श्री॥१२॥ ह्वयंतिसनेत्यब्रवीत्कथंवोपिस्यादितितनमब्रुवन्नप्येवनोत्त्वमघवन्नि ॥१२॥श्री
लानोक्षतेव॥२१॥तेदेवाअब्रुवन्नियवाइइस्यप्रियाजायाशावात
प्रासहानामास्यैमेवश्याम हाइतितथेतितस्यामेछंदसेनानब्रु

33

18

म्भि स्तोम ऋचोपावदन्तान्स्तुभिः समभवन्ति स्तुभिः समभवंस्तस्मा
त्स्तुभिः स्तु...न्तीति स्तुभि... ज्ञायन्तीति स्तुभिर्हि साम समितं तस्मादे
कस्य बह्व्यो जाया भवन्तीति नैकस्यै बहवः सह पतयो यद्धैनत्सा चा
स्य समभवतां तत्सामाभवत्तत्साम्नः सामत्वं साम न्भवति य एवं वेद
यो वै भवति यः श्रेष्ठतामश्नुते स साम न्भवति साम न्यन्निति हि निद
ते वै पर्वाण्यङ्गुला पर्वाण्य... त्याक...सामरु... हिङ्कारस्य प्रस्ताव
स्य प्रथमा च ऋगुद्गीथस्य मध्यमा च प्रतिहारस्योत्तमा च निधनस्य व
षट्कारस्य ते पर्वाण्यङ्गुला पर्वाण्यङ्गुसाव...तान्तस्मादङ्कुःपी
ङ्गोपहः पाङ्क्ताः पशव इति यदु विराजं दशिनीमभिसम्पद्यते तान्
स्मादाहुर्विराजि यशो दशिन्यामभिनिष्ठितं ...सा...वै स्तोत्रियः प्रजा
वा अनुरूपः पत्नी धाय्या पशवो ...गाथो ...सवा आ

२

नराशंसेनामप्यस्या निशा सह एकस्यापद्रयन्तीति नानिं... वावापिबो जा
नितेह वा अनु वन्ति राज्या ज्यास्तानि षोब ल्यस्य यात्रयस्त्रिंशदक्षरा
८ त्रयस्त्रिंशद्वै देवा अष्टौ वसव एकादश रुद्रा द्वादशादित्याः प्रजापति
श्च वषट्कारश्च देवता अक्षरभाजः करोत्यक्षरमक्षरमेव तद्देवता अ
नु...बन्ति देवपात्रेणैव तद्देवतास्तर्पयति यं कामयेतानायतनवान्स्या
दिति विराजास्य यजेज्जायत्र्या वा त्रिष्टुभा वान्येन वा छन्दसा वषट्कुर्या
दनायतनं वै तन्नेवैनं त...त यं कामयेतानायतनवान्स्यादिति विराजा
स्य यजेदेसि वा सोममभिंद्र मंदतु त्वेत्येतया यतनं वा एतमेवैनं तत्करोति
।२२।। ऋतवो वा इदमग्रे साम ...वास्त्वासीदेव नाम ऋगासीदमो नाम साम ।।१२।। प्री
।।१९।। यात्रैव्रसामोपावदन्मिथुनं संभवाव प्रजात्या इति नेत्यब्रवीत्साम ज्याया
न्वा अजनो मम महिमेति ते द्वे ...सोपावदतां तेन प्रति वचन समवदतां

82

19

मया वाचा शंसत्यैनस्मा [illegible] घपिद्दरद्वपक्षे प्तनेगदम् वैनान्
गमिष्यति [illegible] हि पस्ता नाम [illegible] ष्ठाया प्रतिष्ठे ॥२४॥ इति तृतीयपंचिकायां द्वि
तीयोध्यायः ॥ [illegible] ॥ ॥१॥ सोमो वै राजामुष्मिँल्लोक आस
त्तं देवाश्च ऋषयश्चाभ्यध्यायन्कथमयमस्मान्सोमो राजा गच्छेदिति ते
ब्रुवञ्छन्दांसि यूयं न इमं सोमं राजानमाहरतेति तथेति ते सुपर्णा भूत्वो
दपतंस्ते यत्सुपर्णा भूत्वोदपतंस्तदेतत्सौपर्णमित्याख्यानविद आ
चक्षते छन्दांसि वै तत्सोमं राजानमच्छाचरंस्तानि ह तर्हि चतुरक्षराणि
चतुरक्षराण्येव छंदांस्यासन्सा जगती चतुरक्षरा प्रथमोदपतत्सा पतित्वा
र्द्धमध्वनो गत्वाश्राम्यत्सा परास्य त्रीण्यक्षराण्येकाक्षरा भूत्वा दीक्षां च
तपश्च हरन्ती पुनरभ्यवापतत्तस्मात्तस्य वित्ता दीक्षा वित्तं तपो यस्य प
शवः संति जागता हि पशवो जगती हि ताना हरदथ त्रिष्टुबुदप

अलोकेमुष्मिंश्च प्रजया च पशुभिश्च गृहेषु वसति य एवं वेद ॥२॥ ॥२८
स्तोत्रियं शंसत्यात्मा वै स्तोत्रियः तं मध्यमया वाचा शंसत्यात्मानमेव
तत्संस्कुरुतेनुरूपं शंसति प्रजा वा अनुरूपः स उच्चैस्तरामिवानुरू
पः शंस्तव्यः प्रजामेव तच्छ्रेयसीमात्मनः कुरुते धाय्यां शंसति पत्नी
वै धाय्या सा नीचैस्तरामिव धाय्या शंस्तव्याप्रतिवादिनी हास्य गृहे
पत्नी भवति यत्रैवं विद्वान्नीचैस्तरां धाय्यां शंसति प्रगाथं शंसति
स स्वरवत्या वाचा शंस्यः पशवो वै स्वरः पशवः प्रगाथः पशूनामव
रुद्ध्या इंद्रस्य नु वीर्याणि प्र वोचमिति सूक्तं शंसति तदेतत्प्रियमिंद्रस
श्री॥९॥ सूक्तं निष्केवल्यं हैरण्यस्तूपमेतेन वै सूक्तेन हिरण्यस्तूप आंगिरस
इंद्रस्य प्रियं धामोपागच्छत्स परमं लोकमजयदुपेंद्रस्य प्रियं धाम ग
च्छति जयति परमं लोकं य एवं वेद गच्छति वै प्रतिष्ठा सूक्तं तत्प्रतिष्ठितं त

नीकमासीत्सर्पोनि[illegible]भवत्सहस्रजोयानिपर्णानि[illegible]सथाव
यानिरू। वै[illegible]नेगरहपदा[illegible]तेजनेसोधाहिसोसानयेबुर[illegible]वत्।।२
सायद्दक्षिणेनपदासमगच्छत्सान्तःसवनमभवत्तद्गायत्रीस्व
मायतनमकुरुततस्मात्तस्मदृततेमन्यन्तसर्वेषांसवनानामग्नियो
ष्योपभवतिश्रेष्ठताम्[illegible]यएववेदाथयत्सव्येनपदासमगच्छत्तन्मा
ध्यंदिनंसवनमभवत्तद्धिस्त्रि[illegible]तनहिस्व:स्तनान्वामोस्रूवैसवनेनदेवा:
श्रजिज्ञासन्तनस्मिंस्त्रिष्टुभंछंदसामदधुरिंद्रंदेवतानांतेनतसमावद्धी
न४ र्यमवन्सवैणसवनेनोभाभ्यांसवनाभ्यांसमावद्धोयाभ्यांसमवज्ञामीम्यां
सेध्रोतिययएववेदाथयन्मुखेनसमगच्छत्तत्तृतीयसवनमभवत्तस्य
पतंतीरसंधय्यततद्दीनरसंनान्वामोसूवैसवनेनेदेवा:साजिज्ञासंतनस्म
त्रुषपञ्चयंस्तघदावीरमवननयसाज्येनपष्ठुनावरतितेननतसमावद्दी

२

पतितस्याप्रमोऽवदिधनोगत्वाथास्यसापरास्यैकमक्षरंत्र्यक्षराप्रत्यादा
णाहरंतीपुनरस्यवापतत्तस्मान्माध्यंदिनेदक्षिणानीयन्तेत्रिष्टुभोलो
केत्रिष्टुभिन्नताआहरत्।।२५।।तेदेवाअब्रुवन्गायत्रीसन्न इमंसोमंराज
नमाहरेतिसातथेत्यब्रवीत्तांवैमासर्वेणस्वस्त्ययनेनानुमंत्रयध्वमिति
तथेतिसोदपतत्तांदेवा:सर्वेणस्वस्त्ययनेनान्वमंत्रयंतप्रेतिचेतिचेति
[illegible]हैसर्वंस्वस्त्ययनंयत्प्रेतिचेतिचेतितद्योस्यप्रियस्यात्तमेतेनानु
मंत्रयेतप्रेतिचेतिचे[illegible]स्वस्त्येवगच्छतिस्वस्तिपुनरागच्छतिसापतित्वा
सोमपालानभीषइत्वा[illegible]वमुखेनसोमंराजानंसमगच्छत्तथा
श्रा।२६। चेतरेछंदसीअक्षराण्यजहितानिवोपसमगच्छत्तस्याअनुवि
सृज्यकृ[illegible]सोमपाल:[illegible]अस्यपदोनखमच्छिदत्तच्छल्यकोभवत्तस्मा
त्सनखमिवयद्धशमःसावक्राभवत्तस्मात्साहुविरिवा[illegible]यःशल्यो

④०

21

वि[illegible]आस्ति[illegible]त्तये सब्र[illegible]जगतीतांवैमेनेरेकादशभिरक्षरैरुप
धेहीतिनथे[illegible]तानुपसमद[illegible]देतद्वैतद्गायत्र्येतृतीयसवनेयद्वैश्वदे
वस्योनरंप्रतिपदोऽपश्चानुचरःसाद्वादशाक्षरात्सातृतीयसवनमु
दयच्छत्ततोवाअष्टाक्षरागायत्र्यभवदेकादशाक्षरात्रिष्टुब्द्वादशा
क्षराजगतीसर्वैश्छन्दो[illegible]भिःसमावद्वीर्यैःसमावज्जामिभ्याराध्नोतिय
एवंवेदैकैवेसत्तत्रेधाभवत्तस्मादाहुर्दातव्यमेवविदुषइत्येकैच्छन्द
त्रेधाभवत्॥२८॥तेदेवाअब्रुवन्नादित्यान्युष्माभिरिदंसवनमुद्यच्छा
मेतितथेतितस्मादादित्यारंभणात्तृतीयसवनमादित्यग्रहःपुरस्तात्त
स्ययजस्यादित्यासोऽर्द्दितिमादर्यंतामितिमद्वत्सारूपसमृद्धयामद्वद्धि
तृतीयसवनस्यरूपंनानुवषट्करोतिनप्रक्षयतिसंस्थावारएषयदनु
वषट्कारःसंस्थाप्रक्षःप्राणाआदित्यानेत्प्राणान्संस्थापनीतितआ

यमृभवस्त्वर्वाक्स्यौसवनास्यौसवैःसवनैःसमावद्वीर्यैःसमावज्जामिभ्या
राध्नोतियएवंवेद॥२७॥तेवाऽइमेइतरेछन्दसीगायत्रीमभ्यवदंतांवि
तेनावक्षराण्यनुपर्यगुरितितेसब्रुवीज्ञापत्रीयथावित्तमेवनइतिते
देब्रुवप्रश्नमेतांतेदेवाअब्रुवन्यथावित्तमेववइतितस्माद्वाप्यनाद्धि
ते[illegible]व्याकुर्यथावित्तमेवनइतिततोवाअष्टाक्षरागायत्र्यभवदेका
श्रा ८ ॥त्रिष्टुबेकादशाक्षराजगतीसाष्टाक्षरागायत्रीप्रातःसवनमुदयच्छन्नाद
क्षात्रिष्टुप्त्र्यक्षरामा[illegible]ध्यंदिनंसवनमुदयच्छत्तांगायत्र्यब्रवीदायान्त्वपिमेऽत्रा
स्त्वितिसातथेत्यब्रवीत्त्रिष्टुप्एतांवैमेतेरष्टाभिरक्षरैरुपसंधेहीतितथेति[illegible]
श्री॥१॥ तामुपसमदधादेतद्वैतद्गायत्र्यैमाध्यंदिनेयन्मरुत्वतीयस्योत्तरेप्रति
पदोनु[illegible]ऽनुचरःसै[illegible]दशाक्षराणत्यामाध्यंदिनेसवनमुदयच्छ
तत्राक्के जगत्येऽजा[illegible]रात्तृतीयसवनमुदयच्छत्तांगायत्र्य[illegible]ब्रवीदायान्त्व

आ[illegible]वं स[illegible]वो वेदे[illegible]वुन पस्सासोमपीथमभ्यजयंस्ते ऽपः प्रातः
सवने वा[illegible]कल्पायिषंस्ता[illegible]न गिर्वसुभिः प्रातः सवनादनुदंत तेभ्यो
माध्यंदिने सवने वाचिकल्पयिषंस्तानि द्रोरुद्रै माध्यंदिनात्सवना
दनुदंत तेभ्यस्तृतीयसवने वाचिकल्पयिषंस्तान्वि[illegible]श्वेभ्यो दे
वाजनो नुद्यंत ते दप्पास्पंति नेदेति स प्रजापतिरब्रवीत्सवितार
न यमाइ मे ते वा सारस्व मे वैभिः सं पिबस्वेति स तथेत्यब्रवीत्सवि
ता तान्वै त्वमुभयतः पारि पिबेति तान्प्रजापतिरुभयतः पर्यपिब
ते एते धाय्ये अनिरुक्ते प्राजापत्ये त्यस्योते आभितो आभर्विसुरूप
परूल्लु मूत येयं वृ नश्चो दयह्वः श्विगर्भा इति प्रजापतिरेवैनं सद
भयतः पारि पिबति तस्माद् श्रेष्ठे पात्रे रोचयस्वैवं यं कामयनेत ते
भ्यो वेदे वो नित्रैपे वा वीभसं नमनुवाजै धा[illegible]नेधाय्ये अंतर

अ१ तेप१

सा अब्रुवं सवितारं त्वयेदं सदसवनमुपद्यामेति नथेति तस्मात्सावि
त्रतिपद्धवति वैश्वदेवस्य सावित्रग्रहः पुरस्तात्तस्य यजति देवनादेवः
सविता वरेण्य इति मदसारुपसमृद्धया मदद्वैतृतीयसवनस्य रूप
नानुवषट्करोति नप्रक्षयति संस्थावा एषा यदनुवषट्कारः संस्थाप्र
क्षः प्राणः सविता ने प्राणं संस्थापया नासु भेवा एष परते सवने विप
तत्यस्सविता प्रातःसवने तृतीयसवने च तद्यत्सिब वसा वित्रं यो नि
[illegible]ः पदं पुरस्ताज्जुव[illegible]मद्दु परिष्टादुभयोरेवैनं तत्सवनयोराप्न
भा।५८।। ऽतिप्रातःसवने च तृ[illegible]ीयसवने च बह्व्यः आ तर्वायं क्वाः शौस्य तथ[illegible]
तृतीयसवने तस्माद्[illegible]धीः पुरुषस्य पर्ययीसः प्राणायस्था वो चो घा ।१८।श्री
वाट् थिवे [illegible] सह[illegible]धा[illegible] पृथिवी वै प्रतिष्ठेयमेवैतत्प्रतिष्ठा सा
व[illegible]त्र तदघा[illegible] नांस तिप्रतिष्ठयोरेवैनं तत्प्रतिष्ठाप[illegible]।२२।

(28)

23

॰ता यो वैश्वदेवं शंसीत स सर्वा दिशोऽध्यायेच्छंसिष्यंस्सर्वास्वेव तद्दिक्षु
रसं दधाति यस्यामस्य [illegible]शि द्वेष्यः स्यान्न तां ध्यायेदनुहायैवास्य तद्वी
र्यमादत्तेऽदितिर्द्यौरदितिरंतरिक्षमित्युत्तमया परिदधातीयं वा
अदितिरियं द्यौरियमंतरिक्षमदितिर्माता स पिता स पुत्र इतीयं वै
माता पितेयं पुत्रो विश्वे देवा अदितिः पंचजना इत्यस्यां वै विश्वे दे
वा अस्यां पंचजना अदितिर्जातमदितिर्जनित्वमितीयं वै जातमियं ज
नित्वं द्विः पच्छः परिदधाति चतुष्पादा वै पशवः पशूनामवरुध्यै स
ब्र ४ कृदर्धर्चशः प्रतिष्ठाया एव द्विप्रतिष्ठो वै पुरुषश्चतुष्पादाः पशवो यज
मानमेव तद्द्विप्रतिष्ठं चतुष्पात्सु पशुषु प्रतिष्ठापयति स ह वै पंच
जनीयया परिदध्यात्तदुपस्पृशन्भूमिं परिदध्यात्तद्यस्यामेव यज्ञं
संभरति तस्यामेवैनं तदंततः प्रतिष्ठापयति विश्वे देवाः शृणुते

धतयेभ्यो मातेवा पित्र इति ॥३०॥ वैश्वदेवं शंसति यथा वै ष ज
एवं वैश्वदेवं तद्यथांतरं जनतो एवं सूक्तानि यथारण्यान्येवं धाय्या
स्तदुभयतो धाय्यां पर्याह्वयते तस्मात्तान्यरण्यानि सत्यनरण्यानि
मृगैश्च वयोभिश्चेति तस्मात्तद्यथा वै पुरुष एवं वैश्वदेवं तस्य यथा
वांतरमंगान्येवं सूक्तानि यथा पर्वाण्येवं धाय्यास्तदुभयतो धाय्यां
पर्याह्वयते तस्मात्पुरुषस्य पर्वाणि शिथिराणि संति दृढानि ब्रह्म
णा ह्येतानि धृतानि मूळं वा एतद्यज्ञस्य यद्धाय्याश्च याज्याश्च तद्यद
न्या अन्या धाय्याश्च याज्याश्च कुर्युरुन्मूळमेव तद्यज्ञं कुर्युस्तस्मा
श्रा॥१९॥ ताः समान्य एव स्युः पांचजन्यं वा एतदुक्थं यद्वैश्वदेवं सर्वेषां वा ॥१९॥श्र
एतत्पंचजनानामुक्थं देवमनुष्याणां गंधर्वाप्सरसां सर्पाणां च पितृ
णां चैतेषां वा एतत्पंचजनानामुक्थं सर्व एनं पंचजना विदुरैनं
वा [illegible] न्यै जनतायै [illegible] गच्छंति य एवं वेद सर्वदेवत्यो होता भव

रौ

न्याद्रुरूपसमिसन्येता रुस्यो ज्ञ त्वायो हि तं न ज्ञ नामस्येतं देवा अपश्यं
न्ने ऋतं वै प्रजापतेः करोति नेत मेऽन्यत नमारिष्यये नमन्योन्य
स्मिन्नाविंदंस्तेवां पा एव घोरतमास्तन्व आसंस्ता रुद्रधा सेम सरं स्तासं
भरनाएव देवो भवन्त दस्येत द्रुत वन्नाम भवति वेसयो स्येत देवं न्ना
म वेद तं देवा अब्रुवंन्नयं वै प्रजापतिरसून मकारि मे विध्येति स तथेत्य
ब्रवीस वै वो वरं वृणा इति वृणीध्वेति स एतमेव वरमवृणीत पशूनो
माधिपत्यं तदस्येत स्पशुमन्नाम भवति वै पशुमानभवति योस्येत देवं
२ ३ नाम वेद तं भ्यायसाविध्यत्स विद्ध ऊर्ध्व उदप्रपतत्तमेतं मृड् साचक्षते य
उ एव मृगव्याधः स उ एव स या रोहित्सा रोहिणी यो एव वेबुस्त्रिकांडा सोए
व बुस्त्रिकांडा तद्वा इदं प्रजापते रेतः सिक्तमधावत्तत्सरो भवत्ते देवा अ
ब्रुवन्मेदं प्रजापते रेतो दुषदिति यदब्रुवन्मेदं प्रजापते रेतो दुषदिति त
× माधिपत्यं तदस्येत स पशुमं नाम पशुमान्भवति यास्येतं देवं प०
द ६

३

म रूवं मऽइति वैश्वदेवमुक्थ्यं शस्त्वा वैश्वदेव्या यजति यथा भागं तद्देव
ताः प्रीणाति ॥ २१ ॥ आग्नेयी त्र्यष्मा घृतं याज्या सोमी सौम्य याज्या वै [illegible]वी
घृतयाज्यात्वं सोम पितृभिः संविदान इति सौम्यस्य पितृमत्याः यजे
ति भ्रमति वा एतत्सोमं यदभिषुण्वंति तस्यैनामनुस्तरणीं कुर्वंति यत्सौ
म्यः पितृभ्यो वा अनुस्तरणी तस्मात्सौम्यस्य पितृमत्या यजेत सर्वाधि
ध्रुवा एतत्सोमं यदभ्यसुषवुस्तदेनं पुनः संभावयंति पुनराप्याययं
त्यप सद्वा रूपेणोपरुद्धं किल्विंतन्न रूपं यद्देता देवता अग्निः सोमो वि
ष्णुरिति प्रतिगृह्य सौम्यं होता पूर्वं [illegible] द्वोगेभ्यो वेक्षेत न हैकेरवं
प० । २० ॥ छंदोगेभ्यो हरंति न तथा न कुर्याद्विषद्धंतां प्रथमः सर्वभक्षानभक्ष ॥२०॥ श्री
यतीति तस्मादेतेनैव [illegible]ण तस्माद्द्वषद्धं तेनैव सर्वो विक्षेतार्थेनं छं
दोगेभ्यो हरंति ॥ २२ ॥ [illegible] प्रजापतिर्वै स्वां दुहितरमभ्यध्यायद्दिवमित्य

२६

25

श्री२

तये वा रौद्री शस्यत आ ते पितर्मरुतां सुम्नमेतु मा नः सूर्यस्य संदृशो युयु
थाः त्वं नो वीरो अर्वति क्षमेथा इति ब्रूयान्नाभि न इत्यनभिमानुको हैष
देवः प्रजा भवति प्रजायेमहि रुद्रिय प्रजाभिरिति ब्रूयान्न रुद्रेत्येतस्यै
व नाम्नः परिहृत्यै तदु खलु शं नः करतीत्येव शंसेच्छमिति प्रतिपद्य
ते सर्वस्मा एव शांत्यै नृभ्यो नारिभ्यो गव इति पुमांसो वै नराः स्त्रियो नार्यः
सर्वस्मा एव शांत्यै सोऽनिरुक्ता रौद्री शांता सर्वायुः सर्वायुत्वाय सर्वमायु
रेति य एवं वेद सो गायत्री ब्रह्म वै गायत्री ब्रह्मणैवैनं तन्नमस्यति॥३४॥
वैश्वानरीयेणाग्निमारुतं प्रतिपद्यते वैश्वानरो वा एतद्रेतः सिक्तमप्रच्या
वयत्तस्माद्वैश्वानरीयेणाग्निमारुतं प्रतिपद्यते नवान्नं प्रथमस्यां कुर्वी
त स्वव्याग्नीचारब्धो वीक्ष्य शान्तान्यसीदन्नेति य आग्निमारुतं शंसति प्रा
णेनैव तदग्नींस्तरस्वधीयन्नुपहन्याद्वयं विवक्मारमिच्छेत्तमेव न से

दुषमभवत्तन्मानुषस्य मानुषत्वं मानुषं ह वै नामैतद्यन्मानुषं तन्मानु
षं सन्तं मानुषमित्याचक्षते परोक्षेण परोक्षप्रिया इव हि देवाः॥३३॥
तदग्निना पर्यादधुस्तन्मरुतो धून्वंस्तदग्निर्न प्राच्यावयत्तदग्निना वैश्वा
नरेण पर्यादधुस्तन्मरुतो धून्वंस्तदग्निर्वैश्वानरः प्राच्यावयत्तस्य य
द्रेतसः प्रथममुददीप्यत तदसावादित्योऽभवद्यद्द्वितीयमासीत्तद्भृगुरभ
वत्तं वरुणो न्यगृह्णीत तस्मात्स भृगुर्वारुणिरथ यत्तृतीयमदीदेदिव
आदित्या अभवन्येंगारा आसंस्तेंगिरसोऽभवन्यदंगाराः पुनरवशांता
उददीप्यंत तद्बृहस्पतिरभवद्यानि परिक्षाणान्यासंस्ते कृष्णाः पशवो
ऽभवन्या लोहिनी मृत्तिका ते रोहिता अथ यद्भस्मासीत्तत्परुष्यं व्यसर्प ॥२१॥श्री
द्गौरो गवय ऋश्य उष्ट्रो गर्दभ इति ये चैतेऽरुणाः पशवस्ते च तान्वा एष
देवोऽभ्यवदत मम वा इदं मम वै वास्तुहमिति तमेतयर्चा निरवादय

28

26

ष्ठा जातवेदस्यस्यापोहिष्ठीयं शंसति तस्मात्तच्छमयन्ते वशांतं सं
ता अङ्गिरा पिबिव्यनिजास्येवामन्यन्त नास्तु वा अहिना बुध्न्येन परो
क्षामेजो दधादेष ह वा अहिर्बुध्न्यो यदग्निर्गार्हपत्योग्निनैवास्मैतद्गा
र्हपत्येन परोक्षात्तेजो दधाति तस्मादाहुर्जुह्वदेवाजुह्वतो वसीया
निति ॥३६॥ देवानां पत्नीः शंसत्यनूचीरग्निं गृहपतिं तस्मादनूचीगा पत्नी
र्हपत्यमास्ते तदाहू राकां पूर्वां शंसेज्जाम्यै वै पूर्वपेयमिति तत्तन्नादृत्यं
देवानामेव पत्नीः पूर्वाः शंसेदेष ह वा एतत्पत्नीषु रेतो दधाति यद
ग्निर्गार्हपत्योग्निनैवास्तु तद्गार्हपत्येन पत्नीषु रेतः सिक्तं दधाति प्रजा
त्यै प्रजायते प्रजया पशुभिर्य एवं वेद तस्मात्समानोदर्याः स्वसान्यो
दर्यायै जायाया अनुजीविनी जीवति राकां शंसति राका ह वा एत

ह्यां न रमन्ति तस्मादाग्निमारुते न सुचमेष्टव्यो विवक्ता मारुतं शंसति
मरुतो ह वा एतद्रेतः सिक्तं धून्वंतः प्राच्यावयंस्तस्मान्मारुतं शंसति
यज्ञायज्ञा वो अग्नये देवो वो द्रविणोदा इति मध्ये योनिं चानुरूपं च
शंसति तन्मध्ये योनिं चानुरूपं च शंसति तस्मान्मध्ये योनिर्धृता य
द्दुह्वे सृत्ते रास्था शंसति प्रतिष्ठयोरेव तदुपरिष्टात्प्रजननं दधाति
प्रजात्यै प्रजायते प्रजया पशुभिर्य एवं वेद ॥३४॥ जातवेदस्यं शंस
ति प्रजापतिः प्रजा असृजत ताः सृष्टाः पराच्य एवायन्न व्यावर्तन्त ता
अग्निना पर्यगच्छत्ता अग्निमुपावर्तन्त तमेवाद्याप्युपावृत्ताः सो ब्रवी ॥२२॥ग्र
ग्रं॥२८॥ जाता वै प्रजा अनेनाविदमिति यदब्रवीज्जाता वै प्रजा अनेनाविदमिति
तज्जातवेदस्यमभवत्तज्जातवेदसो जातवेदस्त्वं ता अग्निना परिगा
ता निरुद्धाः शोचन्त्यो दीध्यत्यस्तिष्ठन्त्ता अद्भिरभ्यषिंचत्तस्मादुपरि

२४

२७

रवतीमंततः शंसति तस्मादंततः पितृभ्यो नमस्क्रियते तेन दाकुर्व्यो
ह्वा व पित्र्याः शंसेत् उभ न्या हवा ३ इति। यथारूपमेव शंसेदसंस्थितं वै
पितृयज्ञस्य साधु संस्थितं वा एषा पितृयज्ञं संस्थापयति यो व्याहावं
शंसति तस्माद्व्याहावमेव शंस्तव्यं। २७। स्वादुष्किलायं मधुमाँ उ
तायमितीद्रस्यैंद्रीरनुपानीयाः शंसत्येताभिर्वा इंद्रो वृत्रहत्ती पुस्व
[illegible]म न्वपिबत्तदनुपानीयानामनुपानीयात्वं माद्यंतीव वै नार्द्दे देव
तायदेना होता शंसति तस्मादेतास्तु मद्वसति गौर्धयति यो राज सास्काकि
तारजांसीति वैष्णुवारुणीमृचं शंसति विष्णुर्वै यज्ञस्य दुरिष्टं पाति
वरुणः स्विष्टं तयोरुभयोरेव शांत्यै विष्णोर्नुकं वीर्याणि प्रवोचमिति
वैष्णवीं शंसति यथा वै मत्स्यमेवं यज्ञस्य विष्णुस्तद्यथा दुष्कृष्टं दमी
तोत्कृतं सुकृष्टं सुमती कृतं कुर्वन्नियादेवमेवैतद्यज्ञस्य दुष्टुतं

ति ५

पुरुषस्य सेवनीं सीव्यति ये वा अग्निर्भ्नेधिषु मासोऽस्य पुत्रा जायंते य एवं वे
द पावीरवीं शंसति सवा एवे सरस्वती पावीरवी वाग्वैव तद्वाचं दधा
ति तदाकुर्यमी सर्वाः शंसेत् उऽपित्र्याः ३ इति। यामीमेव सर्वाः शंसेदिम
यम प्रस्तरमा हि सीदेति राज्ञो वै सर्वं पेयं तस्माद्यामीमेव सर्वाः श
संस्मात्तलोकव्ये यमो अंगिरोभिरिति काव्यानामृचं शंसत्यवरे लोव
ये देवान्काव्याः परे वा पितरस्तान्काव्यानामृचं शंसत्युदीरतामव
उत्परास इति पित्र्याः शंसत्युन्मध्यमाः पितरः सोम्यास इति ये वै वा
व माये वमध्यमास्तान्सर्वाननंतराः प्रीणाति। आहं पितॄन्सुविदत्रां
अविसीतिद्वितीयां शंसति बर्हिषदो ये स्वधया सुतस्येत्येत इवाए ।।२३।
षा प्रियं धाम यद्बर्हिषद् इति प्रियेणैवैनांस्तद्धाम्ना समर्द्धयति प्रि
येण धाम्ना समृध्यते य एवं वेद पितृभ्यो नमो अस्त्वद्येति नमस्का

स्मा

यपरम्

यारख्ये।

नू८

नू५

वावे देवान्काव्याः परे वा पितरस्ता म

83

28

पय यग्ने मरुद्भिः शुभयद्भिर्ऋक्वभिरित्याग्निमारुतमुक्थं शा
स्याग्निमारुतं यजति यथाभागं तद्देवताः प्रीणाति प्रीणाति ॥२॥
इति तृतीयपंचिकायां तृतीयोध्यायः ॥ ॥१॥ देवा वा अ
सुरैर्युद्धमुपप्रायन्विजयाय तानग्निर्नान्वकामयतैतुं देवा अ
ब्रुवंस्त्वमपि मेह्यस्माकं वै त्वमेकोसीति स नास्तुतोन्वेष्यामीत्यब्रवी
त्स्तुत नु मेति तथेति तं ते समुत्क्रम्योपनिवृत्यास्तुवंस्तान्स्तुतोनुप्रै
त्स त्रिःश्रेणिर्भूत्वा त्र्यनीकोसुरान्युद्धमुपप्रायद्विजयाय त्रिःश्रेणि
रिति छंदांस्येव श्रेणीरकुरुत त्र्यनीक इति सवनान्येवानीकानि ता
न्संभार्य पराभावयत्ततो वै देवा अभवन्परासुरा भवत्यात्मना
परास्य द्विषन्भ्रातृव्यो भवति य एवं वेद सा वा एषा गायत्र्ये
व यदग्निष्टोमश्चतुर्विंशत्यक्षरा वै गायत्री चतुर्विंशतिरग्नि

रास्तं सुष्टुत सुशस्तौ कुर्वन्नेति यद्देतौ होता शंसति तंतुं तन्वन्रजसो
भानुमन्विहीति प्राजापत्यां शंसति प्रजा वै तंतुः प्रजामेवास्मा एतत्सं
तनोति ज्योतिष्मतः पथो रक्ष धिया कृतानिति देवयाना वै ज्योतिष्मं
तः पंथानस्तानेवास्मा एतद्वितनोत्यनुल्बणं वयत जोगुवामपो म
नुर्भव जनया दैव्यं जनमित्येवैनं तन्मनोः प्रजया संतनोति प्रजा
त्यै प्रजायते प्रजया पशुभिर्य एवं वेद देवानिन्द्रो मघवा विरप्शीत्स
त्रमया परिदधाति यं वा इंद्रो मघवा विरप्शी करत्सत्या चर्षणीधृदन
र्वेतीयं वै सत्या चर्षणीधृदनर्वा ॥ स राजा जनुषां धेह्यस्मे इती यं वै रा ॥२४॥७
॥२६ जा जनुषामधि श्रवो माहिनं यज्जरित्र इती यं वै साह्नेन यज्ञश्रवोय
जमानो जरिता यजमानायैवैतामाशिषमाशास्ते तेदुपस्थेनान्मा
निं परिदध्यात्तद्यस्यामेव यज्ञसंरति तस्यामेवैनं तदंततः प्रतिष्ठा

72

29

प्रायणीयमेवानु दर्शपूर्णमासावग्निष्टोममपीतः सोमं राजानं
क्रीणीयोषधो वै सोमो राजौषधिभिस्तं भिषज्यंति यं भिषज्यंति सो
ममेव राजानं क्रीयमाणमनु यानि कानि च भेषजानि तानि सर्वा
ण्यग्निष्टोममपि यंत्यग्निमातिथ्यमथ यत्साग्निं चातुर्मास्ये ष्वानि ष्वम
नु चातुर्मास्यान्यग्निष्टोममपियंति पयसा प्रवर्ग्यं चरंति पयसा
दाक्षायणयज्ञे प्रवर्ग्यमेवानु दाक्षायणयज्ञोग्निष्टोममप्येति पशु
पवसथे भवति तमेवानु ये केच पशुबंधास्ते सर्वेग्निष्टोममपि
यंती लादधो नाम यस्तत्रे नु स्तरं धावरीनं दध्ना दधिच मे दधिच मे
मेवान्विलादधोग्निष्टोममप्येति ॥४०॥ इति नु पुरस्ताद्दीक्षोपाख्या
पंचदशोक्थ्यस्य स्तोत्राणि पंचदशार्द्धमासाः समासा सोमासा सधासं
वत्सरो विहितः संवत्सरोग्निर्वैश्वानरोग्निरग्निष्टोमः संवत्सर

१८

३

वा३

मस्य स्तोत्रास्त्राणि तद्वैयदिदमाहुः सुधायां ह वै वाजी सुहितः
दधातीति गायत्री वै तं न ह वै गायत्री क्षमा रमते ऊर्ध्वा हि वा एवा य
जमानमादाय स्वर्गेतीत्यग्निष्टोमो वै तं न ह वा अग्निष्टोमः क्षमा रमत
ऊर्ध्वो ह वा एष यजमानमादाय स्वर्गेतीति स वा एष संवत्सर एव यदग्नि १०
ष्टोमश्चतुर्विंशायं इ मासो वै संवत्सरश्चतुर्विंशति रग्निष्टोमस्य
स्तोत्राणि तंमथा समुद्रं स्रोत्या एवं सर्वे यज्ञक्रतवो पियंति २१
॥२१॥ दीक्षणीयेष्टिस्तायते तामेवानु याः काश्चेष्टयस्ताः सर्वा अ
ग्निष्टोममपियंतीला मुपह्वयत इला विधा वै पाकयज्ञा इडा मेवा
॥२५॥ नु ये केच पाकयज्ञास्ते सर्वेग्निष्टोममपियंति सायं प्रातरग्निहो ॥२५॥३॥
त्रे होम यजति स्वाहाकारमेवान्वग्निहोत्रमग्निष्टोममप्येति प
ञ्चदश प्रायणीये सामिधेनीरन्वाह पंचदशार्द्धमासयोः
ऊर्द्धति सायं प्रातर्व्रतं २

थी

यासौस्तोत्रियो दृति सैतस्मिंनध्यूल्हा स यजमानस्य दैवं क्षत्रं स
हो बलमश्नुते ह वै दैवं क्षत्रं सहो बलं नेतस्य ह सायुज्यं सरू
पतां सलोकतामश्नुते य एवं वेद ॥८॥ देवा वा असुरैर्विजिग्या
ना ऊर्ध्वाः स्वर्गं लोकमायं सोग्निर्दिविस्पृगूर्ध्व उदश्रयत सः स्वर्ग
स्य लोकस्य द्वारमवृणोदग्निर्वै स्वर्गस्य लोकस्याधिपतिस्तं सवः व ५
तिनो ५ प्रथमा आजगछंस्त एनमब्रुवन्नति नोर्जस्वाकाशं नः कुर्विति स ना
स्तुतो नातिस्रक्ष्य इत्यब्रवीत्स्तुत नु मेति तथेति तं ते त्रिवृता स्तोमेना
स्तुवंस्तं स्तुतो सोर्जंत ते यथालोकमगछंस्तं रुद्रा आजगछंस्त ए
नमब्रुवन्नति नोर्जस्वाकाशं नः कुर्विति स नास्तुतो नातिस्रक्ष्य इत्य
ब्रवीत्स्तुत नु मेति तथेति तं ते पंचदशेन स्तोमेनास्तुवंस्तं स्तु

२

त्य
वानूक्थ्योग्निष्टोममप्येत्युक्थ्यमपियन्तमनु वाजपेयोप्येत्युक्थ्यो
सम्भवति द्वादशरात्रेः पर्यायाः सर्वे पंचदशास्ते द्वौ द्वौ संपद्य त्रिंश
देकविंशं षोळशिसामत्रिवृत्संधिः सा त्रिंशास मासे त्रिंशन्मासस्य
रात्रयो मासशः संवत्सरो विहितः संवत्सरोग्निर्वैश्वानरोग्निरग्निष्टो
म ५ मः संवत्सरमेवाप्नोत्यतिरात्रोग्निष्टोममप्येत्यतिरात्रमपियंतमनु वा
जपेयोप्येत्यतिरात्रो हि सर्वं वा एतेन ह्यैव पुरस्ताद्ये चोपरि
ष्टाद्यज्ञक्रतवस्ते सर्वेग्निष्टोममपियंति तस्य संस्तुतस्य नवति
शतं स्तोत्रियाः सा या नवतिस्ते दश त्रिवृतोथ या नवतिस्ते दशाथ ॥२६॥
श्रीगर हो या दश मासा सामेकाः स्तोत्रिया दशत्रिवृ इत्यतिरिच्यते सोसावेकविंशो
ध्याह्नि नस्तपति विषुवान्वा एष स्तोमानां दश वा एतस्मादर्वाचस्त्रि
वृतो दश परांचो मध्य एष एकविंश उभयतो ध्याह्नि नस्तपति त

२०

अ

वंस्तस्माज्योतिस्तोमस्तं ज्योतिस्तोमं संतं ज्योतिष्टोम इत्याचक्षते
परोक्षेण परोक्षप्रिया इव हि देवाः सवा एषो पूर्वो निपरो यज्ञक्रतु
यथा रथचक्रमनंतमेवं यदग्निष्टोमः तस्य यथैव प्रायणं तथो
दयनं तदेवाभियज्ञगाथा गीयते । यदस्य पूर्वमपरं तदस्य यद्
स्यापरं तदस्य पूर्वं । अहेरिव सर्पणं शाकलस्य न विजानंति य
तरत्परस्तादिति यथाह्येवास्य प्रायणमेवमुदयनमसादिति तदा
हुर्यत्त्रिवृत्प्रायणमेकविंशमुदयनं केन ते समे इति यो वा एक
विंशस्त्रिवृद्वै सोथो यदुभौ तृचौ मिथुनाविति ब्रूयात्तेनेति ॥१६॥ न्त्र४
यो वा एष तपत्येषोग्निष्टोम एष साह्नस्तं सहैवाह्ना संस्थापये
युः साह्नो वै नामैतेनासंत्वरमाणाश्चरेयुर्यथैव प्रातःसवन ए
वं माध्यंदिन एवं तृतीयसवन एवमु ह यजमानो ऽप्रमायुको भवति
नो।१

३

मादित्या आगच्छंस्त एनमब्रुवन्नातिनो जस्याकाशं नः कुर्विति स नास्त
ष्टुप् इत्यब्रवीत्तस्मात्तनुमतिं तथ्येति तं ते सप्तदशेन स्तोमेनास्तुवंस्तास्तुतोसाजंतनय

तोसार्जतं ते यथालोकमगच्छंस्तौ विश्वेदेवा आगच्छंस्त एनमब्रुवंन
तिनोजस्याकाशं नः कुर्विति स नास्तोनीति त्रिष्टुप् इत्यब्रवीत्तत्तनुमे
तिं तथेति तं त एकविंशेन स्तोमेनास्तुवंस्तास्तुतोसाजंतं ते यथा
लोकमगच्छंन वै देवा न वेत्तं देवास्तोमेनास्तुवंस्तांनोसोजंतन यथा स्त
लोकमगच्छंन यदेनमेव परतः सर्वैःस्तोमैःस्तोति यो यजते यश्चैन
मेवं वेद तीनुतमेर्जितान्जान्देवा एनमर्जितः स्वर्गं लोकमभिय
एवं वेद ॥४२॥ स वा एषोग्निरेव यदग्निष्टोमस्तं यदस्तुवंस्तस्मा
दग्निस्तोमस्तमग्निस्तोमं संतमग्निष्टोम इत्याचक्षते परोक्षेण प
त्री ॥२७॥ रोक्षप्रिया इव हि देवास्तं यच्चतुष्टया देवाश्चतुर्भिःस्तोमैरस्तुवंस्तस्मा
च्चतुस्तोमस्तं चतुस्तोमं संतं चतुष्टोम इत्याचक्षते परोक्षेण प ॥२७॥ प्री
रोक्षप्रिया इव हि देवा अथ यदेनमूर्ध्वं संतं ज्योतिर्भूतमस्ता

(19)

32

ब्रा॰व॰द

मं१ ति२

येन नेदीयोन्वागच्छन्नेकर्मभिः समचरंत तच्छंद्यं तमकुर्वंस्तस्माद्धा
प्येतर्हि प्रायणीयं चाम्यं तमेव भवंतमनुन्यायमन्ववायंस्त आति
थ्यमतन्वत तमातिथ्येन नेदीयोन्वागच्छंस्ते कर्मभिः समचरंत त
दिलांतमकुर्वंस्तस्माद्धाप्येतर्ह्यातिथ्यमिलांतमेव भवति तमनु
न्यायमन्ववायंस्त उपसदोतन्वत तानुपसद्भिर्नेदीयोन्वागच्छंस्ते
कर्मभिः समचरंत तन्नेतिस्त्रः सामिधेनीरनूच्यंतिस्त्रो देवता अ
यजंस्तस्माद्धाप्येतर्ह्युपसत्सु तिस्त्र एव सामिधेनीरनूच्यंते तिस्त्रो
देवता यजंति तन्मनुन्यायमन्ववायंस्त उपवसथमतन्वत तमु
पवसथे न्याप्नुवंस्तमाश्वां नेयज्ञमतन्वतापिपत्नीः समयाज
यंस्तस्माद्धाप्येतर्ह्युपवसथ आतेमेव यज्ञं तन्वतापि पत्नीः संया
जयंति तस्मादेतेषु पूर्वेषु कर्मसु शनैस्तरामिवानुब्रूयादनु

शनैस्तरां १

॥२६॥

श्री॥२६॥

३

ब्रा॰व॰द

स्त्राध्यो यमता वकुलाविद्या अथ यद्वेदं तृतीयसवने संत्वरमाणाश्चरंति तस्मादिदं

यद्वा इदं पूर्वयोः सवनयोरसंत्वरमाणाश्चरंति तस्मादिदं प्रा
संस्विदीर्घारण्यानि भवंति तथा ह यजमानः प्रमायुको भवति तो
नासंत्वरमाणाश्चरेयुर्यथैवैवग्रातः सवनएवं माध्यंदिनएवं तृती
यसवन एवमु ह यजमानो प्रमायुको भवति स एतमेव शास्त्रेणा
नुपर्यावर्त्तेत यदा वा एष प्रातरुदेत्यथ मंदं तपति तस्मान्मंदया वा
चा प्रातः सवने शंसेदथ यदाभ्येत्यथ बलीयस्तपति तस्माद्बली
यस्या वाचा मध्यंदिने शंसेदथ यदाभितरामेत्यथ बलिष्ठं तमेत
पति तस्माद्बलिष्ठतमया वाचा तृतीयसवने शंसेदेवं शंसेद्य
दि वाचरेशीत बाध्यि शास्त्रं यथा तु वाचोत्तरोत्तरिण्योः सह तस
मापनायतया प्रतिपद्येतैतस्य ह शास्त्रमभि वश भवति स वा एष न क
दाचनास्तमेति नोदेति तं यदस्तमेतीति मन्यतेह्न एव तदन्तमि

॥२८॥

॥२८॥

14

33

भवतीति २

सारमिव हि तेन मायेस्तस्मादुपवसथे यावत्या वा बा कामयीत ता
वत्यानुब्रूयाद्ब्रह्मो हि सतार्हिते सौत्याबुवीस्ति छस्वनोन्वाघायेतिघन
यब्रूवीत्केय वास्तिष्ठेयेतिता नीत्सतेवन मब्रुव न्नासलो नच नच्छ
दोभिश्च सयुग्मत्वान्वाघायतिछस्थेतिनत्थेतिन स्माद्धाप्येतर्हि य
नः सयुग्मत्याद्दे वेभ्यो हव्यं वहति ब्राह्मणो नच छन्दोभिश्च ॥४॥
त्रीणि ह वै यज्ञे क्रियन्ते जग्धं गीर्णं वांतं तद्धैतद्देव जगग्धं यदाशं
समानं मार्त्विज्यं कारयत उत वामेनद्याद्रुत वामाह्वयति ते तिनद्धन
स्परादेव यथा जग्धं न दे व न यजमानं भून न रूथ हैन दे व गीर्णं
यद्धिभ्य दार्त्विज्यं कारयते उन वा मान बाधे तो न वामेनयज्ञवेश सं
कुर्यादिति नेद्धत्तरादेव यथा गीर्णं न दे व न यजमानं स्तुन न त्स्य
थ है तदेव वांतं यदभिशास्यमानमार्त्विज्यं कारयते यथा द्व

५८

८

मं १ ति २

येन नेदीयो न्वागच्छंस्ते कर्मभिः समत्वरंत तच्छं यंत मकुर्वंस्तस्मा
प्येतर्हि प्रायणीयं नाश्वं तमेव प्रवंत मनुन्यायमन्ववायंस्त आति
थ्यमतन्वत तमातिथ्ये न नेदीयो न्वागच्छंस्ते कर्मभिः समत्वरंत त
दिळांत मकुर्वंस्तस्माद्धाप्येतर्ह्यातिथ्यमिळांतमेव भवति तमनु
न्यायमन्ववायंस्त उपसदोतन्वत तमुपसद्भिर्नेदीयो न्वागच्छंस्ते
कर्मभिः समत्वरंत तेन तिस्रः सामिधेनीरनूच्याति स्त्रो देवता अ
यजंस्तस्माद्धाप्येतर्ह्युपसत्सु तिस्र एव सामिधेनीरनूच्यते तिस्रो शि
देवता यजंति तमनुन्यायमन्ववायंस्त उपवसथमतन्वत तमु
३ पवसथे ह्न्याप्नुवंस्त माप्त्वा न्ये यज्ञ मतन्वत पत्नीः समयाज
२६॥ यंस्तस्माद्धाप्येतर्ह्युपवसथ आतेनैव यज्ञं तन्वते पत्नीः संया ॥२६॥४
जयंति तस्मादेतेषु पर्वसु कर्मसु त्वरेते नैस्ते रात्रिं वानुब्रूयादनु

जे २

त्राने मारा १

17

34

शकपालं मो धाता स वषट्कारोऽनुमत्यै चरुं यानुमतिः सा गायत्री
राकायै चरुं या राका सा त्रिष्टुप् सिनीवाल्यै चरुं या सिनीवाली सा ज
गती कुह्वै चरुं या कुहूः सानुष्टुबेतानि वाव सर्वाणि छंदांसि गा
यत्रं त्रैष्टुभं जागतमानुष्टुभमन्वन्यान्येतानि हि यज्ञे प्रतमामि
व क्रियंत एतैर्ह वा अस्य छंदोभिर्यजतः सर्वैश्छंदोभिरिष्टं भव
ति य एवं वेद तद्वै यदिदमाहुः सुधायां ह वै वाजी सुहितो दधातीती
ति छंदांसि वै तत्सुधायां ह वा एनं छंदांसि दधत्यननुध्यायिनं लो
कं जयति य एवं वेद तद्वै कजा कुधातारमेव सर्वासां पुरस्तात्पुर
स्तादाज्येन परियजेत्तद्वासु सर्वासु मिथुनं दधातीति तदु वा आहु
र्जामि वा एतद्यज्ञे क्रियते यत्र समानीभ्यामृग्भ्यां समानेऽहन्यजती
ति यदि ह वा अपि बह्व्य इव जायाः पतिर्वाव तासां मिथुनं तद्य

द्दं वा तान्मनुष्या अभीप्संत एवं तस्माद्देवास्तद्भुतस्य राडेव यथ
वृतं न हैव न यजमानं प्रतुनक्ति स एते त्रीणि याणामाशांन्त्रेयाणि य
हुते त्रयाणामेकेचिदकाममप्याभवेत्तस्याप्तिवामहे व्यस्य
त्तोत्रेयाय प्रायश्चित्तिरिदं वा इदं वा मह्यं यजमानलोको मतं लोकः स्व
र्गो लोकस्ताविभिरक्षरैस्त्रूनंतस्य स्तोत्रमुपस्तिष्ठते धात्मानं विग
ह्णीयात्सुरूप इति स एते त्रैलोक्ये आत्मानं दधात्यस्मिन्यजमान
लोकेस्मिन्नमुष्मिंल्लोकेस्मिंस्त्वर्गलोके स सर्वं दारिष्टिमत्यसोयापि
पादि समृद्धा इव मृत्विजस्तुरिति ह स्मा ह यष्टुत्तुरुप दैवतं ।४६।
श्री॥३०॥ छंदांसि वै देवेभ्यो हव्यमूहुश्रान्तानि जघनार्धे यज्ञस्य तिष्ठं
ति यथाश्वो वाश्वतरो वोहिवांस्तिष्ठेदेवं तेभ्य एतमेत्रावरुणं प ॥३०॥
यु– पुरोळाशमनु देविकाहवींषि निर्वपेद्धात्रे पुरोळाशं द्वाद

P6

35

ष्माकमिन्न रद्धितिसइ मांल्गोकान्यि वङ्क्षे स्थोवेदानथोवाचेत
दाहुः कितत्सस्त्रीमतीमित्स्रोकाइ मवेद्दा अथोवागितिब्रूया
देरयथामैरयथामित्यच्छावाकउक्थ्यस्यतिसहितत्रास्या
ःवत्यग्निष्टोमहोतातिरात्रस्य सहितत्रास्योभवत्यस्य स्यो
श्रा ॥ ळशिनीइनास्यस्य उत इति ॥ अक्थ्यस्यैदिस्याहुः कथमन्य च्छे
१४ ॥ दस्तथ्यस्यतिकथत्रनास्यस्यैदितितस्मादथ्यस्येद ॥१५॥ ॥१६
अथाहयन्नाराशंसीं वै हू तीयसवनमथ कस्मादच्छावाको
ततः शिल्पेष नाराशंसीः शंसतीति विद्वतिर्वै नाराशंसं किमि
वत्र वैकमिवचरेतावित्रियततत्तदाविसनं प्र ...नेवसबत्यथेन

५४

२

जो१

सांधातारं पुरस्ताद्यैतितदासु सर्वासु मिथुनं दधातीति तु देविकाना
॥८७॥ अथ देवीनां सूर्यो यपुरोलाशामेक कपालंय: सूर्य: सधाता
स उ एव वृषट्कारो दिवैवरूपाख्यो: सानुमति: सोएवगायत्री सेवर
योबा: साकुसोएवत्रिष्टुप्गवेवरूपागो: सासिनीवाली सोएव
जगती एयिव्यैवरूपा पृथिवी साकुहू: सोएवानुष्टुबेतानि वाव
सर्वाणि छंदांसि गायत्रं त्रैष्टुभं जागतं मानुष्टुभमन्वन्यान्येतानि
हिपञ्चे मनेमामिवत्रियततरुतेर्दवाअस्यछंदोभिर्यजत: सर्वैश्छं
दोभिरिष्टं भवति य एवं वेद नेडै यदिदमाहु: सुपायोदेवे वाजी सु
कृतो दधातीति छंदासि दधयनेनु ध्यायिनं लोकं जयति य एवं वे
श्री ॥२१॥ दतद्वै कआहु: सूर्यमिव सर्वासां पुरस्तात्पुरस्तादाज्येन परियजे ॥२१॥
तेदासु सर्वासु मिथुनं दधातीति तद्वा आहुर्जामि वा एतत्र चक्री

15

36

दछावाकीयामभिसैनमब्रवीदनुष्टुप्त्वं वै देवानां पापिष्ठोसि यस्य
ते हं स्वं छंदोस्मि यां मोदं नु मसु दोहीरछावाकीयाम स्मीति नदज्ञाना
सस्यं सोममाद रत्स स्वे सोमे गृभुरवभासि पर्याहर दनुष्टुभं तस्माद्धनु
ष्टुबग्नियामुखा युज्यते सर्वेषां स वनानामग्नियो मुखो भवति श्रे
ष्ठतामश्नुते य एवं वेद स्वे वै स नहोमे कल्पयंतस्माघृतं बृचयजमा
नप्रशो भवति कल्पते एवयशोपि तस्यै जनतायै कल्पते यत्रैवं विद्वान्य
जमानो वरीयजते ॥१२॥ अग्निर्वै देवानां होतासीत्तं मृत्यु बहिष्पवमा
ने सीदत्सोनुष्टुभाज्यं प्रत्यपद्यत तं मृत्युरेवानेसर्यंक्रामत्तं मा[illegible]सीदत्स
त्रुगेणाप्रत्यपद्यत तं मृत्युमेवतत्सर्यंक्रामत्तं माध्यंदिने पवमाने सीदत्सोनु
ष्टुभा मरुत्वतीयं प्रत्यपद्यत तं मृत्युःसमेवतत्सर्यंक्रामत्तं माध्यंदि[illegible]हुती बु
ह्नोकोसत्तु प्राणा वै ह्व दस्य: प्राणानेवतन्नाराक्षोपै[illegible]तेन सा[illegible]

रुद्राभिरभिषिंचंते तेन च तृचेनैतेन च यजुषैताभिश्च व्याहृतिभिः स्वाराज्यायोदीच्यां दिशि
वाः षड्भिश्चैव पंचविंशैरहोभिरभिषिंचंस्तेन च तृचेनैतेन च यजुषैताभिश्च व्याहृतिभिर्वै
र्ध्वायां चादिशि मरुतःश्चांगिरसश्च देवाः षड्भिश्चैव पंचविंशैरहोभिरभिषिंचंस्तेन च तृचे
यजुषैताभिश्च व्याहृतिभिः पारमेष्ठ्याय ध्रुवायां मध्यमायां प्रतिष्ठायां दिशि साध्या
श्चाप्त्याश्च देवाः षड्भिश्चैव पंचविंशैरहोभिरभिषिंचंस्तेन च तृचेनैतेन च यजुषैताभिश्च व्याहृति
यमाहाराज्यायाधिपत्याय स्वावश्यायातिष्ठायेति स परमेष्ठी प्राजापत्यो भवति स एतेनैंद्रेण मह
केणाभिषिक्तः क्षत्रियः सर्वा जितीर्जयति सर्वांल्लोकान्विंदति सर्वेषां राज्ञां श्रैष्ठ्यमतिष्ठां परमतां
गछति साम्राज्यं भौज्यं स्वाराज्यं वैराज्यं पारमेष्ठ्यं राज्यं माहाराज्यमाधिपत्यं जित्वास्मिंल्लोके स्व
भूः स्वराळमृतोमुष्मीन्स्वर्गे लोके सर्वान्कामानाप्त्वामृतः संभवति यमेतेनैंद्रेण महताभिषेकेण
त्रियं शापइत्वाभिषिंचति ॥[illegible]॥ इंद्रियं वा एतदस्मिंल्लोके यद्दधि यद्दध्नाभिषिंचतींद्रियमेवा
तद्दधाति रसो वा एष ओषधिवनस्पतिषु यन्मधु यन्मध्वाभिषिंचति रसमेवास्मिंस्तद्दधा
तेजो वा एतत्पशूनां यद्घृतं यद्घृतेनाभिषिंचति तेज एवास्मिंस्तद्दधात्यमृतं वा एतदस्मि

मा

37

37

८२ हसच्छपानि

कियदाणीय रोद्दूराल्लिभि॥स्यम तत्वमेवास्मिंस्तद्दधातिसोऽभिषिक्तोऽभिषेक्त्रे ब्राह्मणायाद्धिरण्यं
दद्याद्धा[illegible] दद्यात्सहस्रं दद्यात्क्षेत्रं चतुष्पाद्दद्याथाप्याहुरसंख्यातमेवापरिमितं दद्यादपरि
मितो वै क्षत्रियोऽपरिमितस्यावरुध्या इत्य~~[illegible]~~थास्मै सुराकंसं हस्त आदधाति स्वा
दिष्ठया मदिष्ठया पवस्व सोमधारया इंद्राय पातवे सुत इति तां पिबेद्यच्छिष्टं रसिनः सु
तस्य यदिंद्रो अपिबच्छचीभिः। इदं तदस्य मनसा शिवेन सोमं राजानमिं। अभि त्वा वृषभा सुते सुतं सृ
मि पीतये। तृंपा व्यश्नुही मदमित्याहु साहुलिंपा तियोह वाव सोमपीथः सुरायां प्रविष्टः स ह वैतनेंद्रेण महाभि
षेकेणाभिषिक्तस्य क्षत्रियस्य भ। तेनोह वा तेन सुरां पीत्वाभिमंचयेत्तापामसोमपानं भोज्य एव तेन हा
वादः प्रियः पुत्र पितारं प्रिया वा जाया पतिं सुखं शिवमुपस्पृशत्याविश्वसएवं हैतेनेंद्रेण महाभिषेके
णाभिषिक्तस्य क्षत्रियस्य सुरा वा सोमो वान्यद्वान्नाद्यं सुखं शिवमुपस्पृशत्याविश्वसः॥८॥२०॥ एतेनें
द्रेण महाभिषेकेण तुरः कावषेयो जनमेजयं पारिक्षितमभिषिषेच तस्मादु जनमेजयः पारिक्षितः
सर्वतः पृथिवीं जयन्परीयायाश्वेन च मेध्येनेजे तदेषाभि यज्ञगाथा गीयते। आसंदीवति धान्यादं रु
क्मिणं हरितस्रजं। अश्वं बबंध सारंगं देवेभ्यो जनमेजय इत्येतेन ह वा ऐंद्रेण महाभिषेकेण च्या

स्वै २

[illegible]सिस्वपं सात्रांतं हयानां त्रयस्त्रिंशच्छतं राजाश्वान्बद्धाय मेध्यान्दौःष्यंतिरत्यगाद्राज्ञो मायां माय
वत्तरः। महाकर्म भरतस्य न पूर्वे नापरे जनाः। दिवं मर्त्य इव हस्ताभ्यां नोदापुः पंच मानवा इत्येतं ह वा ऐंद्रं
महाभिषेकं बृहदुक्थ ऋषिर्दुर्मुखाय पांचालाय प्रोवाच तस्मादु दुर्मुखः पांचालो राजा सन्विद्यया
समंतं सर्वतः पृथिवीं जयन्परीयायैतं ह वा ऐंद्रं महाभिषेकं वासिष्ठः सात्यहव्योऽत्यरातये जानंतपये प्रो
वाच तस्मादुत्यरातिर्जानंतपिरराजा सन्विद्यया समंतं सर्वतः पृथिवीं जयन्परीयाय स होवाच वा
सिष्ठः सात्यहव्यो जैषीर्वै समंतं सर्वतः पृथिवीं जयन्महन्मा गमयेति स होवाचात्यरातिर्जानंतपि
र्यदा ब्राह्मणोत्तरकुरूञ्जयेयमथ त्वमु हैव पृथिव्यै राजा स्याः सेनापतिरेव तेऽहं स्यामिति स होवाच वासि
ष्ठः सात्यहव्यो देवक्षेत्रं वै तन्न वै तन्मर्त्यो जेतुमर्हत्यद्रुक्षो वै म आ इदं दद इति ततो हात्यरातिं जानंतपि
मात्तवीर्यं निःशुक्रममित्रतपनः शुष्मिणः शैब्यो राजा जघान तस्मादेवं विदुषे ब्राह्मणायैवं चक्रुषे न क्ष
त्रियो द्रुह्येन्नेद्राष्ट्रादवपद्येय नेन्मा प्राणो जहादिति जहादिति॥ ९॥ इति अष्टमपंचिकायां चतुर्थो
ध्यायः॥८०॥ अथातः पुरोधाया एव न ह वा अपुरोहितस्य राज्ञो देवा अन्नमदंति तस्माद्रा[illegible] पुरो[illegible]
मेऽन्नमदन्नित्यग्नीन्वा एष स्वर्ग्यान्राजोद्धरते यत्पुरोहितं तस्य पुरोहित[illegible]

क्रो४ अर आप[illegible]

र्हपत्यः पुत्रो न्वाहार्यपचनः स यत्पुरोहिताय करोत्याहवनीय एव तज्जुहोत्यथ यदु [illegible] रोति गार्हपत्य एव [illegible]
होत्यथ यत्पु[illegible]रोत्यन्वाहार्यपचन एव तज्जुहोति त एनं शांततनवो [illegible]हुता अभिप्रीताः स्वर्गं लोकम
[illegible]ति क्षत्रं च बलं च राष्ट्रं च विशं च त एवैनमशांततनवोऽनभिहुता अनभिप्रीताः स्वर्गाल्लोकान्नुदंते क्षत्रा
च्च बलाच्च राष्ट्राच्च विशश्चाग्निर्वा एष वैश्वानरः पंचमेनिर्यत्पुरोहितः तस्य वाच्येव मेनिर्भवति पादयो
र्मेनि[illegible]स्त्वचि मेनिर्हृदये मेनिरुपस्थे मेनिस्ताभिर्ज्वलंतीभिर्दीप्यमानाभिरुपप्लवते राजानं स यदाह क्व भगवो वा
ऐ४॥ त्सीस्तृणान्यस्मा आहरतेति तेनास्य तां शमयति यास्य वाचि मेनिर्भवत्यथ यदस्मा उदकमानयंति पाद्यं तेनास्य
ब्रा शमयति यास्य पादयोर्मेनिर्भवत्यथ यदेनमलंकुर्वंति तेनास्य तां शमयति यास्य त्वचि मेनिर्भवत्यथ यदेनं
तर्पयंति तेनास्य तां शमयति यास्य हृदये मेनिर्भवत्यथ यदस्यानारुद्धो वेश्मसु वसति तेनास्य तां शमय
यास्योपस्थे मेनिर्भवति स एनं शांततनुरभिहुतोऽभिप्रीतः स्वर्गं लोकमभिवहति क्षत्रं च बलं च राष्ट्रं च वि
शं च स एवैनमशांततनुरनभिहुतोऽनभिप्रीतः स्वर्गाल्लोकान्नुदते क्षत्राच्च बलाच्च राष्ट्राच्च विशश्च
॥२४॥ अग्निर्वा एष वैश्वानरः पंचमेनिर्यत्पुरोहितस्ताभी राजानं परिगृह्य तिष्ठति समुद्र इव भूमिमध्रुवमा
राष्ट्रं च्यवते नैनं पुरायुषः प्राणो जहात्याजरसं जीवति सर्वमायुरेति न पुनर्म्रियते यस्यैवं वि

२५

२३

ब्राह्मणो राष्ट्रगोपः पुरोहितः क्षत्रेण क्षत्रं जयति बलेन बलमश्नुते यस्यैवं विद्वान्ब्राह्मणो [illegible]
पुरोहितस्तस्मै विशः संजानते संमुखा एकमनसो यस्यैवं विद्वा[illegible]गोपो राष्ट्रगोपः पुरोहितः
॥२५॥ तदप्येतदृषिणोक्तं स इद्राजा प्रतिजन्यानि विश्वा शुष्मेण तस्थावभि वी[illegible]
सपत्ना वै द्विषंतो भ्रातृव्या जन्यानि तानेव तच्छुष्मेण वीर्येणाधितिष्ठति बृहस्पति
भृतं बिभर्तीति बृहस्पतिर्ह वै देवानां पुरोहितस्तमन्वन्ये मनुष्यराज्ञां पुरोहिता
ह४ तिं यः सुभृतं बिभर्तीति यत्पुरोहितं यः सुभृतं बिभर्ति ये च न साहव वल्गूयति वं
र्वभाजमि[illegible]त्यपचितिमेवास्मा एतदाह स इत्क्षेति सुधित ओकसि स्व इति गृहा वा ओकः
[illegible] सुहितो वसतीति तस्मा इळा पिन्वते विश्वदानीमित्यन्नं वा इळान्नमेवास्मा एत
[illegible] विशः स्वयमेवानमंत इति राष्ट्राणि वै विशो राष्ट्राण्येवैनं तस्य स्वयमा

स२

३९

39

ॐ ...ति सपत्ना वै द्विषंतो भ्रातृव्या जयत्यानितान प्रतीनोतय एस २४ २२
म तीय स्मि- ब्रह्मा राजन्निष्ठुर्वता ती तिपुरोहितमचे ... दाहा प्रतीतो जयति स यन्नानीतिरा क्षत्राणि
नानितान्यप्रतीनोत्यपुन्नीते जितेन्यान्सुनया मेधे स्यवेयोचरि च- चूणो । नीतियदासवैस । यस्य यावसो
स्यैनरसानृतमर्ये राड़ । तमयति द्विषाडुत्तिपुरोहितमिचे मदस्सियन्नसि ॥ २५ ॥ यो ह वै त्रीन्पुरोहितां
स्त्रीन्पुरो धातॄन्वेद स ब्राह्मणः पुरोहितः स वदेत पुरो धायाः अग्निर्वाव पुरोहितः पृथिवी पुरो धा
पुर्वा पुरोहितोंतरिक्षं पुरो धाता दित्यो वाव पुरोहितो द्यौ पुरो धाता एष ह वै पुरोहितो य एव
य स तिरोहितो य एवं न वेद तस्य राजा मित्रं भवति द्विषंतमप बाधते यस्यैवं विद्वान्ब्राह्मणो रा
पुरोहितः क्षत्रेण क्षत्रं जयति बलेन बलमश्नुते यस्यैवं विद्वान्ब्राह्मणो राष्ट्रगोपः पुरोहितः तस्मै
संजानते संमुखा एकमनसः यस्यैवं विद्वान्ब्राह्मणो राष्ट्रगोपः पुरोहितः तास्व सुच स्यै
अमोहमस्मि स त्वं स त्वमस्यमोहं द्यौरहं पृथिवी त्वं सामाहमृक्त्वं तावेह संवहावहै
ण्य सहा सह साप ता रिसिस्ते ये मे पाहि । पाॐ षष्ठी : सामराज्ञो वर्क्षी : सोत्र विय हृणा । तामह न
किट गमेम्य हता ॥ पाॐ षष्ठी : साम २ ५ ३ २ २ २ ३ २ ३ २ २

२४

द्विषिष्वाः पृथिवी मनुष्याम महस्मिन्नासने छिद्रं मयच्छतो ॐ अस्मिन्राष्ट्रे श्रियमा
यातो देवीः प्रतिपश्याम्यापः । दक्षिणं पादमवनेनिजे स्मिन्राष्ट्रे इंद्रियं दधामि । सव
दमवनेनिजे स्मिन्राष्ट्रे इंद्रियं वर्द्धयामि । पूर्वमन्यमपरमन्यं पादाववनेनिजे । देवारा
स्यागुप्त्या अभयस्यावरुध्यै । आपः पादावनेजनी द्विषंतं निर्दहंतु मे ॥ २७ ॥ अथातो ब्र
ह्मणः परिमरो यो ह वै ब्रह्मणः परिमरं वेद पर्येनं द्विषंतो भ्रातृव्याः परि सपत्ना म्रियंते अयं वै
न्योयं पवते तमेताः पंच देवताः परि सर्पंती स्त्रियंते विद्युद्वृष्टिश्चंद्रमा आदित्योग्निः । विद्यु
द्वै द्योत्वा वृष्टिमनुप्रविशति सांतर्धीयते तांन निर्जानंति यदा वै म्रियते थांत
र्धीयते थैनं न निर्जानंति स प्रब्रूयाद्विद्युतो मरणे द्विषन्मे म्रियतां सोंतर्धीयतां तस्मा निर्ज्ञायीति
क्षिप्रं हैवैनं न निर्जानंति । वृष्टिर्वै वृष्ट्वा चंद्रमसमनुप्रविशति सांतर्धीयते तेनां न निर्जानंति
यदा वै म्रियते थांतर्धीयते थैनं न निर्जानंति स ब्रूयाद्वृष्टेर्मरणे द्विषन्मे म्रियतां सोंतर्धीयतां
स्मा निर्ज्ञायीति । क्षिप्रं हैवैनं न निर्जानंति चंद्रमा वा अमावास्यायामादित्यमनुप्रवि

(40)

40

ऐ ४

शा ति सो ऽंतर्द्धीयते तं न निर्जानंति यदा वै म्रियते थांतर्द्धीयते थैनं न निर्जानंति स ब्रूयाच्चंद्रमसो मरणे द्विषन्मे म्रि
यतां सो ऽंतर्धीयतां मा निर्ज्ञासिषुरिति क्षिप्रं हैवैनं न निर्जानंति यदा वा आदित्यो ऽस्तं [illegible]ग्निमनु प्रविशति सो
ऽंतर्द्धीयते तं न निर्जानंति यदा वै म्रियते थांतर्द्धीयते थैनं न निर्जानंति स ब्रूयादादित्यस्य मरणे द्विषन्मे म्रि
यतां सो ऽंतर्द्धीयतां मा निर्ज्ञासिषुरिति क्षिप्रं हैवैनं न निर्जानंति यदा वा अग्निरुद्वायति वायुमनु प्रविशति सो ऽंतर्धीय
ते तं न निर्जानंति यदा वै म्रियते थांतर्द्धीयते थैनं न निर्जानंति स ब्रूयादग्नेर्मरणे द्विषन्मे म्रि[illegible]तां सो ऽंतर्द्धी
यतां मा निर्ज्ञासिषुरिति क्षिप्रं हैवैनं न निर्जानंति ता वा एता देवता अत एव पुनर्जायंते वायोर्[illegible]
प्राणाद्धि बलान्मथ्यमानो ऽधिजायते तं दृष्ट्वा ब्रूयादग्निर्जायतां मा मे द्विषंजन्यत एव पराङ्प्र[illegible]
व पराङ्प्रजिघ्यत्यग्नेर्वा आदित्यो जायते तं दृष्ट्वा ब्रूयादादित्यो जायतां मा मे द्विषं[illegible] एव पराङ्प्रजि
घ्यत्विति ततो हैव पराङ्प्रजिघ्यत्यादित्याद्वै चंद्रमा जायतां मा मे द्विषंजन्यत एव पराङ्प्रजिघ्यत्विति त
तो हैव पराङ्प्रजिघ्यति चंद्रमसो वै वृष्टिर्जायते तां दृष्ट्वा ब्रूयाद्वृष्टिर्जायतां मा मे द्विषंजन्यत
एव पराङ्प्रजिघ्यत्विति ततो हैव पराङ्प्रजिघ्यति वृष्टेर्वै [illegible] विद्युज्जायते तां द[illegible]यान्मा मे द्विष
[illegible]तां मा मे द्विषंजन्यत एव पराङ्प्रजिघ्यत्विति ततो हैव पराङ्प्रजिघ्यति स एष ब्र[illegible]णः परिम

ऐतरे ब्राह्म पा ३ ३ माजापती प्र २

[illegible] रूपं वै तद्य[illegible]स्यर सः क्षत्ररूपमेवास्मिंस्तद्दधात्यथो अन्नस्य परसमथ यद्दूर्वा भवति क्षत्रं
दोषधीनां यद्दूर्वा क्ष[illegible] राजन्यो नितत इव हीदृक्षत्रियो राष्ट्रे वसन्भवति प्रतिष्ठित इव नितत इव तद्य
थे भूम्यां प्रतिष्ठितेवं तद्यद्दूर्वा भवत्योषधीनामेवास्मिंस्तद्रूपं दधात्यथो प्रतिष्ठामेतानि ह
न्यस्मादीज्ञानाघु[illegible] तानि रेवं तितान्येवास्मिंस्तद्दधातीति रेवैनं तत्सम[illegible]यति यथास्म
कंसं हस्त आदधाति स्वादिष्ठया मदिष्ठया पवस्व सोम धारया इंद्राय पातवे [illegible]याधा
त्रिं वाचयति नाना हि वां देव हितं सदस्कृतं मा संसृक्षाथां परमे व्योमनि । सुरा त्वमसि [illegible]
म एष रा[illegible] मैनं हिंसिष्टं स्वां योनिमाविशंताविति सोमपीथस्य वैषा सुरापीथस्य च व्य[illegible]
पो नायं रा[illegible]तं मन्येत तस्मा एनां प्रयच्छे[illegible]मित्रस्य रूपं मित्र एवैनां तदंततः प्रतिष्ठापयति त
द्धि मित्रे प्रतिष्ठितं तिष्ठति प्रतितिष्ठति य एवं वेद ॥४॥ अथोदुंबरशाखामंतर्धाय प्रत्यवरोहत्यूर्ग्वा
नो ह्यमुदुंबर ऊर्गमिद[illegible]द्यमत्यप्र वरोहत्युपर्येवासीनो भूमौ पादौ प्रतिष्ठापय[illegible]स्येव य
[illegible]मात्प्रतितिष्ठा[illegible] द्यावापृथिव्योः प्रतितिष्ठाम्याप्राणापानयोः प्रतितिष्ठाम्यहोरात्रयोः प्रति

41

41

ष्ठाम्य न्नपाम्याः प्रति ब्रह्मन्नति क्षत्रे प्रत्येषु त्रिषु लोकेषु तिष्ठामी [illegible]तः स्तैणान्म वापी
ष्ठा सर्वास्मद्व[illegible]रतस्मिन्न्[illegible] तिष्ठत्यु ह[illegible]रारिणं।ह। त्रियमश्नुते श्नुते हृ[illegible]नामे श्वयं प
पत्येय एवमेतेन पुनरा[illegible]गाति षि रुः ऽत्रियः प्रत्यवरोहत्य तेन प्रत्यवरो ह प्रत्यवरुह्या
[illegible]वेत्या[illegible]सीनेन नमो ब्रह्मणे नमो ब्रह्मणे नमो ब्रह्मण इति त्रिश्चकृत्यो ब्रह्मणे नमस्कृत्य व
स्मा[illegible]त्याभिजित्यै विजित्यै संजित्या इति वावं विसृजंते स यंन्नमो ब्रह्मणे नमो ब्रह्मणेन
ब्रह्मण इति त्रिः कृत्वो ब्रह्मणे नमस्करोति ब्रह्मण एव तत्क्षत्रं वशमेति तत्र क्षत्रं वै ब्रह्म
क्षत्रं वशमेति तद्राष्ट्रं समृद्धं तद्वीरवदाहास्मिन्वीरो जायते थ यद्वरं दधामि जि[illegible]
विजित्यै संजित्या इति वावं विसृजंत एवैतद्वाचो जितं यद्वदामो स्याहा[illegible]रेव वाचो जितां
न्म इदमनु कर्म संतिष्ठाता इति विसृज्य वाचमुपोस्थाया हवनीये समिधमभ्यादधा
स्मिदसि समिद्धे स्वं ड्रियेण वीर्येण स्वाहे गी ड्रियैणे तन द्वीर्येणात्मानमं ततः समद्य यन्
ससुश्रि ध[illegible]पिपदा त्रि ब्राडुं दं डं न्यु क्रामति क्लृप्तिरसि दिशो मयि देवेभ्यः कल्प

न्येष नाराशंसीः शंसतीतु विकृतिं वै नाराशंसं विकृमिव वयवैकिमिव वयरेतो विक्रि
यतेतत्तदा विकृतं प्रजातं मेव यस्पैतंन्स्माद्देवछंदः शिथिरयन्नाराशंसमपैबांस्यो
दरछावाकस्तदकृतायै देवके प्रतिष्ठास्याम इति तस्मादछावाकोतनः शिल्पेषनारा
रांसीः शंसति दवकृतायै देवके प्रतिष्ठास्याम इति दवके प्रतिष्ठास्याम इति ।।१६।। इ
ति षष्ठस्य पंचिकायाः पंचमो ऽध्यायः॥ ॥अथ स्तोत्रियस्तमनुरूपं कुर्वीत प्रातःसवने ही
न संततैयथावाएकाहः सुत एव महीनस्तच पैकाहस्य सुतस्य सवनानि [illegible]स्यमा
नियेचैवमेवाहीनस्याहीने संतिष्ठमानानि यांति तद्यु ख्खस्तोत्रियानुरूपकुर्वीत
[illegible]प[illegible]नेहीनसंततयोपहीनमेव तसंतंचंत्रितेवे देवास्व अषपश्चादियतस
[illegible]नयदे संततनवामेते तएतसमाने यद्वस्य परस्य समानान्प्रगाथान्समा
[illegible]प्रतिपदः समान[illegible]नेस्तकां न्योकः सारीवाइंडो यत्रवाइद्दः प्रधीग हैवतत्रापरी

गेति यन्नस्येव [illegible] रता ये ॥१॥१७॥ तां [illegible] संपातांवि [illegible] मेत्र

[illegible]तान्विश्वामित्रेण दृष्टान्वामदेवोऽसृजतेवा त्वामिंद्र वज्रिन्नत्रेप च इन्द्रो

यच्च वष्टि कथा महामवृधत्कस्य होतु रिति तान्क्षिप्रं समपद्यत यत्क्षिप्रं

तत्संपातानां संपातत्वं स ह ईक्षांचक्रे विश्वामित्रो यान्वा अहं संपातान

स्य ता [illegible]मदेवोऽसृष्टकानि चेहं सूक्तानि संपातांस्तत्प्रतिमान्सृजयेति स ए

१४ [illegible]तानि संपातांस्तत्प्रतिमानसृजत सद्योजातो वृषभः कनीन इं[illegible]

रद्दासमर्कैरिमामूषुप्रभृतिं सातये धा इच्छंति त्वा सोम्यासस्सखायश्शा

दुहितुर्नप्त्यं गादभि [illegible] दीधया मनीषामिति यएक श्चर्षणीना

[illegible]स्तिग्मस्य गो [illegible] भो न भीम उदु ब्रह्माण्यैरत श्रवस्येति वा

स्माइदु प्रतवसे तुरायेति नो धास्तरते प्रातः सवनेष ॐ

ऐतब्र

सन्न

न्निति प्रशस्तिहितेसु मरुत्स्वण्न्न हानेत [illegible] व्रवेतनानीत्येष ह वा अह्नो वियेत

चितान्द्रानेतस्य पुरोगवास इति दक्षिणा वै यज्ञानां पुरोगवी यथा ह वा

इदमनाएुरोगवं [illegible] ल्वेवं हैव यज्ञो दक्षिणो रिष्यति तस्मादाहुर्दातव्यैव य

ज्ञदक्षिणा [illegible] तार्प [illegible] जाग्नुतम्येत आ स्तुपन्ना [illegible] पपश्चा [illegible] विष्ट

[illegible] स्तुमानद्रूप [illegible] आदि मारुज वसव स्त्येॠक्षतो २ इदं राधः प्रात [illegible]

[illegible] स्तुति प्रतिग्रहसवनरा धसरे [illegible] राधो ह्रस्व पुदवार [illegible]

तद्वो [illegible] स्तुस्तुवेत न [illegible] कुष्म अस्तु दिवे दिवे राजत्येव स्थायते निव्रत्येव नमे

मदस्य यच्येष [illegible] मारत देवनीथ सांसति पदानयाहं पथाजि विदंतस्मा त्तम

नपदेनम्भजोतिय्यानिविं ॥२५॥ [illegible] ॥ स्रतेच्छेदं संसति स्नने ह्रजिवै देवा

[illegible] कुरानुपा [illegible] यं तानेवयुक्ते नातेवमायया तेषां वेदेवा अकुराणा [illegible]

63

ति ५

[illegible] रतं छं दा पितां थे नानत्यायरतथे वै तद्यजमाना हितेछंदिरे [illegible] प्रिय
[illegible] भ्वात्स्वस्यारत [illegible] दायेचा थे नमतियं तिता अर्हेव [illegible] सतिप्रति
छायाय [illegible] ह नस्याः [illegible] तस्याहे नस्याद्दरे नः सिव्यते रतस प्रजाः प्रजायं तेप्र
जाति [illegible] द्धयाँ तिताद [illegible] स्तिद्द [illegible] राचिरा ळन्नाविकौरा [illegible] रेताः
सिव्यते रेतसः प्रजाः प्रजायंते प्रजामेवत द्द यानि तान्यस्वयपस्यन्नं वै [illegible]
[illegible] नः सिव्यते रे [illegible] प्रजाः प्रजायंते प्रजातिमेवत [illegible] दधिक्राव्णो [illegible]
[illegible] षिति [illegible] धिक्री [illegible] आतेदेवपवित्रं वै दधिक्रा इदं वा इदं व्याहृतस्यावा
[illegible] व्यादीतद्देवपवित्रेण वावपुनीते सानुष्टुभ्भवति वाग्वा अनुष्टुप्पूतस्व
[illegible] दनया वा वपुनीते सुतासोम धुम [illegible] तमाइति पायमानीः [illegible] सति देवपवि २७
त्रं [illegible] पायमान्या इदं वा इदं व्याहृतस्यावावमवादीतद्देवपवित्रेणेववावं पुनी

यं २

[illegible] अन्नं [illegible] करोमि यो मे स्थ मसवक्या [illegible] तितसा दाकुर मायय रेत या
मना [illegible] षीणा पादि छाइ तितं हेके [illegible] सतिसन जिषधेयावत्काम शंसे
स्ये वक्रयाच युवी रेत [illegible] तापआप्नुवंत यजमानस्य प्रतारयतिप्रस्थं
वेदपदे [illegible] दस्याह्निपरसो यदेत राष्ट्र तापः [illegible] दस्येत [illegible] य
धाति सरसमहीरस्थं दक्षिरि [illegible] नेस [illegible] यइत तुतय [illegible]
[illegible] वैतरस्य [illegible] पाः। अयातर्वा [illegible] आक्रीलिरेतराष्ट्र तापो याज्ञयात [illegible]
[illegible] दधिष्ठिति मिदर सदितितं या [illegible] राष्ट्र तापं शंसति [illegible]
[illegible] सोमे जपदे न प्रणीतियथ [illegible] वेदः प्रवल्हिकाः शंसति प्रवल्हि
[illegible] वै देवा असुरा प्रवल्ह्या येनान्याः यंस्तथे वै तद्यजमानाः प्रवल्हिका
भिरेव [illegible] भ्रात्व्यं प्रवल्ह्या येनमतियतिनां अर्हेवे [illegible] सति [illegible] ते छा

54

[illegible] सेन्याः ग्रांसमुपाजिहासेन्नादि[illegible] देवा अ[illegible]
[illegible] प्रमाना आजिहासेन्नादि[illegible] आदित्य[illegible]
प्रति[illegible] अर्द्धवेशा ग्रांसति प्रतिष्ठायाः एव[illegible] तु राथं ग्रांसति[illegible]
[illegible] असुरा[illegible]ति रस्या[illegible] नानस्याय तस्यैतद्य[illegible]
[illegible] यो[illegible]दंशा[illegible]तिरा[illegible] नवे[illegible]
सु[illegible]नत्सु[illegible]पापेना[illegible] वैवं वद्य जम[illegible] अतिवादैनै[illegible]
[illegible] स्तुयतिनमद्वैतु या ग्रांसति प्रतिष्ठायाः एव ॥ ३१ ॥ [illegible]
न[illegible] [illegible]सुत्या आङ्गिरसस्स्वर्गे लोके स्पर्द्धन्त [illegible]
[illegible]सुत्यां स्वर्गस्य लोकस्य [illegible] वज्रिष्यु

वा ५

वे: ३

रङ्गिरसश्चा एकोऽग्निः परस्तादादित्येभ्यः प्रसुत्यां स्वर्गस्य लोकस्य प्रब्रूहीति
ते हादित्या अग्निमेव दृष्ट्वा सद्यःसुत्यां स्वर्गस्य लोकस्य दृष्टुः स्त्वा नेत्याब्रु
वी[illegible]सुत्यां स्वर्गस्य प्रब्रू[illegible]ति ते होचुरथ वयं तुभ्यं सद्यःसुत्यां स्वर्गस्य
लोकस्य प्रब्रूमस्त्वमेव नयं होत्रा स्वर्गं लोकं गमिष्याम इति स तथेत्युक्त्वा
[illegible] पुनराजगाम ते होचुः अस्मा[illegible] ३[illegible] [illegible]प्रावो न मिति ग्रावाणा थामन[illegible]ति
[illegible]यावन्निति तिनो हिनः प्रत्यग्रास्या[illegible] प्रातिवा अश्रान्निति होव
[illegible]सावा एषा स्येति य आलिंग्येनतं यः अतिर[illegible] हैह्य वा[illegible] अनिरं धेन
[illegible] जुद्रस्यमोसी जियदि[illegible] स्मा दपो[illegible] गां सेद्य[illegible] नास्मा दपो दिमा[illegible]
[illegible] ज्यं स्वयमपोदिनास्मात् ॥ ३८ ॥ [illegible] ते हादित्या अङ्गिरसो याज्यं

थी

45

म॰ हि॰ ग॰ टी॰ ॥ प॰ २८

से सोमाद्यपक्षः इमां पृथिवीं सुवर्णो दक्षिणानामदद्युः स्ताविय प्रतिगृहीता
प[illegible]म्बरं जहा [illegible] ही भक्षा विज्ञमंती जनन[illegible] तस्याः शोवस्याइमेञ्र द्दरा॰
[illegible]दैतपे स्याइमे ञद्दराः समेब्रहे वतत पुराणस्मादाक्रमेनि वत्तं दक्षिणाम्
[illegible]यीगन्ने स्यास्तु बालि ह्नास्त्वा विद्धादि तृियदक्षिणें नां [illegible] गृह्णीयादश्रि
[illegible]ना[illegible]त्येथा[illegible] [illegible]र्य हिव भवल धपा सोम [illegible] एषास्वमखती स्वपरवे
थवि[illegible]यापि ह्निते नाजनात्रपति वक्रमइ इमंवो नयामइति सरपदेवनीथा स्त्वा
त आदिस्याह जरित रजिसः श्यो दक्षिणामनयन्नातो हजरितर्नू प्रस्ताय यान्नि
तिनहिते हूं [illegible]ञस्याय स्ता सु हजरितः प्रस्तायन्निति ह्रुति हितेनस्तायस्तो हज
[illegible]ञ्र सगर स्यांन्निनिज हितर मांप्रस्य गम्भा स्तो स्तु हजरितः प्रस्तयम्भो

को तिसं यस्त[illegible]दृहि प्राः प्रजा ऽपरिक्षिवं तिसं [illegible]र रस्येवसाय [illegible] रपतास्त
न्नोकृताम[illegible] [illegible] याहं रां सति [illegible] थात्वषाकपिवाषाकृपंहिव
षाकपेस्तन्याय [illegible] तिष्ठा[illegible] न[illegible] रखये सन्नीवीवनुदै सहितासां रसखों कार
या[illegible]सातो देवावैयक्किंवकल्याणं कर्माकुर्वेस्तत्कार स्यामिरवासुनं स्त
थै वै[illegible] मानायत्किं [illegible]कल्या[illegible]कर्म कुर्वेति तत्कार स्याभिरवासुवेतित
प्र[illegible]हसासतीय था[illegible] [illegible]कपिवा[illegible]कपंहिषाकपेस्तन्याय[illegible] तिता[illegible]
रस्वयेन्नीवीवन दै[illegible] तासां रसखो [illegible] सांकृ[illegible] रां सतीह [illegible]र बा
कुपतेत[illegible] [illegible]पूर्ववाइमादि शा[illegible] [illegible]मि रस्वंरको [illegible]
[illegible]रखवेनैनै[illegible] [illegible]नो दिमादि शा[illegible] रखया नातितन [illegible] सांइ
[illegible]प्रातिष्ठायायां एवउ [illegible]कल्पाः शं सतिप्रजावै[illegible] नकल्पा [illegible] शएवत

४

४६

२८

[illegible]प्रयिजातासु प्रजा: प्रतिष्ठापयति तासुनं[illegible] स्वयेनैवै[illegible]निनदे
[illegible]मा: प्रजा: स्वयामीति ता अर्थ ग्रो: ग्रंसतिप्रतिष्ठायास्वै[illegible]
[illegible]ग्रो: ग्रं सतोऽगाथाभिवै देवा असुरानभिगायाथेनानत्यामस्त
पवेत यजमानाऽग्गाथाभिरेवाप्रियं भ्रातृव्यमभिगायाथैनमतियं
तेत्रा अर्हते ग्रो: ग्रं स[illegible]तिप्रतिष्ठायास्व ॥३२॥ [illegible]रितग्रास्त्र[illegible]
[illegible]ग्रो हवैमूनिरग्नेयायु[illegible]
ब[illegible]सुन्नामुन[illegible] आतप्य. [illegible]है क आ कु[illegible]
[illegible]तदक्षिणत[illegible]पिध्यामियत्किं[illegible]ति
मेमापन्नि[illegible]तिस्सत्र[illegible]रघवैता अग्ना आप्लवं तौ प्रतोपं प्रातिसत्वनमिधि
तस्य[illegible]ग्निस्त[illegible]रत्या कालेभिहा[illegible]मुरवमपाग्दक्षाद्दूदप[illegible]न पितिलितं[illegible]
[illegible]पेह्य[illegible]सो[illegible]यामेम[illegible]बुमवधी: ग्रीता कुगामकरिष्य सतत्त्वा[illegible]

२

ता२ तै २ मि ५

लोक २ स्व १

[illegible]नंवेदयदेवनॉराग्रांसी: ३ ग्रां संतोवै देवा[illegible]अपपश्व स्वर्गलोकमायंस्ताये
[illegible]तद्यजमाना: ग्रां संतएवस्वर्गंलोकंयंतिता[illegible]याहं ग्रां सतियथापषाकपिंवाषो
कपंहिवपाकपेस्तन्वामलमतितासुन[illegible]नावावनदेस्सहिवासां[illegible]ग्वौ
रेभी: ग्रां सतिरेभ[illegible]तोवै देवाश्च अपपश्चस्वर्गलोकमायं[illegible]थैवैतद्य
[illegible]नारेभं तएवस्वर्गंलोकंयंतिता[illegible]यौं याहं ग्रां सतियथा[illegible]कपि[illegible]
षोत्र पंहिव षाकपेस्तन्यावमेतितासुनं[illegible] स्वयेनीवीवनदेसेहीतासां
[illegible] पारिक्षिती: ग्रां सत्य[illegible]वै परिक्षिदग्निर्हीमा: प्रजा: परिक्षेत्य २५
न्निर्हीमा[illegible] परिक्षिवेत्यग्नेरेवसायुज्यं सरूपतां सलोकतामश्नुते
स्ववेंद[illegible]देयपारिक्षिती: ३ संवत्सरोवै परिक्षित्संवत्सरोहीमा: प्रजा: परि

57

एतेन सर्वेण च क्रतुना संस्कुर्वीत स यथा गर्भो योन्यामंतरे [illegible] संभवंछेते

न२ [illegible] एवं संभवते केकं वा अंगं संभवतः संभवतीति सर्वाणि

[illegible] हाक्रियेरन् [illegible] स्यत [illegible] यज्ञः कल्पते यजमानस्य प्रजापतिरथेवं

[illegible] वषामरुत्वंत्स्तीयसवने त्रां साग्नि तयास्य प्रतितिस्यामैवैनांदं क्रमित [illegible] छ्

[illegible] छापयति॥३१॥ ॥५॥ छंदांसि वै [illegible] सेनाषष्ठे [illegible] सोमनव

[illegible] जापतिरबिभेत्सारंड पंछं दसार सोलोकमत्येष्यतीति [illegible] लोकः ते

[illegible]तिः पर्वग्रच्छ [illegible] शंस्यागायत्र्यारे स्याचि [illegible] भः पापि [illegible] गस्याः

[illegible] रव्ययात्कुष्टुभः सासुनःछंदः सुर [illegible] सं सैहोस्य [illegible]

[illegible] पतिस ससैर्छं [illegible] भिपद्दां तंतुतैपरवं वेदनारा [illegible] संस्थितिप्रग

[illegible] नरोवाचु सः प्र ज्ञस्वै वतद्वावंदधाति तस्मादिमा [illegible] जा [illegible] यते

[illegible] संवत्सरं सनसत्तभ्यो नि याज्यया यजति [illegible] र्वै याज्या विद्या देव विद्या [illegible]

[illegible] न्नाद्यं संप्रयच्छति विकृतमेवतत्कल्पयति विकृतमप्येति य एवं विद्वानेन ब्र

[illegible] रैवतामयोकनिजुवति॥७॥ [illegible]॥१॥ ॥ इति द्वितीयपंचिकायां पंचमोध्यायः

[illegible] के १८७४ नंदनसंवत्सरे वैशाखशुक्ल १४ चतुर्दश्यां बुधवासरे तद्दिने

[illegible] कौ नैरा नैदंकुत्साके द्वितीयपंचिकायासमाप्तामिति॥ छ ॥ लेख [illegible]

[illegible] ॥

०॥द्वितीयपंचिका॥०

रीमताम्निरग्निर्द्वो ति सर्वेषांकामानामवरुध्यै सर्वान्कामान
[illegible] रीमताभिरेवाग्निष्टुद्याद्वै तदाकुः कथमग्निष्टु
[illegible]क्षरत्राः३चतुरक्षरत्राः२पद्धाः३अर्द्धर्चाः३ऋक्छाः२
२ तीतयेदद्वानतद्दकल्पतेथयसद्धोनोएवतद्दवकल्पतेथ
रत्राश्चतुरक्षरत्रोधितथाछंदांसिकल्प्येरन्नवकेनि
राणिहीयेरन्नअर्द्धर्चशएवाग्निष्टुपात्प्रतिष्ठायाएव
[illegible]वैपुरुषःश्चतुष्पादाःपशवोयजमानमेवतद्विप्रतिष्ठंचतु
ष्पात्सुपशुषुप्रतिष्ठापयतितस्मादर्द्धर्चशएवाग्निष्टुयात
[illegible]दिनेमएवयाव्णोग्निष्टोत्रिकथमस्यैतेयाःसवनयोरग्नि
ष्टुद्वांतीतिपदेवागायत्रीदिर [illegible] प्रातःसवनंत

२२

५७

तिंतथेतितस्यहान्याग्निर्त्रैष्टुभमंत्रमापएकुसतोहैनानमदयोचका
रतघरस्यान्याग्निर्त्रैष्टुभमंत्रमाएवंतिशांस्याहतेहपाप्मानंनाप
ठघ्निरेतेपामन्वपहतिसपर्वःपाप्मानमपजघ्निरेतेएतेपहतपाप्मानो
हिस्वाःसर्वाः॥णांत्यवेनवयेवप्रयांस्यपपाःप्मानंहतेयएवंवेद॥१॥ग
दाकुःक्रियतेऽग्निरग्निष्टुपाद्दितिग्रातेनेसाकुःग्रातायुर्वैपुरुषःग्रात
वीर्यःग्रातेंद्रियआयुष्येवैनंतद्वीर्यइंद्रियेदधातित्रयस्त्रिंशात्यावेसा
कुःस्त्रयःस्त्रिंशत्तोवेसदेवानांपाप्मनोपाहस्त्रयस्त्रिंशाद्वेतस्येवे
वास्युपरिमिताग्निरक्षिष्टुयादपरिमितोवैप्रजापतिःप्राजापते
र्वएषाहोत्रायज्ञावस्तोत्रीयातस्यांसर्वेकामाअवरुध्यंतेसयदप

१८

तद्दानीतिसप्तमेहनिसप्तमस्याज्ञोरूपंतदुज्ञागतेजग
त्याहस्त्वस्यहस्यनध्यंदिनंवहतेहेतद्धंसौवहसियस्मि
न्नेधिहूयतेतस्माज्जगतीषुनिविदंदधातीमिथुनानि
हत्कानिन्यास्यंतेत्रैष्टुभानिजागतानिसमिह
वैपनावःपनावःश्छंदोमाःपशूनामवरुध्यैतस्मि
न्नुदूर्णानिहेयानोदेवसवितरितिवैश्वदेवस्यप्रतिपद
न्नुतरोराथंतरेहनिसप्तमेहनिसप्तमस्याज्ञोरूपंमो
देवःसवितारीतिसावित्रंयद्दाधत्रेतिसद्वनीतिसप्त
तिसप्तमस्याज्ञोरूपंत्रेतायञ्चस्यनोवंधुलेतिधा

(58)

[illegible]नु पंक्त सोम हुतत्रायय प्र पंतरंस्यात्कृतत्रं सान्त
मा छहदेवकर्त्तोर्थंयद्भावानेति धा ख्याच्यु तांभि[illegible]
र नानुमद्दीतिरथंतरस्य योनिमनु नियत्तं प[illegible]रा[illegible]
हत हहरायतनेनीपवा सुत स्यरा सिनदृति सामद[illegible]
[illegible]ःपव्ववान्सप्तमेहनि सप्तम स्याक्रोरूपं[illegible] पुव[illegible]
नरेवजूतीभाति ताक्षोर्युतः॥१६॥१॥ दृ[illegible]नु[illegible]
प्रवोर्यामिति तत्तं श्रोतु सप्तमेहनि सप्तस्याक्रोरूपं[illegible]
त्रेष्वर्कतेन प्रतिष्ठित सप्तदेन सवनं दा[illegible]रायत्तना[illegible]
[illegible]वर्ते[illegible]स्यं मोणं पु रहत्तम[illegible]ति स्तोपदवि

न प्रव्युते स्तुमेण महया स्वर्वि दो[illegible] तत्तमस्य[illegible]
तस्यदरथीमिति रथवेहस्यप्तमेहनि सप्तमस्याक्रोरूपं तद्
गतंज गस्योवारत तस्यस्य हस्यमध्यौ दिनं वहाहति[illegible]
दह तियदस्मिंनि विभ्रुपतेतस्माज्जागतो पुनर्वद[illegible]ति
पुनानि स्तत्कानि न्नास्यजेत्रैष्टुभानि यजागता[illegible]
[illegible] पञ्चाव: पञ्चावः छंदोमाःपक्ष नामवरूथ्यै[illegible]
[illegible]तेषांखंवीहते खवर्ति ब्ठहस्य ष्ठेपनवा तसप्तमेहनि[illegible]
[illegible]हसे [illegible]रथंतरं तदै रूपं पद्भहत्तं देरा[illegible]
[illegible]हतं तद्वै पतंत यद्भहस्पृष्ठं[illegible]

डी

पः अवदं गायब्हतइति प्रथमे नाम्नासमानऽआतानःस
तमेहनि सप्तमस्याह्नो रूपं ककुयाश्चु त्रासवपसः सनी
५३ ब्वाइति सूक्तं नजाँ मानोनन्नूतून जामइ इतिजातवत्सप्तमे
हीनसप्तमस्याह्नो रूपं तदुयावः श्चुन्नीये नेमे द्वे ह्नोह्ना ंस
तभि रत्तं यत्कयाश्चुन्नीयमेते नहवाइद्रागहे॰ ।मरुतस्ले
समज्ञान ततेयत्कयाश्चुन्नीये न्नासनिसह्नात्याएवतद्रायु
ष्यंतयोस्यत्रिपस्याः कुपश्चिन्नीयं तदुत्रैष्टुभेतेन प्रति
तपदेनसवनदाधा ४ द्वेथावास्यकूपाः ४ रायननादवैत

स्यह॰ऽआवायोभूषशुचिपाउपनः प्रयाभिर्यासिदांश्व
समच्छानोनियुद्भिः शतिनीभिरध्वरं प्रसोताजीरो अ॰
ष्वस्थाद्येवायवइंद्रमादनासो यावोन्नातीनेसुतोयाःस्व
२२॥ स्वंप्रयद्वांमित्रावरुणास्पूर्हन्नागोमतानास्स्यारथ्यु भीन
देवनावसायाहिम्भिश्चिष्णिन्प्रवो यद्देषुदेवयंतोअवर्द
दस्साधायसासस्खएषतिप्रउगमेतियप्रतिवसप्तमेह्ना
सह॰ तस्याह्नो रूपं तदुत्रैष्टुभं त्रिष्टुप्प्राणः सवनरपन्
र॰ऽआचारथंयथो॰ नयइंद्रवसोसुतमंधइंद्रनेदीहयर
ह्रीः॰ त्तेतुब्रह्मणस्पतिराग्निर्नेताच्छंसोमसुत्तभिः पिब्नावांर

५२

न्वै समुद्रो न वै नाकूलं शीयते न समुद्रः क्षीयते न
त समत्याक्रो। आज्यं भवति यज्ञादेव तद्यज्ञं त
वमेव तस्मुनरूपयं शिस न स्यै संततैरस्योहै रच्युवा
ति परवै विद्वांसो यं स्वाधिवंधांस्रतं संस्त्रौ॥ प्यते
मो॥ आप्यंते छंदांसि पष्ठेह्नि तद्यथे नाद आप्ये नाव
दानानि पुनः प्रत्यालिंपार्यंस्य पातु पामन्व [illegible]
वै तद्स्या नाप्त्र दांसि वपुनः प्रस्तु पयं [illegible] ये यरे न संत
मस्त्याक्रो। आज्यं भवति तदु त्रैष्टुभं त्रिष्टुप् [illegible] भातः सवनस्य
छ१ मता २

तांउगायत्र्यो गायत्र्यो वाह तस्य त्रैष्टु [illegible] स्य तें गा
हं तितद्वैत छंदोवहतियस्मिन्निर्वयिधीं
नि विदंद्धातिरेवतीर्न सधमादरेवा
सो तरेयतं बृहज्जगति वाह तेहनि षष्ठेहनि ब
हाव नै [illegible] प्याय्युतांस्यामि ह्ति वा मुद
रोनिमरुज्ञानवर्तयाति बार्हदं [illegible] देवा
त यद्गतिस्सामप्रगाथो [illegible]
रूपं स्वमुप [illegible] जिनं देवं [illegible] मिति वासिष्ठो च्युनः॥१२६॥

५९

५२

६

पुत्रान्वध्नद्द्वसेखुषुमायारामभिजिर्यवोस्तोमोसि दे
दयंमो अभिनावमहद्दू द्वपैन्निंजास्त्मयोक्वोषुणो अ
मे [illegible] स्पुहिवसमीळिनोयेदेवासोदिव्येकादनास्थेयमदह
[illegible] ससमरणच्युतमितिश्रुगांपारुछेपमतिछंदाः ससपदं
म [illegible] निषष्ठस्याग्नोरूपंसप्तव्येमिहानामीति मरुत्वती
य [illegible] त्रातिपदंतोवैमहद्दनः षष्ठमेमहःषष्ठेहनिषष्ठस्याग्नो
रू [illegible] स्यसोमाद्दू इनेदीयरध्दाहिप्रनूनंब्रह्मणस्पति
र [illegible] चंसोनऋतुभिः पिन्वंत्यपोन क्रिःसुदासोर
[illegible] स्तेतीयेनाग्नासमानउरातानः षष्ठेहनि रूपं

पं [illegible] मिंद्रमेध स्यातयज्ञभिरस्त्वं पारुछेपमतिछंदाः स
प्त पद पष्ठेहनिषष्ठस्याग्नोरूपंसयोव्रषाव्रष्ण्येभिः समो
का इति सूक्त समानोदकं षष्ठेहनिषष्ठस्याग्नोरूपमिंद्रम
त्सह्न्पाहिसोममिमतिसूक्तेरेभिः साकंपिबतुवृत्रखा
द यंतोवैरवादोंतः षष्ठमहःषष्ठेहनिषष्ठस्याग्नोरूपंतदु
प्रेयुक्षंतेनजातिष्ठितपदेनसबनंदाधारायजनादेवैतेन
नप्रच्यवतेपंहपेनवाह्नु दीमितिपर्यासस्यमरुत्वतीजि
नमितिपर्यासः स्यंतोवैजितमंतः षष्ठमहःषष्ठेहनिषष्ठस्या

54

[illegible] ताउँगायत्र्योगायत्र्योवारतस्यात्रैष्टुभ [illegible] स्यलो
हंतितद्वैतछंदोबर्हतियस्मिन्निर्वयिधीकं [illegible]
[illegible] नि विदंदध्यातिरेवतीर्न्निसधमादरेवाः
[illegible] तो तिरेवतं [illegible] जगति बार्हते हनि षष्ठेहनि ब[illegible]
[illegible] द्वाव नै [illegible] न [illegible] प्यायुतां स्यामि [illegible] बा मु [illegible]
[illegible] वोनिमन्द्रोनवर्तयातिबार्हते [illegible] न देवा मरुतो न
[illegible] त यद्वतिसाम प्रजापत्यो ॥ न [illegible] पा [illegible] प द [illegible]
[illegible] रूपं स्वन्त्सुव [illegible] जिनदे [illegible] मिति ता छो व्युनः ॥ १२ ॥

तु
जै २
[illegible] रध्यवं स [illegible] ति वा व मे वं तु न [illegible] पा तं सं म त्थे सनते छन्दैरथ्य
[illegible] मो वीतयः एव विदाना पंति ॥ ७ ॥ १ ॥ देवासुरावा एष [illegible]
[illegible] तं मे ते वै देवाः षष्ठेन वा अह्नेभ्यो लोकेभ्यो असुरान्
[illegible] यान्यं नहि स्तीनाभिवस्त्न्या स्तान्यादाय
[illegible] त रस्त्रेनैछंदसानुहायं तार्हस्तीनाभिवस्त्रू [illegible]
[illegible] स्यदपुनः पदं स्व [illegible] वांकुरश आसंजनायोदि [illegible]
[illegible] मेभ्यः सर्वेभ्यो लोकेभ्यो नुदन्ते य एवं वेद ॥ १ ॥
[illegible] देव ता षष्ठमह वहति त्रयस्त्रि [illegible] रात्रा मा [illegible] त स [illegible]
[illegible] दा [illegible] छंदो पथ्या देवजनेनेन पथ्यास्तोमं पथ्या सामप

ध्यं तन्नवायमाप्तांश्यं नामस्त्वा वहीवहराधिप्लीमरुद्धेति
घज्ञस्य यद्यैतेन यज्ञात्स्राणात्प्रजापतेः पश्चुकर्योजि
न्नायंति ॥ १४ ॥ पारूद्धेपीरूपद्धघनि सर्वयोः स्वरनयोः पुर
स्तात्मछिद्रनयाज्यानां रोहितं वै नामैतछंदोपस्यारूद्धा । रोहि
वाइ दुः सप्तस्वर्गलोकानरोहद्रोहति सप्तस्वर्गांल्लोकान्य
एवं वेद तदाहुर्यत्संवपदाएवपदम स्याश्चोरूपं षट्पदाः प्र
ध कस्मात्सप्तपदाः षष्टहं छंदस्यं नाशिश्रष्टिरैवपदेः ष
हरानुवर्तिस्यपंक्ति घैवेनं दहर्यत्सप्तमं तदेव सप्तमेन पदे

२८८

यं भा एत आगाद्यं नु चेषष्ठमहरागछंति न वै देवा अन्योन्यस्य ग
स्वतं भिनत्तुर्व्वेतो गृहे वसतीस्यात्कुत्तत पथ्यापथ्यमस्विजंऽक्रे
तुयाजान्याजससंप्रदायेत घचार्थं नूनं कल्पयति यथा या
जनतास्तराहुनत्तु प्रैषैः प्रेषितव्यं नत्तु प्रैषैवषट्कृत्यं
तु प्रैषाऽ आप्यनेवैनारूपष्ठहर्नीय द्रनुप्रैषैः प्रेष्टु
प तु प्रैषैवषट्कुर्युर्वा यमेवैतदासांश्यं नामस्त्वा
रछेपुर्यद्वे प्सिनर्नप्रेषेयुर्यद्वेषिनर्नवषट्कुर्यु
प्यथ्यावेरं यज्ञात्स्राणात्प्रजापतेः पश्चुकर्योजि
ः सास्मात्स्मेध्यरवाधिघोषतव्यम्म मेध्यो धिनष

रू २

तै २

56

मस्याज्ञोरूपंमरुत्वतीर्विश्वावारद्ज्जेनोअछेसाम्नेवैवाडो
[illegible]रूपंपंचमेहनिपंचमस्याज्ञोरूपंसूर्पकंनंभुज
प्रसाप्लितिरितिवैदेयमध्यालवंसप्युरूपंपंचमेह
याज्ञोरूपंहविष्यामजरंस्वर्विदीत्याभिमा
ष्मसंपंचमेहनिपंचमस्याज्ञोरूपंविपुल्वेतु
तिमान्तंवपुष्मन्स्तंमेहनिपंचमस्याज्ञो
ल्लुनवामसोमीमिनिज्ञोतवेदस्याश्क्रतीनिहोता
रात्रेनिज्ञावैतेदस्यामध्यास्यवंसप्युरूपंपंचमेहानि
रूपं॥२॥आदेवस्सेनं[illegible]गंधस्तेउमहेदक्षा

ह्वैपुष्टंतेनप्रतिष्ठितपदेनसवसैनदाधारायतनोदे
मन[illegible]च्यवैतेतामिंद्रवाडयामसोनिपपुर्सिःसत्यवाद
रवाहितिपश्चरूपंपंचमेहनिपंचमस्याज्ञोरूपंगाउगाज्ञो
गायारतस्यत्र्युहस्येमध्यं[illegible]स्विनंवहंतितेहैनछंदोवह
यक्षिणिं[illegible]चिधीयतेनरस्मागायत्रीछुभिर्विदुदे[illegible]धातिनत्स
तूर्विजीमहेधानोदेवस्सवितारितिवैश्यादेजस्यप्रतिपद
दैराध्यंतहानिपंचमेहनिपंचमस्याज्ञोरूपमुदुष्णो[illegible]
[illegible]रूपंपंचमेहनिपंचमस्याज्ञोरूपंमहीद्यावाप्रथिवी
[illegible]ते[illegible]धिषीरि[illegible]हो[illegible]रूपंपंचमेह

३

57

स्वादोरित्था विषूवत उप नो हरिभिः सुतमिंद्रं विश्वा अवी
वृधन्नित्यन्तु रूपो वृषण्वानूर्द्धिभिमामन्नद्वान्ट धन्वान्नू
पंचमेहनि पंचमस्याह्नो रूपं यद्वाचानेति धाय्यास्यु तामि
न्द्रं रेनोनुमहनिरथंतरस्य योनिम। नुनिवर्त्तयति
[illegible] तरं घेत दहता यतनेन मोषु त्वा वाघतश्चनेति साम प्र
गाथो धाय्यास्य यान्यम्भ रूपं पंचमेहनि पंचमस्याह्नो रूपं यमू
षु वाजिनं देवजूतमिति ताक्ष्योऽयं गतः ॥७॥२॥ प्रेदं ब्रह्म वृत्रतू
र्येष्वाविथ × व × थेति सूक्तं पाङ्क्तो पंचपदं पंचमेहनि पं- चमस्या
ह्नो रूपमिंद्रो मदाय वावृध इति सूक्तं महत्सायां त्रै पंचपदं पंच
मेहनि पंचमस्याह्नो रूपं सत्रामदासस्तवे जन्याइति सू
रिवश्व ९

वमेहनि पंचमस्याह्नो रूपं ताउ गायत्र्यो गायत्र्यो बा एतस्यान्य
हस्य मध्यंदिनं वहंति तद्धे तच्छंदो वहति यस्मिन्निविश्याय
ते तस्मा गायत्रीषु निविदं दधाति ॥६॥१॥ महानाम्नीषु त्रस
वतेत्राधरेण छाम्नाराथंतरेहनि पंचमेहनि पंचमस्या
ह्नो रूपमिंद्रो बा एतानिर्महानात्मानं निरमिमीत तस्मान्म
हानाम्न्यो यदिमे वै लोका महानाम्न्य इमे महांत इमा वै लो
का न प्रजापतिः सृष्ट्वेदं सर्वमनुत्राकोऽयदिदं किंच यदिमा
क- न प्रजापतिः सृष्ट्वेदं सर्वमनुत्राकोऽयदिदं किंचन छकयी
पव स्मस्छक्वरीणां शक्वरीत्वं ताउ धीः सीम्नो व्यस्य नयद्धाः
[illegible] ता [illegible] स्त्र ततीसमा अभंवस्ता सामानासि × ज × मी
नु

१२

[illegible]मे [illegible]ंचमस्याह्नोरूपं इंद्र सोमपा एक
इनेद्दीपरदिषु [illegible]ब्रह्मणस्पतेतिनिर्णे[illegible]त्वंसोमक्रतु
[illegible]पन्चसपोत्रहद्दितायपागायतेतिद्वितीयेनाह्नोसमान
[illegible]ानःपंचमेहनिपंचमस्याह्नोरूपंसवितासिसुन्व
[illegible]षइतिसूक्तंमहत्स्यांत्तंपंचपदंपंचमेहनिपंचमस्य
[illegible]रीमित्थाहिसोममदइन्मद्रेंदतिसूक्तंमहत्स्यात्तंपंचपदं
निपंचमस्याह्नोरूपमिंद्रापर्वतुभ्यंसुतामदायेतिसू
[illegible]एवत्वंतेनप्रतिष्ठितपदेनसवनंदाधारायतनंदिवे
[illegible]वतैमरुत्वांइंद्रमीढ्वइतिपर्यासेनेतिनंप्रे

यद्वामंवामंभि[illegible]पन्नावोयद्दूथिश्वहूथिर्हिपन्ना[illegible]सुभद्र[illegible]
पन्नावोयच्छावृरंयत्स्याऽपस्कुर्यद्वृद्धितीयस्याह्नोरूपंमता
निवेपंचमस्याह्नोरूपाणिमिमत्तुष्टुवोअतिथिमुषर्बुधमि
निपंचमस्याह्न आज्यंप्रवणिजागातमध्यास्त्वस्यप्र[illegible]
पंपंचमेहनिपंचमस्याह्नोरूपमानोयज्ञंदिविस्पृशन्नामानो
[illegible]यामहेतनेरथैंपृथुपाजसाबहवःसुरचक्षसइमाउ ॥११॥
[illegible]भिष्टयःपिबासुतस्यरसिनोदेवंदेवंवोवसेदेवंदे
वंवहद्युगाह्नेवचरतिबार्हतंप्रउगंपंचमेहनिपंचमस्य[illegible]
रूपंपत्नायजन्यपाविन्द्रोनिमरुत्वतीयस्यप्रतिपत्सांवज

ोरूपं॥५॥इति पंचमपंचिकायां प्रथमोध्यायः॥ गोर्वै देवता
नुमहवेति त्रिणवस्तोमः शाक्वरं साम पंक्तिश्छंदो यथा दे
मेतेन यथा स्तोमं यथा साम यथा छंदसं राध्नोति य एवं वेद
द्वेनोतिन प्रेति × मे २ यत्स्विष्ठं नैनं तस्यैव मस्याह्नोरूपं यध्येव हि
तीयमहः स्यादेतत्सुन यत्स्वैवमं पदहूर्धव घस्याभिवप दन्वंप
ष एव यद्धुधन्त्यद्यन्मध्यमे पदे वताभिलंक्यते यदनारि न
न्नाहिनी यदुग्धव यद्धूधव यद्धेनुम यस्त्रिप्नमयन्मह यद
रूप ध्याः सव द्विश्छूराखी हयद्ग्वो यज्ज्ञागतं ज्ञागत
हार्ह्वं बार्हता हि पत्रो वोयस्यार्त्तं हि यच्च वे

गिर

८४

छंदस्सः सीति द्विपदाः सीतिवतुष्पादास्तेन चतुर्थस्याह्नो
रूपं वैश्वानरस्य रूक्म तौस्या मेस्याग्निमाल तस्य प्रतिप
ज्ञात इति जातवद्वतुर्थे निव तुर्थस्याह्नोरूपं कईव्य न
नीळा इति मारुतंन कि हर्येषां जन्मे घिवे देति जि जातवद्य
तु निवतुर्थस्याह्नोरूपं ताउवि छंदसः सीति द्विपदाः संति
तुष्पदास्तेन चतुर्थस्याह्नोरूपं जातवेदसे सुनवाम सोम
तिजातवेदस्यायक्तामिं नरोदी धिवि जिरण्योरिति जातवे
दस्यं हस्यस्यतीजनयंते तिजातवद्वतुर्थेहन्धिवतुर्थस्याह्नोरूपं
तांउ ग्गि छसः संति विराजः संति त्रिष्टुभः स्तेन चतुर्थस्याह्नोरूपं

१८०१

१८५॥

60

भ २

नीषु निदिद्दे धाभि विप्योरेवस्यनेतु सास विनुवरेस्यमा
निषे देवं सत्यमिति वैश्वदेवस्य प्रतिपदनुचरौ आहनेहनि च
तुर्थेहनि चतुर्थस्याह्नो रूपं मा देवो यातु सविता सुरत्न
इति ... मिति चतुर्थेहनि चतुर्थस्याह्नो रूपं प्र द्यावा यज्ञैः पृ
थिवी नमोभिरिति द्यावापृथिवीयं प्रौगे चतुर्थेहनि चतुर्थ
स्याह्नो रूपं ... तुभ्यो ... मिव वावमिष्य स्याने प्रेति वा
वमिष्य इति चतुर्थेहनि चतुर्थस्याह्नो रूपं प्र ... नु स्वां भ
विति वैश्वदेवे प्रेति वस्तु ... चतुर्थेहनि चतुर्थस्याह्नो रूपं ॥

ज्ञातमिति तार्क्ष्योऽच्युतः ॥ ४ कुह श्रुत इन्द्रः कस्मिन्नद्येति सूक्तं
वैमदं विरिफितं विरिफितस्य ऋक्षेष चतुर्थेहनि चतुर्थस्याह्नो
रूपं युध्मस्य ते वृषभस्य स्वराज इति सूक्तं गुरुं गभीरं जनु
षाभ्युग्रमिति ज्ञातवच्चतुर्थेहनि चतुर्थस्याह्नो रूपं
तदुक्थे शुष्मेनेन प्रतिष्ठितपदेन सवनं दाधारायतनादेवे
ति नन्नमूच्चर्वते समु वः सत्रासाहमिति पर्यासो विश्वासु गी
र्ष्वायत ... स्व ... मिवेत नदः ... चतुर्थस्याह्नो रूपं
तार्क्ष्यगायत्र्या गायत्र्यां वारणस्य ... त्र्यहस्य मध्यं दिनं वहतीति तद्ब्रूं

९

ष्ठं दोवत्प्रतिष्ठ स्मिन्नि वि द्रायते तं

(61)

ष्ठंछंदोवहतियस्मिंनिविद्धीयतेतस्माद्गायत्रीषुनि
विदंस्यात्तेपिबासोममिंद्रमंदतुत्वास्कधीहवंविपिपा
नस्याद्द्रेरितिवैराज्यंपृष्ठंभवतिबार्हतेहनिच्चतुर्थेहनिच्चतुर्थ
स्यान्होरूपंयद्वावानेतिधाय्याच्युतात्वामिद्धिहवामहइति
बृहतोयोनिमनुनिवर्त्तयतिबार्हतंह्येतदहरायतनेन
त्वामिंद्रप्रतूर्त्तिष्वितिसामप्रगाथोशस्तिहाजनितत्रिता
तवांश्चतुर्थेहनिचतुर्थस्यान्होरूपंत्यमूषुवाजिनंदेव

प्रथमेनाक्रासमानआतानश्चतुर्थेहनिचतुर्थस्यान्होरूपंस्तु
ष्वीहवामिंद्रमारिषण्यइतिस्तत्रैहवावच्चतुर्थेहनिचतुर्थस्या
न्होरूपमरत्सोरंद्वृषणोरणायेतिस्तत्रैनुग्रंसहोदांहुंमिहत्वं
कुवेमेतिहयवच्चतुर्थेहनिचतुर्थस्यान्होरूपंतदुत्रैष्टुभंतेनप्रति
ष्ठितपदेनसवनंदाधारायतनादेवैतेननप्रच्यवतइमन्नु
यिनंहुवइतिपर्यासोहववांश्चतुर्थेहनिचतुर्थस्यान्होरूपंना
उगायत्र्योगायत्र्योवाएतस्यत्र्यहस्यमध्यंदिनंवहतितद्वैतस्य

६२

छेदेर्हं त यरवधि हीसोर्यतिया यो स्तुको अ याभिने खिहि होवा
ऽवीतावा योभ्रातैंहरी रगाभिंऽ श्रयाय वेषांसोमानामाच्चिवि
नानसुक्रे श्रुंमानो विश्वाभि हूतिभि स्यमुवो अ प्र हरगाम स्ये
ऽ जिने रिदुमीविनमेनदीनमरानेसानुष्टुभं प्रउगमे सिवश्रेतिय
ऽ क्रवक्षचतुर्थेहनि चतुर्थस्याह्नो रूपैनं स्वापङ्गीरीमहइतिम
स्त्वनीय स्यप्रतिपदीमहइस्यन्या यीम्यभि वेन दहस्तेन चतुर्थ
स्याह्नो रूपैमिदंवसोसुनमेघइउनेदीयरा हि प्रेतु ब्रह्मणस्पति
रग्निनैतात्वैसोम क्रतुभिः पान्वैस्यपः प्रव ईजायरहनशान

७।

दशाउग्रासोउग्रात्सासेनेः वनरषच्य दहस्तेन चतुर्थस्या
ह्नो रूपंताउपंच दश्वादेनुष्टुभ आनुष्टुभं ह्येन दहस्ते
न चतुर्थस्याह्नो रूपंताउ विंशाभिर्गायत्रियः पुनःप्रा
यणीयंत्वेन ९ हस्तेन चतुर्थस्याह्नो रूपं तदेन दस्सु ॥७।
उ मरुस्सोम पाने या मरुत्वं यइएव साक्षात्त घदेन
चतुर्थस्याह्न आज्यं भवति घृतो देवतयाऽऽहीतन्वते
[illegible] स्फन रूपयंति सैनते संतनेः स्थ्र हैरव्यव

लोकोन्यद्द्वितीयज्ञागीनवयज्ञवच यच्छन्दस्व यद्धावो
रूपंयद्धमदंयद्द्विरिफितंयद्धिछंदायद्बनानिरिफि
यद्वैराडंयदानुष्टुभं पङ्क्तेरिंयत्स्वथ मस्याक्रोनूपमे
तावैतंनि चतुर्थस्याक्रोनूपारग्यागितन्नस्यच्छाद्दि
रीति चतुर्थस्याक्र आज्येभवति वैमद्वाविरिफितं वि
रिफितस्य रूपेश्चतुर्थैहनि चतुर्थस्याक्रोपमष्टुवै
पाङ्क्तः पाङ्क्तोपशुः पाङ्क्ताः पशवः पशुस्नाम वरुध्यैउनो
पञाव स्त्थं दोमाः १

मु ५

दि. १

दिनेन्संखयति २ नोवै प्रजा अन्नमदंति मुखत एवन
दन्नाघस्यपडमानंदध्याति तदुल यतोन्सुखं पशुपरिग्र
ज्जातिसवनात्यामन्नाघस्य परिग्रहीत्यै ॥२॥ यागवेद
वेनावचतुर्थमहर्वहत्स्येकविंशस्तोमो वैराजं स्सामानुष्टुप
छंदोयथादेवतमेनेन यथास्तोमं यथासामं यथाछंदः से
यज्ञोतिय एवं वेद यद्धावैतिव प्रेभिवत चतुर्थस्याक्रो रूपं
यध्येव अथमनहस्मैनेस्तुन यद्वचतुर्थैयपङ्क्तेवयघरथव
पदःस्तुमयस्तिवेवयस्मेथमेपदेदेवतानितत्स्यानेयदयै

२ दि.

64

यो ऽस्य ऽएकाक्षरेण न्यूंखतीति द्व्यक्षरेणैव न्यूंखयेत्प्रति
ष्ठाया एव द्विप्रतिष्ठो वै पुरुषश्चतुष्पादः पशवो यजमान
मेव तद्द्विप्रतिष्ठं चतुष्पात्सु पशुषु प्रतिष्ठापयति न र [illegible] द्व्य
क्षरेणैव न्यूंखयेन्मुखतः प्रातरनुवाके न्यूंखयति मुखतो वै
प्रजा अन्नमदंति मुखत एव तदन्नाद्यस्य यजमानं दधाति
मध्यत आज्ये न्यूंखयति मध्यतो वै प्रजा अन्नं धिनोति
मध्यत एव तदन्नाद्यस्य यजमानं दधाति मुखतो मध्ये

ख ३

न्तउद्यसा अन्नं वै न्यूंखो यद्वद्वा अ[illegible]गे छाश्वरीत्य
थान्नायं प्रजायते तद्यच्चतुर्थेऽहन्न्यूंखयंस्यन्नमेव त
त्प्रजनयंस्यन्नाद्यस्य प्रजात्यै तस्माच्चतुर्थमहज नाद
[illegible]वति चतुरक्षरेण न्यूंखयेदित्याहुश्चतुष्पादो वै प
३॥ शवः पशूनामवरुद्ध्यै त्र्यक्षरेण न्यूंखयेदित्याहुस्त्र ॥८।
यो वा इमे त्रिवृतो लोका एषामेव लोकानामभिजित्या ए
काक्षरेण न्यूंखयेदिति ह स्माह लांगलायनो ब्रह्मा
मौद्गल्य एकाक्षरा वै वागेषा वा[illegible]प्रति न्यूंखे न्यूंख

उरंऽतृतीयेहीनतृतीयस्याश्चोरूपंसैत्या॥ स्मचरंस्यह
मृतिवरतिसीतस्यैसीततेस्मेहरंप्यवीह्यन्नैयंतियए
वंविद्वांसोयंति॥२॥आप्यंतेवैस्तोमाआप्यंतेछंदां
सितृतीयेहन्वितदेवनतउच्छिष्यतेवागिस्यवतेदत
च्छंरस्यपक्षेरेवा भिस्येकमक्षरमक्षरीमो [illegible] च्छ्य [illegible]
दैवततरस्यहोवागेकंगौरेकंघोरेकं [illegible] भागव
तुथम [illegible] हतितत [illegible] नुथमिहन्न्यूरवयंसे [illegible]
मध्याय [illegible] सेनवह्वयंसेननैत्यविभावद्वतिरद्धु [illegible]

पा

विष्येबारेवानांप्रियंधामोपगच्छत्परमंलोकमजयद्रूपवि
ष्येषांदेवानांप्रियंधाममगच्छतिजयतिपरमंलोकंयए
वंवेदवैश्वानरायधिषणाम्नाविधइत्याग्निमारुतस्यप्र
तिपदंतोवैच्छिवगानस्तृतीयमहस्तयेहनितृपरस्यानो
॥५॥ रूपंधारावरोमतेतोघ्नौजसइतिमारुतेबर्हे [illegible] च्या ॥५॥
हस्यमेतोवेबर्ह्नस्तृपमहस्त्येहनितृतीये [illegible] स्याको रूपं
जातवेदसेसुनवा×तो×सोम×तो×मितिजातवेदस्याच्यु
नास्यमेप्रथमोऽग्निराज्ञ्यपिरितिजातवेदस्यपुरस्ता

म२

68

हविर्दिते स्वाध्वरं मनो वै महदंतस्तृतीयमहस्तृतीयेहनि
ह्ने तृतीयस्याह्नो रूपं घृतेन द्यावापृथिवी अभीवृते इ
ति द्यावापृथिवीयं घृतवत्त्रि यावृत्त एवा घृतवद्नावृ
पुनरावृत्तं पुनर्निनृत्तं तत्तृतीयेहनि तृतीयस्याह्नो [illegible]
मनभ्यो जानो अजनीषुनवंथ्ये स्योन्नविरथ [illegible]
त्रिवृत्तृतीयेहनि तृतीयस्याह्नो रूपं परावतो ये दि
षत आप्यमिति वैश्वदेवं मनो वै परावत्तं तृतीयमहस्तृ
तृतीयेहनि तृतीयस्याह्नो रूपं नदुगामेते. [illegible]

मेतद्वा इंद्रस्येंद्रियं यत्सजनीयमेतस्मिन्नेवैनं तदायमानमिंद्रि
द्रियमाभिरज्ञाति तज्ज्यायाकुर्छद्दोगास्तृतीयेहनि वहत्वा
इंद्रस्येंद्रियं त्रिः संतनोति तदुगात्समंद मनेनवैगत्सोम
दं तत्सवितुर्वरेण्यं. प्र. हे. आग्ने. हे. वृत्र. इंद्रस्य प्रियं धामोपा
॥३॥ गच्छस परमं लोकं मद्यदुपेंद्रस्य प्रियं धाम गच्छति तय ॥६॥
ति परमं लोकं य एवं वेद तत्सवितुर्वृणीमहे द्यानो देव
सवितरिति वैश्वदेवस्य प्रतिपदनुचरौ राथंतरेहनि तृ
तीयेहनि तृतीयस्याह्नो रूपं तदेवस्य सवितुर्वार्यं म

67

तृतीयेहनि तृतीयस्याह्नो रूपं यद्याव इंद्र ते शतं यद्द्याव
तस्य मिति वैरूपं पृष्ठं भवति राथंतरं तीव रेहनि तृतीयेहनि
तृतीयस्याह्नो रूपं यद्वावानेति धाय्या च्युता भित्वासु नो
नुम इति रथंतरस्य योनिमनु निवर्तयति राथंतरं ह्येत
दहरायतनेमें द्रञ्जि धानुरार रामि ति प्रगाथ स्त्रिवांस्तृ साम
तीयेहनि तृतीयस्याह्नो रूपं त्यमूषु वाजिनं देवजूतमि
ति तार्क्ष्ये युतः ॥३॥ यो जात एव प्रथमो मनस्वानिस्तृ
समानोदर्के स्तृ[illegible] ये हनि तृतीयस्याह्नो [illegible] ति द्रु सजातीय

हप्रउगं समानोदर्कस्तृतीहेयेनि तृतीयस्याह्नो रूपं तंतमि
द्राध समहे त्रय इंद्रस्य सोमा इति मरुत्वतीयस्य प्रतिपदनु
चरो निन्द्रस्तेवत्रिवत्तृतीयेहनि तृतीयस्याह्नो रूपमिन्द्र नेदि दीयप
हीत्यच्युतः प्रगाथः प्रनूनं ब्रह्मणस्पतिरिति ब्राह्मणस्प
॥२॥ त्यो निन्द्रवत्त्वांस्तृतीयेहनि तृतीयस्याह्नो रूपमग्निर्नेतावं ॥२॥
सोमक्रतुभिः पिन्वंत्यपइतिधाय्या अच्युतो न किः स्फ[illegible]सो
रथं पर्यासन्नरीरमदिति मरुत्वतीयः प्रगाथः पर्यस्त वाल
तीयेहनि तृतीयस्याह्नो रूपं य इमा मनुषो देवताते स्तृतीव
ति

68

व ३

विरूपा१रवते निभवंत०आयं तद्वैरूपं सामा०भवते वैरूपस्य
वैरूपत्वं विरूप पाप्मना०हत्या पाप्मानमपहते य एवं वेद ता
हस्मान्वेवागछंति समेस्त्रज्यं नेतानस्था०स्त्यापाड्डिरपाघ्नत यदस्था
०स्थापाड्डिरपाघ्नत तदस्थानामस्थ्यूत्यमश्नुते य घत्कामयते ०एवं
वेदतस्मादस्थः पश्रुनाऽऽविष्ठस्तस्माद्दस्वः प्रसंरूपद्दाद्दिन रेतस्या
पाप्मानं हते य एवं वेद तस्मादेतदस्थवदाज्यं नवीत तृतीयेहीनत्
तीयस्याक्रोरुद्व यवा यवा याहिवीत यवा यो याहिं [illegible] दस्युवं
यवेषां स्तनानामाभित्रेव स्तृणोव यीश्चेमेना वेहा छ [illegible] ह्यधि
भिः स्तनैः सज्जूर्धिश्चे विदेवे विस्तनैः [illegible] याभिपारिव सौ हिउ

वा

स्त्रिगणेत्रायंनमः॥७०॥ विश्वेवैदेवादेवतास्तृतीयमहर्वहंति राम द
रास्तोमो वैरूपं साम जगती छंदो यथा देवतमेनेन यथास्तोमं यथा
साम यथा छंद संराध्नोति य एवं वेद यद्वै समानोदर्कं तत्तृतीयस्याह्नो
रूपं यद्दस्थवद्यद्वतवद्यत्सुनरावत्पुनर्निनृत्तवद्यद्रतवदपर्यस्तव
द्यत्त्रिवद्यदंते द्वैस रूपं यदुत्तमे पदे देवता निरुच्यते यदसौ लोको भ्युदि
तोय द्वैरूपं यज्जागतं यन्नहुतमे तानि वै तृतीयस्याह्नो रूपाणि यदृच्चा
हि देवहूतमां अश्वां अग्ने रथीरिवेति तृतीयस्याह्न आज्यं भवति
देवा वै तृतीयेनाह्ना स्वर्गं लोकमायंस्तान स्कुरा रक्षांस्यन्ववारयं
त ते विरूपा०वन विरूपा भवतेति त एवैत आयंस्ते यद्विरूपा०भवत

॥१७॥

प

॥१७॥

।। हेपोथिपांचविंपार्थिवा।
हेपोथिहरिचापडियाचि

वं२

इतिरासतिद्यावापृथिवीवैरोदसीद्यावापृथिवीएवतत्कल्पयतिद्यावा
पृथिवीअप्येतिन्द्रनोराध्वसहस्वद्दमे[illegible]त्पुष्टिमद्वखिव्यत्तमयापरिद
धातिसंवत्सरोवैसमस्तःसहस्ववांस्तोकवांस्तुष्टिमान्संवत्सरमेवतत्स
मस्तोकल्पयतिसंवत्सरंसमस्तमप्येतियाज्ययायजतिवृष्टिर्वैयाज्यावि
द्युदेवविद्युद्धीदंवृष्टिमन्नाद्यंसंप्रयच्छतिविद्यु[illegible]मेवतत्कल्पयतिविद्युत
मप्येतिसएवविद्वानेतन्मयोदेवतामयोभवतिभवति॥४१॥९॥इतिद्वि
यपंचिकायापंचमोध्याय५॥शके१५५८धातानामसंवत्सरेकार्तिकवद्दि[illegible]
नौतद्दिनेनागनाथस्यसुतः॥गुंडभटेनलिखितंसमाप्तम्॥छ॥छ॥छ॥छ
यज्ञेनवेदस॥देवावैमष्टौ॥ऋषयोवैषट्॥देवावैसोमस्याष्टौ॥ब्रह्मवान्ने
मज्ञेनवैदेवाइयज्ञंशिरोवाएतद्द्वावैयदेवयज्ञइएकादश॥छ॥छ॥

यज्ञ

पेति ४

संश्लेषयेदेवमेवैतान्निर्पितस्यविलिष्टंसंदधातिसैषासर्वप्रायश्चित्तिर्य्ये
देताव्याहृतयस्तस्मादेषैवयज्ञेप्रायश्चित्तिःकर्त्तव्या॥३२॥७॥तदाहुर्य
ऐ हावदाःऋयदृचैवहौत्रंयत्तेयजुषाध्वर्यवंसाम्नोद्गीथंव्यारब्धात्रयीविद्याभ
वत्यथकेनब्रह्मत्वंक्रियतइतित्रय्याविद्येतिब्रूयादयंवैयज्ञोयोयंपवतेत
क्षमनश्चवर्त्तन्योवाचाच हिमनसाचयज्ञोवर्त्ततइयंवैवागदोमन
स्तद्वाचात्रय्याविद्ययेकंपक्षंसंस्कुर्वंतिमनसैवब्रह्मासंस्करोतितेहैकेब्र
ऐ०४॥ ह्माणउपाकृतेप्रातरनुवाकेस्तोमभागाञ्जपित्वाभाषमाणाउपासतेतद्धै
तदुवाचब्राह्मणउपाकृतेप्रातरनुवाकेआसीनाणंभाषमाणंदृष्ट्वार्द्धमस्य
यज्ञस्यांतरगुरितितद्यथैकपात्पुरुषोयन्नेकतश्चक्रोवारथोवर्त्तमानोभ्रे ॥२०॥
षंन्यत्येवमेवसयज्ञोभ्रेषंन्येतियज्ञस्यभ्रेषमनुयजमानोभ्रेषंन्येतितस्मा
द्ब्रह्मोपाकृतेप्रातरनुवाकेवाचंयमस्यादोपांश्वंतर्यामियोर्होमादुपाकृतेषु

71

माहरत्तेनायजतेत २

लोकञ्जोमित्यसौयोसौतपतिसप्रजापतिर्यज्ञमतनुततमाहरत्तेनायजत
सऋचैवहौत्रमकरोद्यजुषाध्वर्यवंसाम्नोद्गीथंयदेतत्त्रय्यैविद्यायैशुक्रंतेनब्र
ह्मत्वमकरोत्सप्रजापतिर्यज्ञंदेवेभ्यःसंप्रायच्छत्तेदेवायज्ञमतन्वततमाहरंततेनायजंतऋचैवहौ
त्रमकुर्वन्यजुषाध्वर्यवंसाम्नोद्गीथंयदेवैतत्त्रय्यैविद्यायैशुक्रंतेनब्रह्मत्व ह २
मकुर्वंस्तेदेवाअब्रुवन्प्रजापतिंयदिनोयज्ञऋक्तआर्त्तिःस्याद्यदियजुष्टोयदि
सामतोयद्यविज्ञातासर्वव्यापद्वाकाप्रायश्चित्तिरितिसप्रजापतिरब्रवीद्देवान्य
दिवोयज्ञऋक्तआर्त्तिर्भवतिभूरितिगार्हपत्येजुहवाथयदियजुष्टो
भुवइत्याग्नीध्रीयेन्वाहार्यपचनेवाहविर्यज्ञेषुयदिसामतःस्वरित्या
हवनीयेयद्यविज्ञातासर्वव्यापद्वाभूर्भुवःस्वरितिसर्वाअनुद्रुत्याहवनी
येएवजुहवाथैतानिहवैवेदानामंतश्लेषणानियदेताव्याहृतयस्तद्यथा
त्मनात्मानंसंदध्याद्यथापर्वणापर्वयथाश्लेष्मणाचर्मण्यंवान्यद्वाविश्लिष्टं

वैहोतादिशोहोत्राशंसिनक्षत्रायवैणद्विरांप्रत्फयामिनीकुर्यात्प
भो वस्यसन्निष्टुमइमाःस्रकाप्रातिपदइत्येवविद्यात्तद्यथासमुद्रंप्लु
वेरन्नेवंहैवतेप्रप्लवन्तेयेसंवत्सरंवाद्वादशाहंवासतेतद्यथासैराव अ२
तीन्नावंपारकामासमारोहेयुरेवमेवैतास्त्रिष्टुभंसमारोहन्ति
क नरूवाएतछंदोगमयितास्वर्गंलोकंपावमानीतिवीर्यवत्तमंहितान्योनव्या
॥श्री॥८॥ क्वयीतसमानेहिच्छंदसीथोनेजागत्याःकरवापीतिपदेनाशिशीर्षतिजगता
ताभिरस्यक्षयतिपदिस्त्रस्कोरनेसमारोहानेतिपदेवेनारशं
सत्ट्रिमवेतानिर्निदिकृयसेयथस्रषत्तंवापीतायेयदद्वेनारशं
सत्यहीनस्यसत्वसौंहीनमेवतस्मात्नच्यत्तिरो॥रा॥५॥अपप्राचद

अ २

72

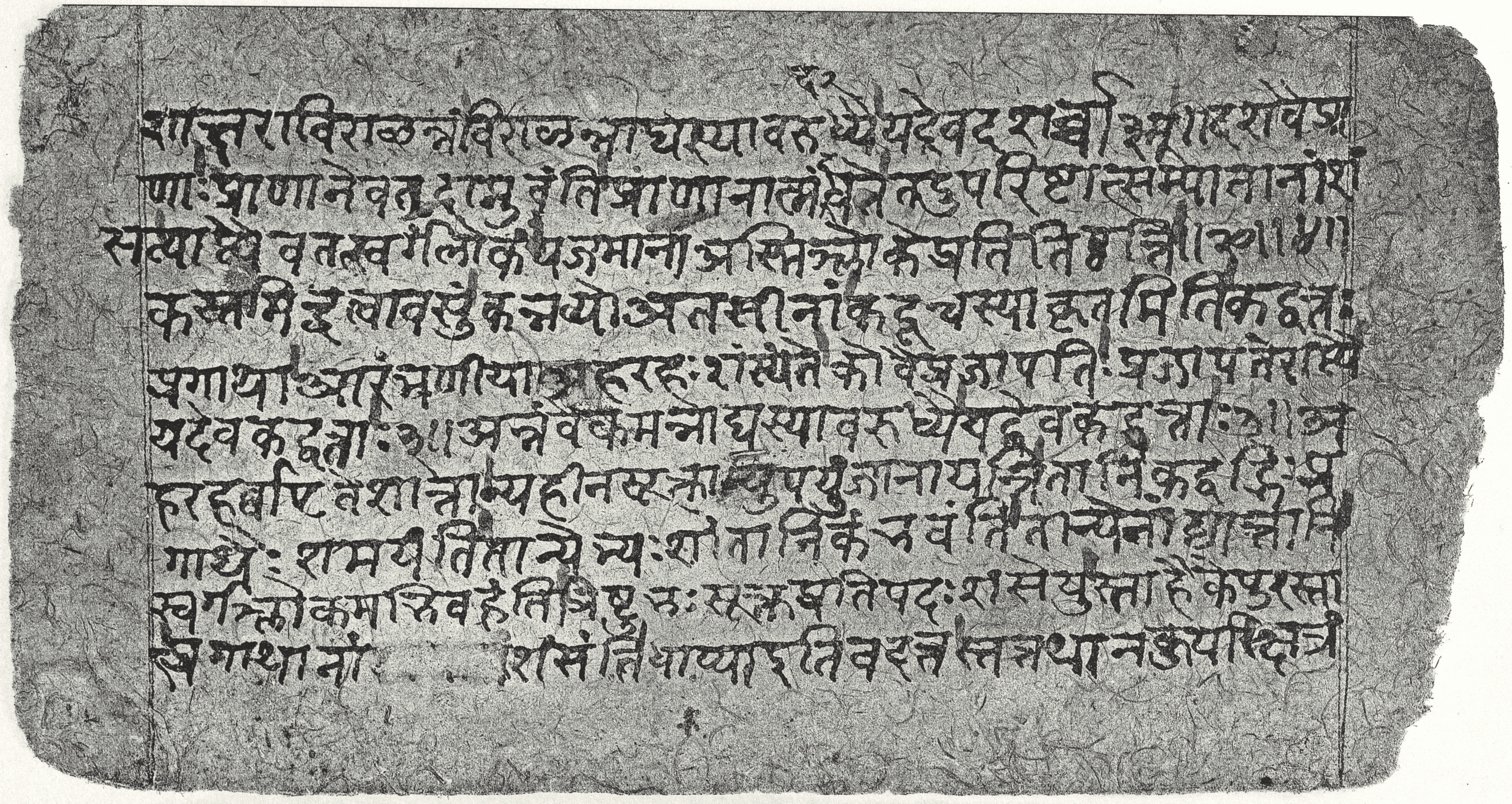

८२

शान्तरा विराळन्नं विराळन्नाद्यस्यावरुध्यै यद्देव दशाक्षरा दश वै प्रा
णाः प्राणानेव तदाप्नुवंति प्राणानात्मन्येव तदुपरिष्टात्सम्पातानां शं
सत्या द्वैव तत्स्वर्गलोके यजमाना अस्मिंल्लोके प्रतितिष्ठन्ति ॥ ३ ॥ ४ ॥
कस्तमिन्द्र त्वावसुं कन्नव्यो अतसीनां कदू न्वस्या कृतमिति कद्वन्तः
प्रगाथा आरंभणीया अहरहः शंस्यंते को वै प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्यै
यदेव कद्वन्ताः ॥ अन्नं वै कमन्नाद्यस्यावरुध्यै यद्देव कद्वन्तः ॥ अ
हरहर्वा एते शान्तान्यहीनसूक्तान्युपयुञ्जाना यन्ति ते कद्वद्भिः प्र
गाथैः शमयंति तान्येभ्यः शान्तानि कं भवंति तान्येनाञ्छान्तानि
स्वर्गं लोकमभिवहन्ति त्रिष्टुभः सूक्तप्रतिपदः शंसेद्युक्ता है के पुरस्ता
त्प्रगाथानां शंसंति धाय्या इति वदन्तस्तत्तथा न कुर्यात्क्षत्रं

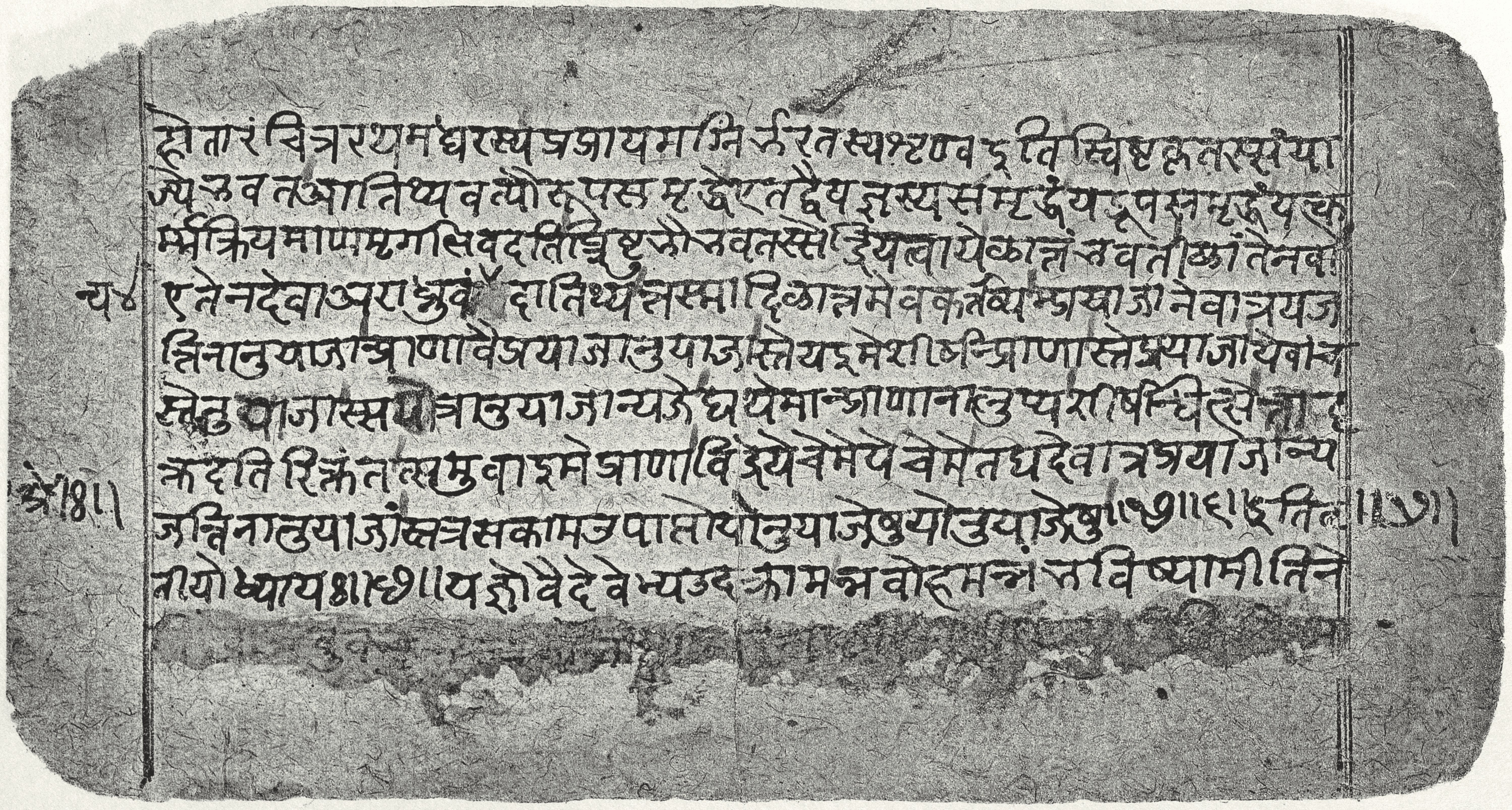

होतारं चित्ररथमध्वरस्य प्रजायमग्निर्भरतस्य शृण्व इति स्विष्टकृतस्संया
ज्ये रूपवत्या आतिथ्यवत्यो रूपसमृद्धे एतद्वै यज्ञस्य समृद्धं यद्रूपसमृद्धं यत्क
र्मक्रियमाणमृगभिवदतीळान्तं भवतस्सैडियत्वा येकान्तं भवतीळान्तेन वा
न्य४ एतेन देवा अराध्नुवं दातिथ्यं तस्मादिळान्तमेव कर्तव्यं प्रयाजानेवात्र यज
न्ति नानुयाजान्प्राणा वै प्रयाजा अनुयाजास्ते य इमे शीर्षन्प्राणास्ते प्रयाजा ये वा
स्तेनु याजास्स यत्रानुयाजान्यजेद्यथेमान्प्राणानालुप्य परिशीर्षन्धित्सेत्तादृ
श्रे॥४॥ क्तदतिरिक्तं तत्स्यादु वा इमे प्राणा द्विरूपे वै मेपे वै मेतय देवात्र प्रयाजान्य
जन्ति नानुयाजांस्तत्र स कामम् उपाप्तो योऽनुयाजेषु योऽनुयाजेषु ॥ ७ ॥ १ ॥ ५ ॥ इति तृ ॥ ७ ॥
तीयो ध्याय ॥ ३ ॥ ७ ॥ यज्ञो वै देवेभ्य उदक्रामन्न वोहमन्नं भविष्यामीति ने

८२

शान्तरा विराळन्नं विराळन्नाद्यस्यावरुध्यै यदेवद शर्बा अभूादशवेप्र
णाः प्राणानेवतद्दाप्नुवंति प्राणा नाम्नीस्तेन तदुपरिष्टात्सम्पातानां श
सत्या देव वतत्स्वर्गं लोकं यजमाना अस्मिंल्लोके प्रतितिष्ठन्ति॥ ९॥ १४॥
कस्मा इदं त्वा वसु कन्नव्यो॥ अतसीनां कद्रू वस्या हवमिति कद्वंतः
प्रगाथा आरंभणीया अहरहः शंस्येते को वै प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्यै
यदेव कद्वंतः॥ ३॥ अन्नं वै कमन्नाद्यस्यावरुध्यै यदेव कद्वंतः॥ ३॥ अ
हरहर्वा एते शान्तान्यहीनसूक्तान्युपयुंजानाय प्रतिनिकद्वदि॥ प्र
गाथैः शमयंति तान्येभ्यः शान्तानि कं भवंति तान्येनं शान्तानि
स्वर्गं लोकमभिवहंति त्रिष्टुभः सूक्तप्रतिपदः शंसेयुस्ता हैके पुरस्ता
द्गाथानां ... शंसंति धाय्या इति वदन्तस्तत्तथा न कुर्यात्क्षत्रं

होतारं चित्ररथमध्वरस्य प्रजायमग्निर्ऋतस्य प्रणव इति स्विष्टकृतस्संया
ज्ये रूव तदातिथ्यवत्यौ रूपसमृद्धे एतद्वै यज्ञस्य समृद्धं यद्रूपसमृद्धं यत्क
र्म क्रियमाणमृगभिवदतीति ईळान्तं भवतस्सेळ्यं वा पेकान्तं भवतीळान्तेन वा
य४ एतेन देवा अराध्नुवं यदातिथ्यं तस्मादिळान्तमेव कर्तव्यं प्रयाजानेवात्र यज
न्ति नानुयाजान्प्राणा वै प्रयाजानुयाजास्ते य इमे शीर्षन्प्राणास्ते प्रयाजा ये वा
वंचस्तेनुयाजास्स यत्रानुयाजान्यजेद्यथेमान्प्राणानालुप्य शीर्षन्धित्सेत्ता दृ
॥४॥ क्तदति रिक्तं तत्समु वा इमे प्राणा विद्वये वेमेये वेमे तद्यदेवात्र प्रयाजान्य
जन्ति नानुयाजांस्तत्र सकामत्तपाप्नोयो नुयाजेषु योनुयाजेषु॥ ७॥ ६॥ इति तृ ॥१७॥
तीयोध्यायः॥ ३॥ ७॥ यज्ञो वै देवेभ्य उदक्रामन्न वोहमन्नं भविष्यामीति न

ऋऊापात: २

संपद्यंते स षड्दशो वै प्रजापतिर्द्वादश मासाः पंचर्त्तवस्तावान्संवत्सरः संवत्सरः
प्रजापत्यायतनाभिरेवाभीराध्नोति य एवं वेद त्रिः प्रथमां त्रिरुत्तमामन्वाह
यज्ञस्यैव तद्बर्सौ नह्यति स्थेम्ने बलायाविस्रंसाय॥१६॥५॥ समिधाग्निं दुवस्य
ताप्यायस्व समेतु त इत्याज्यभागयोः पुरोनुवाक्ये भवत आतिथ्यवत्यौ रूपस
मृद्धे एतद्वै यज्ञस्य समृद्धं यद्रूपसमृद्धं यत्कर्म क्रियमाणमृगभिवदति सैषाग्ने
य्यातिथिमती न सौम्यातिथिमत्यस्ति यत्सौम्यातिथिमती स्याच्छश्वत्सास्या
देतद्वै वैष्णातिथिमती यदापानवती यदा वा अतिथिं परिवेविषत्यापीन इव वै
स तर्हि भवति तयोर्जुषाणेनैव यजती दं विष्णुर्विचक्रमे तदस्य प्रियमभिपाथ
अस्यामिति वैष्णव्यौ त्रिपदामनूच्य चतुष्पदया यजति सप्त पदानि भवंति शी
रोवा एतद्यज्ञस्य यदातिथ्यं सप्त वै शीर्षन्प्राणाः शीर्षन्नेव तत्प्राणान्दधाति

देवा इत्युत्तमया परिदधाति यज्ञेन वै तद्देवा यज्ञमयजंत यदग्निनाग्निमय
जंत ते स्वर्गं लोकमायंस्तानि धर्म्माणि प्रथमान्यासन्निते ह नाकम्महि
मानस्सचंत यत्र पूर्वे साध्याः संति देवा इति छंदांसि वै साध्या देवास्तेग्रेग्नि
नाग्निमयजंत ते स्वर्गं लोकमायन्नादित्याश्चैवेहासन्नंगिरसश्च तेग्रेग्नि
नाग्निमयजंत ते स्वर्गं लोकमायन्सैषा स्वर्ग्याहुतिर्यदग्न्याहुतिर्यदि
ऋग्रो१८॥ ह वा अप्यब्राह्मणोक्तो यदि दुरुक्तोक्तो यजतेथ हैषाहुतिर्गच्छत्येव देवान्न पाप्म ॥६॥
ना संसृज्यते गच्छत्यस्याहुतिर्देवान्न पाप्मना संसृज्यते य एवं वेद ता एता
स्त्रयोदशान्वाह रूपसमृद्धा एतद्वै यज्ञस्य समृद्धं यद्रूपसमृद्धं यत्कर्म
क्रियमाणमृगभिवदति तासां त्रिः प्रथमामन्वाह त्रिरुत्तमां ताः सप्तदश

×स्याहुतिः×२

75

द्विय२

ये

बिभ्रति॥ विशामग्निंस्वध्वरमितिपद्वंदेवानान्नेतितदेषामोनमितिप्रदेवं
देववीतयेभरतावसुवित्तममितिप्रह्रियमाणायाभिरूपायद्यज्ञेभिरूपंतत्स
मृद्धमास्वेयोनौनिषीदत्वित्येष हवाअस्यस्वोयोनिर्यदग्निरग्नेराजातंजातवे
दसातिजातइवराजातवेदा इतरः प्रियंशिशीतातिथिमित्येषहवाअस्यप्रि
योतिथिर्यदग्निरग्नेस्योनआगृहपतिमितिशान्त्यामेवैनन्तद्दधात्यग्निना
ग्निः समिध्यतेकविर्गृहपतिर्युवा। हव्यवाड्जुह्वास्य इत्यभिरूपायद्यज्ञे
भिरूपंतत्समृद्धंत्वंह्यग्नेअग्निनाविप्रोविप्रेणसन्त्सतेतिविप्रइतराविं
प्रइतरस्सन्नितरस्सन्नितरः सखासख्यासमिध्यसइत्येषहवाअस्य
स्वः सखायदग्निरग्नेस्तंमर्जयन्तसुक्रतुंपुरोयावानमाजिषुस्वेषुक्ष
येषुवाजिनमित्येषहवाअस्यस्वः क्षयोयदग्निरग्नेर्यज्ञेनयज्ञमयज

पिपरिगृहीतस्तस्माद्यावापृथिवीयामन्वाहत्वामग्नेपुष्करादधीतित्वमा
ग्नेयंगायत्रमन्वाहाग्नौमथ्यमानेस्वयैवैनन्तद्देवतयास्वेनछन्दसासम
र्द्धयत्यथर्वानिरमन्थतेतिरूपसमृद्धमेतद्वैयज्ञस्यसमृद्धंयद्रूपसमृद्धंय
त्कर्मक्रियमाणमृगभिवदतिसयदिनजायेतयदिचिरञ्जायेतरक्षोघ्न्यो
गायत्र्योनूच्याअग्नेहंसिन्यत्रिणमित्येतारक्षसामपहत्यैरक्षांसिवाए
नंतर्ह्यालभन्तेयर्हिनजायतेयर्हिचिरञ्जायतेसयद्येकस्यामेवानूक्ता
श्री।४॥ यांजायेतयदिद्वयोरथोतब्रुवन्तुजन्तवइतिजातायजातवतीमभिरू ॥१५॥
पामनुब्रूयाद्यद्यज्ञेभिरूपंतत्समृद्धमायंहस्तेनखादिनमितिहस्ता
भ्यांह्येनम्मन्थन्तिशिशुंजातमितिशिशुरिववाएषप्रथमजायतेयदग्निस्त

76

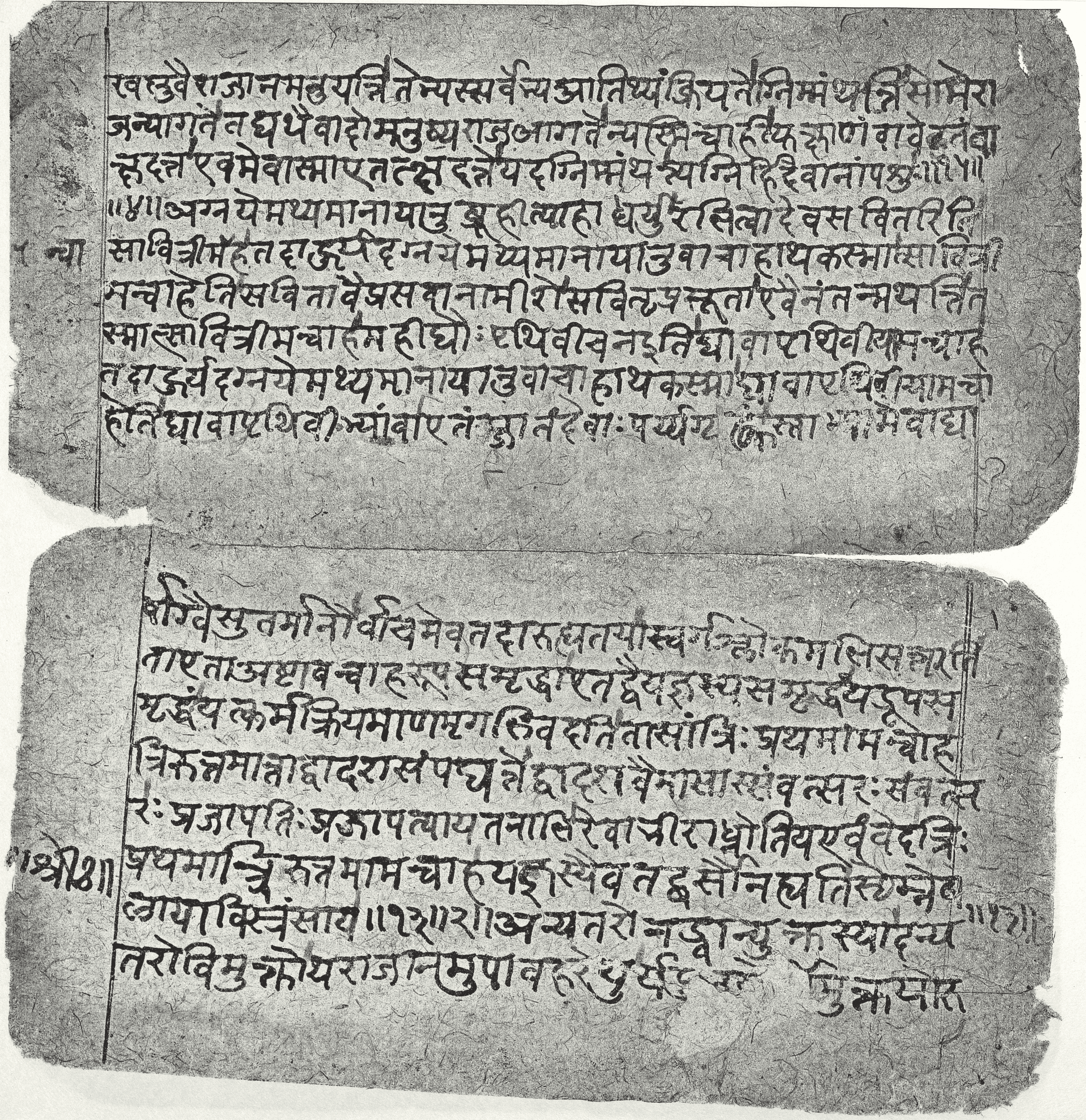

खलुवैराजानमढयन्तितेभ्यस्सर्वेभ्यआतिथ्यंक्रियतेग्निम्मंथन्तिसोमेरा
जन्यागतेतद्यथैवादोमनुष्यराजआगतेन्यस्मिंश्चार्हत्युक्षाणंवावेहतंवा
क्षदंतएवमेवास्माएतत्क्षदंतेयदग्निम्मंथंत्यग्निर्हिदेवानांपशुः॥१॥
॥४॥अग्नयेमथ्यमानायानुब्रूहीत्याहाधयुरसित्वादेवसवितरिति
न्या सावित्रीमन्वाहतदाहुर्यदग्नयेमथ्यमानायानुवाचाहाथकस्मात्सावित्री
मन्वाहेतिसविता वैप्रसवानामीशेसवितृप्रसूताएवैनंतन्मथन्तित
स्मात्सावित्रीमन्वाहमहीद्यौःपृथिवीचनइतिद्यावापृथिवीयामन्वाह
तदाहुर्यदग्नयेमथ्यमानायानुवाचाहाथकस्माद्द्यावापृथिवीयामन्वा
हेतिद्यावापृथिवीभ्यांवाएतंजातंदेवाःपर्यगृह्णंस्ताभ्यामेवाद्य

र्ग्निवैसुतमानोवीर्यमेवतदारुरुक्षतयास्वर्ग्गंल्लोकमभिसंपश्यन्ती
ताएताअष्टावन्वाहरूपसमृद्धाएतद्वैयज्ञस्यसमृद्धंयद्रूपस
मृद्धंयत्कर्मक्रियमाणमृगभिवदतितासांत्रिःप्रथमामन्वाह
त्रिरुत्तमांताद्वादशसंपद्यन्तेद्वादशवैमासाःसंवत्सरःसंवत्स
रःप्रजापतिःप्राजापत्यायतनाभिरेवाभीराध्नोतियएवंवेदत्रिः
॥श्री४॥ प्रथमांत्रिरुत्तमामन्वाहयज्ञस्यैवतद्बर्सौनह्यतिस्थेम्नेब
लायाविस्रंसाय॥१२॥२॥अन्यतरोनड्वान्युक्तःस्यादन्य ॥१२॥
तरोविमुक्तोथराजानमुपावहरेयुर्यदु [illegible] मुक्तमपार

व ४ स्मा

उर्यानितिगृहावैदुर्याबिभ्यतिवैसोमाद्राज्ञआयतोयजमानस्यगृहा
पै २ स्सयदेतामन्वाहशान्त्याएवैनंतच्छमयतिसोस्यशान्तोनप्रजांनपशू
न्हिनस्तीमांधियंशिक्षमाणस्यदेवेतिवारुण्यापरिदधावरुणदेवत्योवा ते ३
एषतावद्यावदुपनद्धोयावत्परिश्रितानिप्रपद्यतेस्वयैवैनंतद्देवत
य ५ यास्वेनछन्दसासमर्द्धतिशिक्षमाणस्यदेवेतिशिक्षतेवाएषयो
यजतेक्रतुंदक्षंवरुणसंशिशाधीतिवीर्यंप्रज्ञानंवरुणसंशि
शाधीत्येवैतदाहययातिविश्वादुरितातरेमसुतमाणम
धिनावंरुहेमेतियज्ञोवैसुतमानौः कृष्णाजिनंवैसुतमानौ

भ्यःअनिरङ्गायत्सोऽब्रवीत्कथ्याहरन्त्येयदहस्याहरन्त्येतिहस्मदेवताअ
न्ववयःतिसयदितुःप्रवं:अजिगायतस्मादेनयोरेतुःस्तोत्रियानु
रूपावत्रिपदाहरन्ताहरन्तेतिहस्मदेवताअन्ववयुस्तस्मान्नानादे
वत्यासोत्रियाउतस्मानकृतरूपम्निनावेतुरूपेनदेवाअनुरूपा
[illegible] ॥छ॥६॥अथाहुयदेवचदेववै
३।१।। तृतीयसवनमथकस्मादेतान्येकाक्षराणिजागतानिसूक्तानिष्केवलीय॥१३॥
सवनआरम्भणीयानिशस्यन्तऽइतीन्द्रमेवैतेरारभन्तइतिब्रूया
दृषे जागतंवैतृतीयसवनंतज्जगत्यैवतदार्भितानतदु
राय्यतैतद्दसवंजागतंजवत्येतानिदेवताणिजागतानिसूक्तानि

दहोत्रयस्सद्योहोत्राशंसिष्यो होतायक्षद्धोतायक्षदिति प्रेष्यतीति
प्राणो वै होता प्राणस्सर्वऋ। विजः प्राणाय क्षत्प्राणाय क्षदित्येवतदाह
५२ थास्यप्रशास्तृणां प्रैषाणोइति। अस्तीतिब्रूयाद्यदेवतत्प्रशास्ताज
पजपिवाक् [illegible] मित्याहसएवप्रैषोपाहास्यच्छावाकस्यप्रवरोः।
नांइति। अस्तीतिब्रूयाद्यदेवैनमध्वर्युरच्छावाकवदस्वयन्तेयाघति हा५
प्रैषोस्यप्रवरोथाहयदेत्रावरुणमैत्रावरुणस्तृतीयसवनेश
ंस्यपकस्मादस्याग्नेयौस्तोत्रियानुरूपौभवतीथाहयदेत्राबा
र्हस्पत्यंब्राह्मणाच्छंसीतृतीयसवनेशंसत्यैन्द्रावैष्णवमच्छावाकः
कथमेनयोरैन्द्रास्तोत्रियानुरूपौभवतोहस्मवाअसुराननुघ्न नी१
नइ तेग्निनावैमस्त्वनदेवाअसुराननु [illegible] स्यानि ऽ [illegible]
स्न [illegible] दस्याग्नेयौस्तोत्रियानुरूपौ [illegible] ३

॥१३॥५॥ अथाहयदेतास्तिस्रउष्णिन्योहोत्राः कथमितराउष्णि
न्योभवतीत्याज्यमेवाग्नीध्रीयायाउष्णिमेरुत्वतीयमाग्नीध्रीयायैवै
श्वदेवीनेष्ट्रीयायैताबाएताहोत्रा [illegible] वन्यप्राएव भवन्त्यथाहयदेक
प्रैषाअन्येहोत्रकाअथकस्माद्द्विप्रैषःपोताद्विप्रैषोनेष्टेतियत्रादो
गायत्रीसुपर्णीभूत्वासोममाहरत्तदेतासांहोत्राणामिन्द्रउक्थानि
परिलुप्यहोत्रेप्रददौपूयमाम्यक्षयध्वंपूयमस्थावेदिष्टेतितेहस्तु
॥श्री१४॥ र्देवावाचेमेहोत्रेप्रभावयामेतितस्माद्द्विप्रैषेभवतस्तच्छावाग्नी ॥१२॥
ध्रीयांप्रलावयांचक्रुस्तस्मात्तस्यैकयञ्चाभूयस्योयाज्याभवन्त्य
थाहयहोतायक्षद्धोतायक्षदितिमैत्रावरुणोहोत्रेप्रेष्यत्यथकस्मा।

79

न्यादेवताः प्रीणाति पदु जगत्या [illegible] साहो जागतं वै तृतीयसवनं तृती
यसवनस्यैव समृद्ध्यै ॥ २॥४॥ अथाहयदुष्णिक्कन्योन्या होत्र[illegible] अनुष्टुभा
अन्याः कथमस्यैता उष्णिक्कन्यः सर्वास्समास्सम्पद्य रुवन्तीति पदवेना
स्सेत्रगीये होत्रा इत्यान्नस्तु ते तेन समायदुष्णिक्कन्योन्या होत्रा अनु
न्या अन्यास्तेनो विषमा एतमुद्धास्यैता उष्णिक्कन्यस्य दर्शि से [illegible] मास्य
वहत्याद्धशंसति प्रातःसवने [illegible] शंसति माध्यन्दि ५
ने होत्र[illegible]ः कथन्तेषां तृतीयसवने शस्ते भवतीति यदेव माध्यन्दि
ने दैहैस्तुके शंसन्नीति ब्रूयात्तेनेत्यथा हयद्युच्छन्दो होता कथं हो
त्रको द्युग्न्का रुवन्तीति यदेव द्विदेवत्यानि यजन्तीति ब्रूयात्तेनेति ॥

८०

सुक्षेरथो अध्वरं देववीतय इति बहूनि वाह तदृचां रूपमिन्द्रश्च सोमम्पिब
तम्बृहस्पत इति ब्राह्मणाच्छंसी यजत्यावो विशन्त्विन्दवस्स्वानुव इति
बहूनि वाह तदृचां रूपमावो वहन्तु सप्तयो रघुष्यद इति पोता यज
ति रघुपत्वानः प्रजिगात बाहुभिरिति बहूनि वाह तदृचां रूपमग्ने
ननः सुहवा आहि गन्तनेति नेष्टा यजति ग्नेनोति बहूनि वाह तदृ
॥श्री९॥ चां रूपमिन्द्राविष्णू पिबतम्मध्वो अस्येत्यच्छावाको यजत्यावामथो ॥११॥
सिम दिराण्यमग्निरिति बहूनि वाह तदृचां रूपमिमं स्तोमं महते जा
स २ तवेद इत्याग्नीध्रो यजति रथमिव सम्महेमा मनीषयेति बहूनि वा
ह तदृचां रूपमेव मुहुरेता ऐन्द्रार्च्यो ऽवन्निय न्नानादेवत्यास्तेना

ज्ञोत्य वड्ढि हि सोमकामं त्वाहुरिति पोता यजति तवायं सोमस्त्वमेह्यर्वा
ङिति नेष्टा यजतीन्द्राय सोमाः प्रदिवो विदाना इत्यच्छावाको यजत्य
र्णो अस्य कलशः स्वाहेत्याग्नीध्रो यजति ता सामेता [illegible] त्वष्टा
वृत्यो ऽन्नवती वै प्रातस्सवनेन व्यञ्जयत स एतानि रेव माध्यन्दि
नं सवनमभ्यत्यरणोदभ्यत्यरणत्तस्मादेता अप्युत्त्वष्टावसो ऽन्नवन्ति ॥
श्री८॥ ॥२१॥ आं इहोपयात शवसो नपात इति तृतीयसवने ऽन्नीयमा ने
भ्यो वा ह ऋभुमतीर्ऋभुपतीवतीः सुतवती मद्वती रूपस मद्ध्यास्ताएदा ॥१०॥
र्च्यो ऽवन्ति तदाहुर्यस्मात्सर्वा ऋभुमत्यस्तस्मादार्भवः पवमा
न इत्याचक्षत इति प्रजापतिर्वै पितरं [illegible] मर्त्यास्सतो मर्त्यान्त्वि

८१

देवंगो अजीकमं धप्रतिमध्यन्दितउन्नीयमानेभ्यो चाहष्टक्षणवतीः
पीतवतीः स्तुतवतीर्भवन्तीरूपसमृद्धा ऐन्द्रीरन्वाहैन्द्रो वैयइहि
हुतो न्वाह त्रैष्टुभं वैमाध्यन्दिनं सवनं नयाऊयत्तितीयसवनस्यैव
रूपमद्वहथ कस्मान्मध्यंदिनेमद्धिती रकु वाक्यजति याभि
तितिमाघैतीवषैमध्यन्दिने देवतास्समेवततीयसवनेमादयन्ते तस्मा
प४ मध्यंदिनेमद्वतीरक वाहृजति वाभिस्तोवैरखलु सर्वएवमाध्यंदि
ने प्रभि नानाप्मासन्हावे दुरीसिर्यजस्यसितव्रवतीसिरे कपिबासो
ममाजियमुग्नतद्वइति होतायजति सइम्पा हियञ्ज जषीतरुज
इतिमेत्रावरुणोयजत्ये वापाद्विप्र लथामद्रकु त्वेति आह्मणाद्धीय
ती २

मैंद्यो नवंतीति मित्रंवयंहवामहइतिमेत्रावरुणोयजतिवरुणंसोमपीत
यइतियद्वै किंचपीतवत्तदेतदैङ्ग्रूपंतेनेन्द्रम्प्रीणाति मरुतोयस्यहिक्ष
यइतिपोतायजतिसस्तुगोपातमोजनइतीङ्गोवैगोपास्तदैङ्ग्रूपंतेनेन्द्र
म्प्रीणात्यग्नेपत्नीरिहावहेतिनेष्टायजतित्वष्टारंसोमपीतयइतीङ्गोवैत
ष्टा तदैङ्ग्रूपंतेनेन्द्रंप्रीणात्यक्षा नायवशा नायेत्याग्नीध्रोयजतिसोम
इष्टायवेधसइतीङ्गोवैवेधास्तदैङ्ग्रूपंतेनेन्द्रंप्रीणाति प्रातर्यावभिरा
अ॥४॥ गतंदेवेभिर्जेन्यावसूइन्द्राग्नीसोमपीतयइतिस्वयंसमृदुच्छावाक ॥१॥
१२ स्यैवमुहैतोद्योनवृत्तीयन्नानादेवत्यास्तेनान्यादेवताः प्रीणातितिरो
ढगाय असैनाग्नेय्यएतदुहैतानिस्वयमुपाप्नोति॥१॥२॥असावि

माध्यंदिने सप्त तृतीयसवने यावत्यो वै पुरोनुवाक्यास्तावत्यो याज्यास्सप्त
वै प्रांचो यजन्ति सप्त वषट्कुर्वन्ति तासामेताः पुरोनुवाक्या इति वदन्तस्तन्तथा
न कुर्याद्यजमानस्य ह ते रेतो विलुम्पेयुरथो यजमानमेव यजमानो हि स्व
क्रेन वसिर्वरित मैत्रावरुणोस्माल्लोकादंतरिक्षलोकमभिप्रवहति द्रा
भिरन्तरिक्षलोका [illegible] ल्लोकमभ्यन्तरिक्षलोको हि ज्येष्ठो नवसिरमुष्मा
ल्लोकात्स्वर्गंलोकमासिन ह यैते यजमानस्य स्वर्गंल्लोकमभिवोढुमर्हन्ति
यसप्तसप्ताचाहुस्तस्मात्कैवल्यशो सूक्तान्यनुब्रूयात ॥१८॥ अथाहय एव
देन्द्रो वै यज्ञोथ कस्माद्द्वावेव प्रातस्सवने जा [illegible] नानो प्रत्यक्षादैन्द्रो ता॰
भ्यांयजतो होता चैव ब्राह्मणाछंसी चेंदन्ते सोम्यमद्य वितिहोतायज
तीउत्ता हम त्रेवयमितिब्राह्मणाछंसी नानादेवत्याभिरितरे कथन्तेषा

यन्ति॥ ७॥ ५॥ इति द्वितीयोध्यायः॥ ॥ छ ॥ आ त्वा वहन्तु हरय इति प्रातस्स
वने उन्नीयमानेभ्यो वाह वृषण्वतीः पीतवतीः सुतवतीर्मद्वती
रूपसमृद्धा ऐन्द्रीरन्वाहैन्द्रो वै यज्ञो गायत्रीरन्वाह गायत्रं वै प्रा
तस्सवनं नवन्वाह नवन्यूनाः प्रातस्सवने चाहन्न्यूने वै रेतस्सिच्यते दश
माध्यंदिने चाह न्यूने वै रेतस्सिक्तं मध्ये [illegible] स्त्रियै प्राप्य स्थविष्ठं
॥२४॥ भवति नवन्यूनास्तृतीयसवने चाहन्न्यूनाद्वै प्रजाः प्रजायन्ते तद्यद् ॥८॥
ता नि केवलसूक्तान्यन्वाह यजमानमेव तत्कर्म रेतं प्रजनयति
यज्ञाद्देवयोन्यै तेहेके सप्तसप्तान्वाहुः सप्त प्रातस्सवने सप्त

द्विपं जयच्छेत्ता हक्तंद्यथो द्विपं देवेभ्यान्नाद्यं सोम पीथं जयच्छानीति
द्विपं ह्यास्मिंल्लोके प्रति तिष्ठत्य परिमिता विरुक्त रयोस्सव नयोर
परिमितो वै स्वर्गो लोकः स्वर्गस्य लोकस्याप्त्यै का मन्त्र होताशंसेद्य
होत्रकाः एवं घुश्शंसेयुर्यद्वा होता तद्धोत्रकाः प्राणो वै होताङ्गानि
होत्रकाः समानो वा अयं प्राणोङ्गान्यनुसंचरति तस्मात्कामं होता
शंसेद्य होत्रकाः एवं घुश्शंसेयुर्यद्वा होता तद्धोत्रकाः स्सक्ता तैर्हि
तापरिदध्युस्समान्य एवं तृतीयसवने होत्रकाणां परिधानीया
त्रवत्स्यात्मा वै होताङ्गानि होत्रकास्समानाद्धि मे ङ्गा [illegible] नामन्तास्ति वा२
मात्समान्य एवं तृतीयसवने होत्रकाणाम्परिधानीयास्सवंतिस्र

समृद्ध्यति प्रियेण धाम्ना समृध्यते य एवं वेद ॥७॥४॥ उक्थ्यः परिधा
नीयास्सवन्ति होत्रकाणां प्रातस्सवने च माध्यन्दिने चाहीनाश्चैकाहिका
श्चैतत एकाहिकाभिरेव मैत्रावरुणः परिदधाति नेनास्माल्लोकान्नच्यव
ते हीनाभिरच्छावाकः स्वर्गस्य लोकस्याप्त्या उभयीभिर्ब्राह्मणाच्छंसी
ण ते नोभयो न्वौव्यन्वार समारतिमं चामुं च लोकमथो मैत्रावरुणाच्छावा
॥४॥ के वाथो अहर् [illegible] यैकाह्यो थो संवत्सरं वाग्निष्टोमं चैवमुभयोरन्वार ॥७॥
हैं समाणाएत्यथ तत एकाहिका एवं तृतीयसवने होत्रकाणां परिधानीया
न वन्ति प्रतिष्ठा वा एकाहः प्रतिष्ठायामेवता घ्नस्मं ततः प्रतिष्ठापयन्त्य
न वाने प्रातस्सवने यजेदेकां द्वनस्तोमम्माहीरसेन्नयथाप्तिं ह्वतेपिनासते

84

स्यपंवैलोकऋषभमित्यसौलोकस्स्वरित्युसावैवैतयालोकावास्तनेव्यन्त
रिक्षमतिरदितिब्राह्मणाच्छंसिनोविवन्नुवंस्वर्गमिवेष्यएतयालोकंवि
वृणोतिमदेसोमस्यरोचना।इन्द्रोयदभिनद्वलमितिसिषासवोवाए
तेयद्दीक्षितास्तस्मादेषावलवतीसवत्युद्गाआजदंगिरोभ्यआविष्कृ
ण्वन्गुहासती।४।अर्वाञ्चंनुनुदेवलमितिसनिमेवैभ्यएतयावरुंधइन्द्र
एरोचनादिवइतिस्वर्गोवैलोकइन्द्रेणरोचनादिवोदृह्लानिदृंहितानि
च।स्थिराणिनपराणुदइतिस्वर्गएवैतयालोकेऽहरहःप्रतितिष्ठंत्यन्या। तो २
हसरस्वतीवतोरित्यच्छावाकस्यवाग्वैसरस्वतीवाग्वतोरितिहितद्याऐंद्रा
ग्न्योरवोवृणइत्येतत्क्वाइन्द्राग्न्योःप्रियंधामयइन्द्राग्नीतिप्रियेणैवैनौतद्धाम्ना

न्तिमैत्रावरुणस्याभित्रोनयस्तुविदूनामितिजणेतावाएषाहोत्रकाणां
यन्मैत्रावरुणस्तस्मादेषाजणेत्मतीसवतीइन्द्रंवोविश्वतस्परी
तिब्राह्मणाच्छंसिनोहवामहेजनेभ्यइन्द्रमेवैतयाहरहर्निह्वयन्तेन ती ३
हैषांविहवेन्यइन्द्रंवृङ्क्तेयत्रैवंविद्वान्ब्राह्मणाच्छंस्येतामहरहश्शंस
तियत्सोमआसुतेनरइत्यच्छावाकस्येन्द्राग्नीआजोहवुरितीन्द्राग्नी
।श्री।४।। एवैतयाहरहर्निह्वयन्तेनहैषांविहवेन्यइन्द्राग्नीवृङ्क्तेयत्रैवंविद्वान ।।दी
च्छावाकएतामहरहःशंसतीतितावाएताःस्वर्गस्यलोकस्यनावस्सं
पारिण्यःस्वर्गमेवैताभिर्लोकमभिसंतरंति।६।३।अथातःपरि
धानीयाएवंतेस्यामद [illegible] स्यैषस्यश्चवीमही

85

...त वेदूषत ... ते ऽजयात्स्वर्गं लोकं
तेय एवं वेद ते वै देवा असुरा[illegible]वमपाघ्नंत सर्वस्मादेव यज्ञात्ततो वै
देवा अभवन्परासुरा भवंत्यात्मना परास्य द्विषन्पाप्मा भ्रातृव्यो
भवति य एवं वेद ते देवा एवं क्लृप्तेनेन यज्ञेनापासुरान्पाप्मानमघ्नं
त[illegible]जयन्त्स्वर्गं लोकं य एवं वेद यश्चैवं विद्वान्त्सवनानि कल्पयति ॥४॥
॥१॥ स्तोत्रियं स्तोत्रियस्यानुरूपं कुर्वन्निडा तत्सवने हरेवतदक्नोनु
रूपं कुर्वीय्यवरेणैव तदक्नोपरमहरभ्यारभंते ऽयतयानमध्यं
दिनश्रीविंदथानि तानि तस्मै नलक्षानानि युस्तोत्रियं स्तोत्रियस्या
नुरूपं कुर्युस्तवे वविक्रयात्तृतीयसवनेन स्तोत्रियं स्तोत्रियस्या
नुरूपं कुर्वीरि ॥५॥२॥ अथातआरंभणीया एव ऋजुनीतीनो वरुण

सुररक्षांस्यपाघ्नत ते वा उत्तरतोपहता असुराः पुरस्तात्पर्यजिवंत्स
मनीकतस्ते देवाः प्रतिबुध्याग्निं पुरस्तात्प्रातस्सवने पर्यौहिंस्तो ऽग्निनैव
पुरस्तात्प्रातःसवने सुररक्षांस्यपाघ्नत तथैवैतद्यजमानो ऽग्निनै
वपुरस्तात्प्रातस्सवने सुररक्षांस्यपघ्नते तस्मादाग्नेयं प्रातस्सवन
मपपाप्मानं हतेय एवं वेद ते वै पुरस्तादपहता असुराः पश्चात्परी
श्री॥४॥ त्यप्राविशंस्ते देवाः प्रतिबुध्य विश्वान्देवानात्मानेभ्यः पश्चात्तृतीय
रेव३ सवने पर्यौहिंस्ते विश्वैर्देवैरात्मभिः पश्चात्तृतीयसवने सुररक्षां ॥५॥
स्यपाघ्नंत तथैवैतद्यजमानो विश्वैर्देवैरात्मभिः पश्चात्तृतीयस
वने सुररक्षांस्यपघ्नते तत[illegible]द्वैश्वदेवं तृतीयसवनमपपाप्मानं हं

(86)

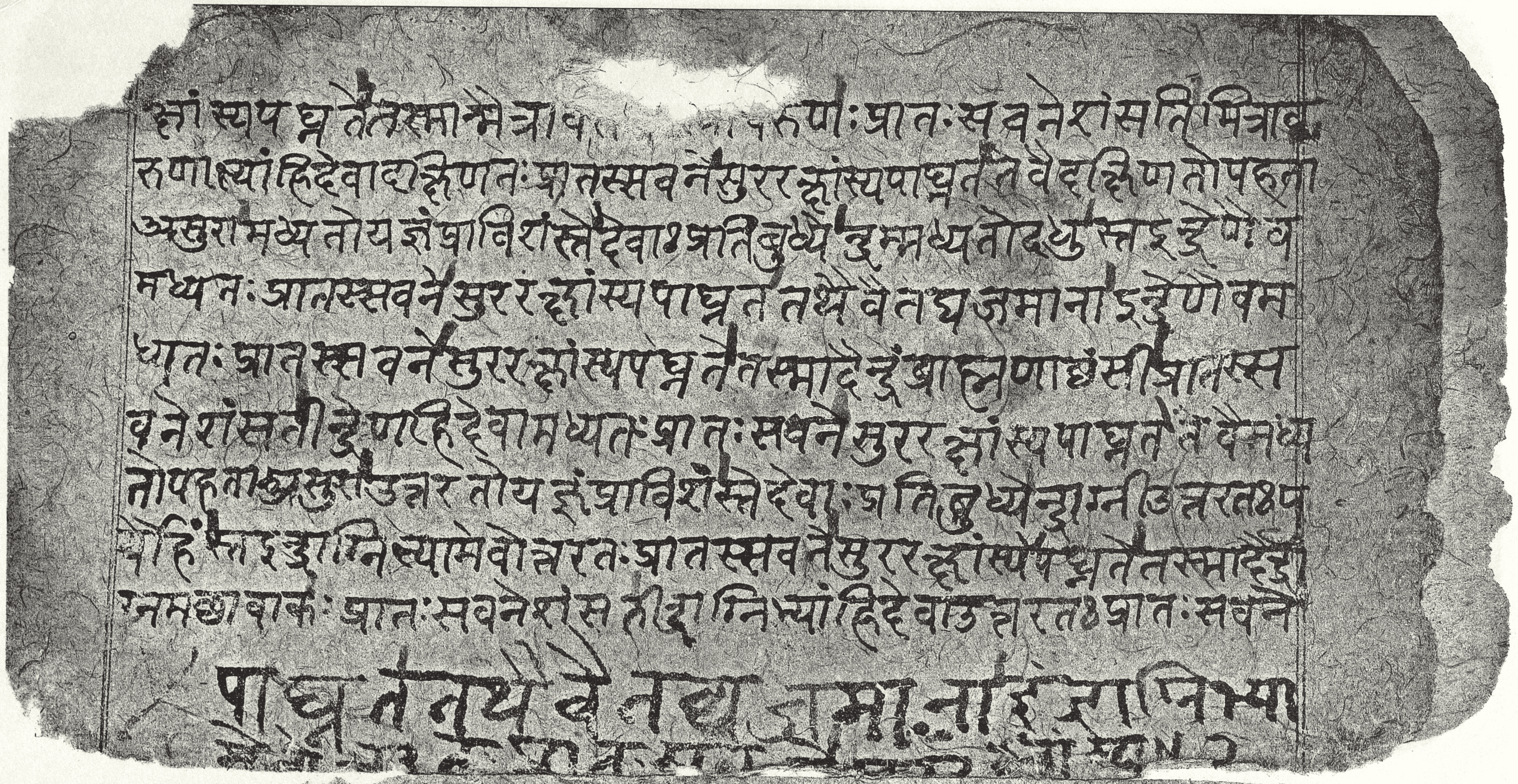

क्षांस्यपघ्नंतेतस्मान्मैत्राव [illegible] रुणः प्रातःसवने शंसति मित्राव
रुणाभ्यांहि देवा दक्षिणतः प्रातस्सवने सुररक्षांस्यपाघ्नत ते वै दक्षिणतोपहता
असुरा मध्यतो यज्ञं प्राविशंस्ते देवाः प्रति बुध्येन्द्रं मध्यतो दधुस्त इन्द्रेणैव
मध्यतः प्रातस्सवने सुररक्षांस्यपाघ्नत तथो वै तद्यजमानाऽइन्द्रेणैवम
ध्यतः प्रातस्सवने सुररक्षांस्यपघ्नते तस्मादैन्द्रं ब्राह्मणाछंसी प्रातस्स
वने शंसतीन्द्रेण हि देवा मध्यतः प्रातःसवने सुररक्षांस्यपाघ्नत ते वै मध्य
तोपहता असुरा उत्तरतो यज्ञं प्राविशंस्ते देवाः प्रति बुध्येन्द्राग्नी उत्तरतः प
र्यौहंस्त इन्द्राग्निभ्यामेवोत्तरतः प्रातस्सवने सुररक्षांस्यपघ्नते तस्मादैन्द्रा
ग्नमछावाकः प्रातःसवने शंसतीन्द्राग्निभ्यां हि देवा उत्तरतः प्रातःसवने
पाघ्नंतनुथो वै तद्यजमानाऽइन्द्राग्निभ्या
[illegible]

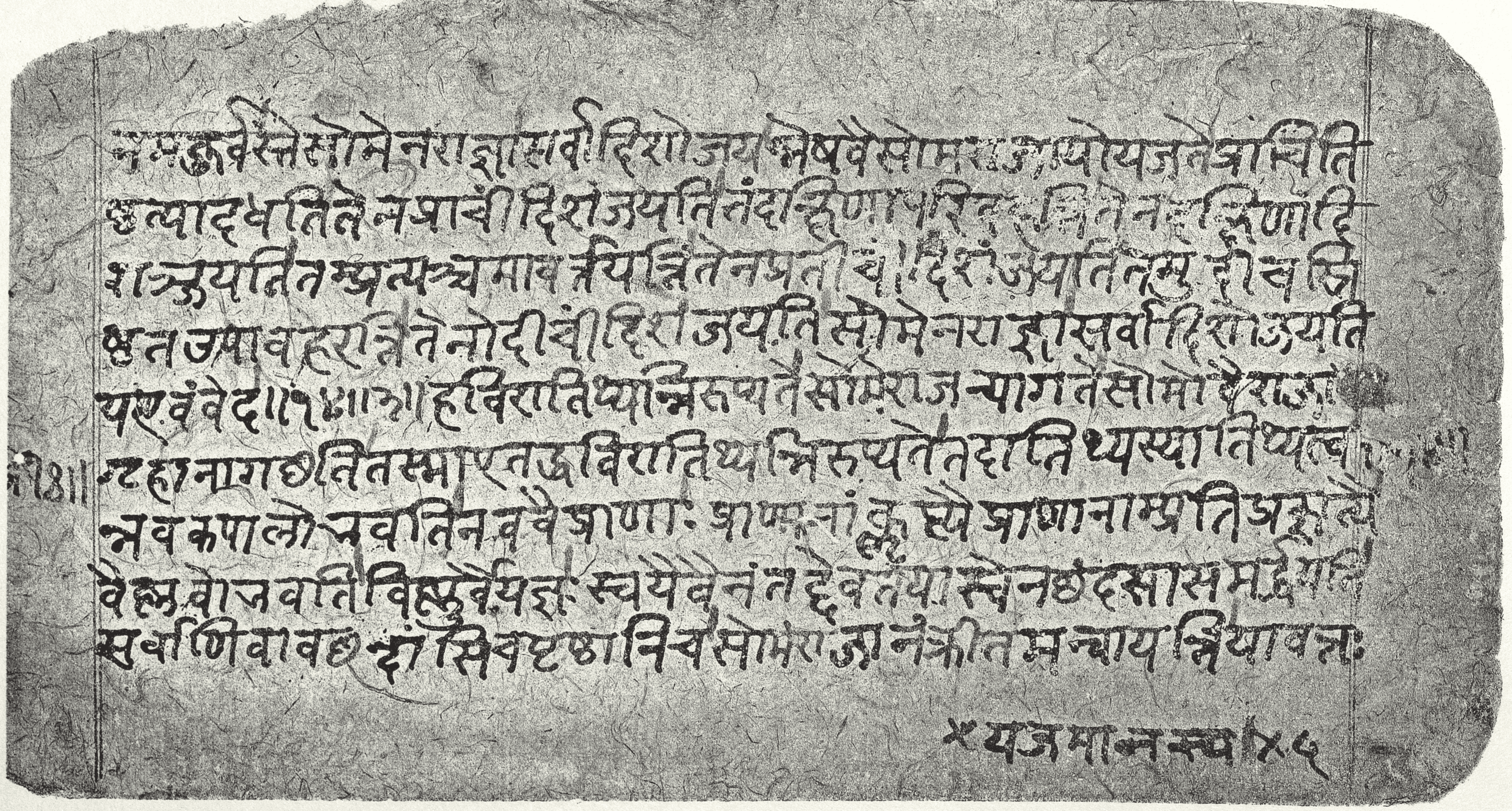

न्मच्छवैस्ते सोमेन राज्ञा सर्वा दिशो जयन्नेष वै सोमो राजा यो यजते प्राचिति
ष्ठत्यादधाति तेन प्राचीं दिशं जयति तं दक्षिणा परि[illegible]ति तेन दक्षिणां दि
शं जयति तमध्वर्युस्त्वमावर्तयन्ति तेन प्रतीचीं दिशं जयति तमुदीचस्ति
ष्ठत उपावहरन्ति तेनोदीचीं दिशं जयति सोमेन राज्ञा सर्वा दिशो जयति
य एवं वेद ॥१४॥३॥ हविरातिथ्यन्निरुप्यते सोमे राजन्यागते सोमो वै राजा
ओ४॥ गृहानागछति तस्मा एतद्धविरातिथ्यन्निरुप्यते तदातिथ्यस्यातिथ्यत्वं ॥
नवकपालो भवति नव वै प्राणाः प्राणानां क्लृप्त्यै प्राणानाम्प्रतिअक्लृप्त्यै
वैष्णवो भवति विष्णुर्वै यज्ञः स्वयैवैनं तद्देवतया स्वेन छन्दसा समर्धयति
सर्वाणि वा एष छन्दांसि वृष्टान्निच सोमे राजान्क्रीतमन्वायन्ति यावन्तः

×यजमानस्य १४५

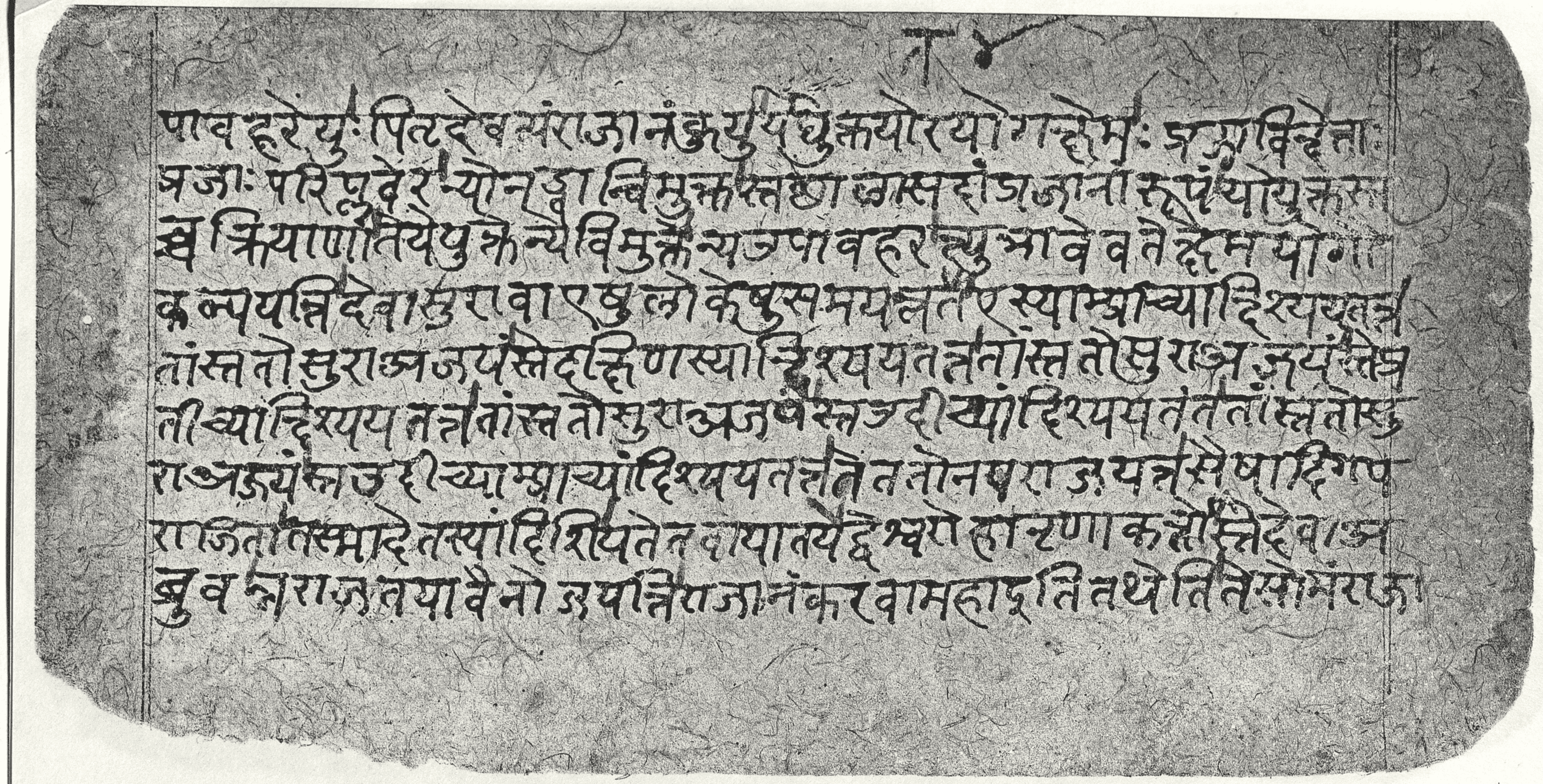

२ ४

पावहरेयुः पितृदेवसंराजानं कुर्युः पिशुकयोरयोगन्देभ्मः जज्ञा विद्वेत्ताः
प्रजाः परिप्लुवेर न्योन ज्ञान्विमुक्तस्तछा छासदांडजानां रूपं योयुक्तस
स्व क्रियाणीतियेपु के न्यैविमुक्तैन्यत्रपावहरत्युभावे वतेदैम योगा
कल्पयन्ति देवासुरा वा एषु लोकेषु समयतन्त एस्यां प्राच्यां दिश्ययतन्त
तांस्ततो सुरा अजयंस्ते दक्षिणस्यां दिश्ययतन्त तांस्ततो सुरा अजयंस्ते प्र
तीच्यां दिश्ययतन्त तांस्ततो सुरा अजयंस्त उदीच्यां दिश्ययतन्त तांस्ततो सु
रा अजयंस्त उदीच्यां प्राच्यां दिश्ययतन्त ते ततो न परा जयन्त सैषा दिगप
राजिता तस्मादेतस्यां दिशि यतेत दायातयेद्वेश्वरो हानृणा कर्तोस्ते देवा अ
ब्रुवन्नराजतया वै नो जयन्ति राजानं करवामहा इति तथेति ते सोमं राजा

KKSU LIBRARY
RAMTEK
441 106
M1117
Dist Nagpur

88

```
[OrderDescription]
,CREATED=25.08.20 14:38
,TRANSFERRED=2020/08/25 at 14:52:14
,PAGES=88
,TYPE=STD
,NAME=S0003544
,Book Name=M-1117-ETREY BRAHAMAN
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
```

```
FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
```

```
FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
```

```
FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,
```